

Univerzita Hradec Králové

Filozofická fakulta

Katedra politologie

Konflikty místních komunit s těžebním sektorem v Peru

Diplomová práce

Autor: Bc. Jiří Veselý

Studijní program: B6701 Politologie

Studijní obor: 6701T022 Politologie–latinskoamerická studia

Forma studia: kombinovaná

Vedoucí práce: Mgr. Barbora Vališková, Ph.D.

Hradec Králové, 2020

Zadání diplomové práce

Autor: Bc. Jiří Veselý

Studium: F17NK0019

Studijní program: N6701 Politologie

Studijní obor: Politologie - latinskoamerická studia

Název diplomové práce: **Konflikty místních komunit s těžebním sektorem v Peru.**

Název diplomové práce AJ: Local Community Conflicts with the Mining sector in Peru.

Cíl, metody, literatura, předpoklady:

Diplomová práce analyzuje konflikty mezi těžařskými společnostmi soustředícími se na těžbu kovů (měď, zinek, nikl, stříbro, zlato) a těžbou postiženými komunitami v Peru. Nástup Fujimoriho k moci v 90. letech 20. století a ekonomický přechod k neoliberalismu odstartoval v Peru období zájmu o zahraniční investice a těžební průmysl. Státem udělované koncese zahraničním těžebním firmám vyvolávají konflikty o vodu a půdu s místními komunitami, které se věnují drobnému zemědělství a pastevectví. Práce se zabývá situacemi, v nichž komunity striktně odmítají stavbu nového či rozšíření již stávajícího dolu z důvodu obav ze znečištění a otrávení vody a půdy. Hlavní cíl práce je zjistit, proč jsou některé místní komunity v boji proti výstavbě dolu úspěšné a jiné nikoliv. Pomocí komparativní metody srovnávám desítku nejznámějších sporů, jako například konflikt kvůli pokusu o rozšíření dolu Yanacocha v projektu Cerro Quilish a projektu Conga, dále je zahrnut spor o důl Tambogrande, Santa Anna, Río Blanco, či boje proti dolům Las Bambas či El Espinar. Vybraná skupina obsahuje úspěšná i neúspěšná protestní hnutí, která často provázela masivní mobilizace obyvatel, demonstrace, blokády silnic a střety s policií. Práce se teoreticky opírá o výzkum Marca Giugniho, který se zabýval podmínkami (ne)úspěšnosti sociálních hnutí. Podle Giugniho samotné protesty nestačí k úspěšnému prosazení požadavků. Druhá část práce zjišťuje, jak a zda násilí ovlivňuje úspěšnost či neúspěšnost protestů. Je podpořena prací Ericy Chenoweth, která ve svém výzkumu shrnutém v knize *Why Civil Resistance Works* dokazuje, že větší šanci na úspěch mají protestující prosazující svou vůli nenásilnou formou. Časově je období výzkumu vymezeno prvními dvěma desetiletími 21. století, především kvůli razantnímu nárůstu cen nerostných zdrojů v této epoše, které ovlivnilo motivaci vlády o prosazení nových těžebních projektů.

Klíčová slova: Neoextraktivismus, neoliberalismus, sociální hnutí, těžba kovů, sociální konflikt, protest, Peru.

Anthony BEBBINGTON \& Leonith HINOJOSA \& Denise Humphreys BEBBINGTON \& Maria Luisa BURNEO \& Ximena WARNAARS, 2008. *Contention and Ambiguity: Mining and the Possibilities of Development*, Global Development Institute Working Paper Series 5708, GDI, The University of Manchester.

Echave, José \& Diez, Alejandro \& Huber, Ludwig \& Revesz, Bruno \& Lanata, Xavier \& Tanaka, Martin. (2009). *Minería y Conflicto Social*.

Eduardo Bertoni. *Es legitima la criminalización de la protesta social? Derecho penal y libertad de expresión en América Latina*. Buenos Aires: Universidad de Palermo, 2010.

Giugni, Marco G. *Was It Worth the Effort? The Outcomes and Consequences of Social Movements*. *Annual Review of Sociology*, vol. 24, 1998, pp. 371-393.

Ghosh, Sujay. (2007). *Social Movements: An Introduction* by Donatella Della Porta and Mario Diani. *Development and Change*.

CHENOWETH, ERICA, and MARIA J. STEPHAN. *Why Civil Resistance Works: The Strategic Logic of Nonviolent Conflict*. Columbia University Press, 2011. JSTOR, www.jstor.org/stable/10.7312/chen15682. Accessed 27 Jan. 2020.

Joan MARTÍNEZ-ALIER (2012) Environmental Justice and Economic Degrowth: An Alliance between Two Movements, *Capitalism Nature Socialism*, 23:1, 51-73, DOI: 10.1080/10455752.2011.648839.

Moises ARCE (2016) THE POLITICAL CONSEQUENCES OF MOBILIZATIONS AGAINST RESOURCE EXTRACTION. *Mobilization: An International Quarterly*: December 2016, Vol. 21, No. 4, pp. 469-483.

Sofía Castro SALVADOR *Pobreza, minería y conflictos socioambientales en el Perú /Lima : INTEPUCP, 2013. 114 p. (Cuadernos de investigación Kawsaypacha, 1).*

READ, Anne B., *Defending Home: How Resistance Movements are Framed Against Mineral Extraction in Cajamarca and Tambogrande, Peru* (2017). *International Development, Community and Environment (IDCE)*.

SVAMPA, Maristella. *Las fronteras del neoextractivismo en America Latina: conflictos socioambientales, giroecoterritorial y nuevas dependencias*. Bielefeld: Bielefeld University Press, an imprint of Transcript Verlag, 2019. ISBN 9783837645262.

Van STEKELENBURG, J., & KLANDERMANS, B. (2013). The social psychology of protest. *Current Sociology*, 61(576), 886-905.

Garantující pracoviště: Katedra politologie,
Filozofická fakulta

Vedoucí práce: Mgr. Barbora Vališková, Ph.D.

Datum zadání závěrečné práce: 6.11.2019

Prohlášení: Prohlašuji, že jsem tuto diplomovou práci vypracoval pod vedením Mgr. Barbory Vališkové Ph.D samostatně a uvedl jsem všechny použité prameny a literaturu.

V Hradci Králové dne 11. 12. 2020

Jiří Veselý

Anotace:

VESELÝ, JIŘÍ. 2020. Konflikty místních komunit s těžebním sektorem v Peru. Hradec Králové: Filozofická fakulta, Univerzita Hradec Králové. 128 s. Diplomová práce.

Diplomová práce analyzuje konflikty mezi těžbou postiženými komunitami v Peru a těžebními společnostmi, které se soustředí na těžbu kovů. Nástup Alberta Fujimoriho k moci v 90. letech 20. století a ekonomický přechod k neoliberalismu otevřel zemi zahraničním investicím. Těžební boom kromě hospodářské konjunktury provázel i nárůst sociálních konfliktů způsobených těžbou. Práce se zabývá situacemi, v nichž místní obyvatelé striktně odmítají stavbu nového dolu. Hlavní cíl práce je zjistit, proč jsou některé místní komunity v boji proti konstrukci dolu úspěšné a jiné nikoliv.

Pomocí komparativní metody srovnávám osm těžebních konfliktů. (Tambogrande, Quilish, Conga, Santa Ana, Shahuindo, Pucamarca, La Zanja, Río Blanco) Vybraná skupina obsahuje úspěšné i neúspěšné konflikty, které často provázela masivní mobilizace obyvatel, demonstrace, blokády silnic a střety s policií. Práce se opírá o výzkum sociálních hnutí skrze teorii mobilizace zdrojů a teorie politických příležitostí. Porovnávané aspekty jsou mobilizační struktura, velikost konfliktu, framing, účast spojenců v konfliktu a užitá taktika v protestech. Časově je období výzkumu vymezeno prvními dvěma desetiletími 21. století, především kvůli razantnímu nárůstu cen nerostných zdrojů v této epoše, které zvýšilo motivaci vlády k prosazení nových těžebních projektů.

Klíčová slova: sociální hnutí, těžba kovů, sociální konflikt, těžební konflikt, protestní hnutí, Peru.

Annotation:

VESELÝ, JIŘÍ. 2020. Conflicts between local communities and the mining industry in Peru. Hradec Králové: Faculty of Arts, University of Hradec Králové, 128 pp. Diploma Thesis.

The thesis analyses conflicts between mining companies, focused on metals (copper, zinc, nickel, silver, gold) and communities affected by mining activity in Peru. Alberto Fujimori's rise to power in the 1990s and the economic transition to neoliberalism opened the country to foreign investment. The growth of mining was accompanied by an increase in the number of social conflicts. The diploma thesis examines situations in which the local population strictly rejected a construction of a new mine. The main goal of the thesis is to find out why some local communities are successful in the fight against mine construction and others are not.

Through the comparative method, I examine eight cases of mining conflicts: Tambogrande, Quilish, Conga, Santa Ana, Shahuindo, Pucamarca, La Zanja and Río Blanco. The selected group includes successful as well as unsuccessful conflicts. The analysis is based on understanding social movements through the theory of resource mobilization and the theory of political opportunities, overviewed in the theoretical part. The selected cases are then compared in five aspects: the mobilization structure, the size of the conflict, framing, the participation of allies in the conflict and the tactics used in the protests. The research focuses on the first two decades of the 21st century, mainly due to the sharp increase in mineral prices in this era, that affected the government's motivation to promote new mining projects.

Keywords: social movement, metal mining, social conflict, mining conflict, protest movement, Peru.

Poděkování:

Chtěl bych srdečně poděkovat Mgr. Barboře Vališkové Ph.D, vedoucí mé diplomové práce, za cenné rady, připomínky, a trpělivost. Dále bych rád poděkoval pracovníkům Zahraničního oddělení FF UHK, kteří mi byli oporou během dvou cest do Latinské Ameriky. Děkuji také mé rodině a blízkým přátelům za pomoc a podporu během studia.

Obsah

Úvod:	9
1. Teoreticko- metodologická část:	16
1.1. Metody	16
1.2. Teoretická část:	19
1.2.1. Sociální hnutí, protestní hnutí, sociální konflikt, mobilizace	19
1.2.2. Úvod do problematiky výzkumu sociálních hnutí	21
1.2.3. Teorie mobilizace zdrojů	24
1.2.4. Teorie politických příležitostí	27
1.2.5. Framing	33
1.2.6. Použití taktiky v protestu	37
2. Úvod do těžebních konfliktů v Peru	43
2.1. Historický úvod do těžby v Peru	43
2.2. Růst těžby, růst konfliktů	44
2.3. Mobilizace požadující práva a mobilizace preferující služby	45
2.4. Způsob extrakce materiálu a tzv. „moderní těžba“	45
2.5. Kořeny konfliktů	48
2.6. Role peruánského státu v konfliktech	49
2.6.1. Kriminalizace protestů	51
2.6.2. Právní podmínky limitující těžbu	53
2.7. Role těžebních společností v konfliktech	54
2.8. Role odpůrců dolu v konfliktu	56
2.9. Vnější aktéři	57
3. Shrnutí jednotlivých konfliktů:	58
3.1. Tambogrande	58
3.2. Cerro Quilish	62
3.3. Río Blanco/Majaz	65
3.4. La Zanja	70
3.5. Santa Ana	71
3.6. Conga	75
3.7. Pucamarca	79
3.8. Shahuindo	81
4. Komparační a analytická část	83

4.1. Rámování konfliktů.....	83
4.2. Spojenci v konfliktu	91
4.3. Mobilizační základna	99
4.4. Velikost a rozšíření mobilizace.....	102
4.5. Taktiky protestu	105
Shrnutí:.....	109
Závěr:.....	112
Seznam zdrojů:	116
Internetové zdroje:.....	116
Prameny:.....	118
Literatura	120

Úvod:

Předmětem diplomové práce je analýza konfliktů mezi těžebními společnostmi a těžbou postiženými místními komunitami v Peru. Práce se soustředí na konflikty v prvních dvou desetiletích 21. století, kdy došlo k dlouhodobému nárůstu cen nerostných surovin, který byl stimulován ekonomickým růstem Čínské lidové republiky a jejím zvyšováním poptávky po nerostných zdrojích. Několikanásobné výnosy z prodeje surovin podpořily snahu o schvalování nových těžebních projektů v zemi.¹ Fujimoriho směřování ekonomiky k neoliberalismu v 90. letech 20. století ukončilo tradiční dominanci státem ovládané těžby a umožnilo v Peru přístup zahraničních těžebních společností a jejich kapitálu na trh. Na transformaci těžebního sektoru v Peru se podílela i Světová banka a Mezinárodní měnový fond. Ekonomickou politiku postavenou na stabilitě, volném trhu, předvídatelném prostředí pro zahraniční investice a nízké inflaci po Fujimorim posléze přejali i prezidenti Alejandro Toledo, Alan García, Ollanta Humala, Pedro Pablo Kuczynski i současný prezident Martín Vizcarra. Z těžby se stal jeden z hlavních motorů peruánské ekonomiky. Přes 60 % vývozu země tvoří právě nerostné suroviny a Peru se stalo v rámci Latinské Ameriky i světových měřítek těžební velmocí.² Podle dat Světové banky mezi roky 2002 a 2013 zaznamenalo Peru průměrný růst 6,1 % ročně se stabilní nízkou inflací a v Latinské Americe se zařadilo mezi nejrychleji rostoucí státy. Mezi roky 2014 a 2019 následoval mírný pokles růstu na 3,1 % ročně, což odpovídá snížení cen nerostných surovin v tomto období. Zemi se podařilo zredukovat chudobu z 52,5 % k roku 2000 na 20,5 % k roku 2018. (Světová banka, 2020)

Růst postavený na extrakci nerostných surovin má však i svou stinnou stránku. Zvýšený zájem o těžbu, schvalování stavby nových dolů a hledání nových nalezišť přímou úměrou provází i větší míra konfliktů s místními obyvateli, kteří byli extrakcí minerálů postiženi a kteří se začali mnohem častěji

---

¹ Cena zlata se k roku 2020 oproti ceně z roku 2000 zčtyřnásobila, u stříbra dosáhla dvou a půl násobku ceny a u mědi se ztrojnásobila. Rozdíl cen oproti roku 2011 je ještě vyšší. Toho roku dosáhly ceny kovů vrcholu, poté následovala stagnace a pozvolný pokles cen. (Macrotrends, 2020)

² Podle dat INEI (*Instituto Nacional de Estadística e Informática*) patřilo Peru k roku 2017 druhé místo ve světové produkci mědi, stříbra a zinku, čtvrté v produkci olova a molybdenu a šesté v produkci zlata. HDP na obyvatele v Peru se zdvojnásobilo v letech 2000 a 2016. (INEI, 2020)

ozývat proti konstrukci nových dolů. Hlavní nevýhoda těžby v porovnání s jinými odvětvími průmyslu spočívá v tom, že zdroj nerostného bohatství nemůžeme geograficky přesunout do jiné lokality. Místní obyvatelé, věnující se obvykle drobnému zemědělství a pastevectví, v mnoha případech oponovali stavbě či rozšíření dolu z obav ze znečištění půdy a zdrojů vody. Vzniklý sociální konflikt může trvat několik let, obvykle ho provázejí protesty, vyjednávání, mnohdy násilné střety s policií. Na těžební konflikty můžeme nahlížet spíše jako na střet dvou ekonomických forem rozvoje. Staví proti sobě dlouhodobě udržitelný růst postavený na zemědělství a pastevectví na jedné straně a extraktivistickou³ politiku vlády upřednostňující těžební projekty jako zdroj příjmů v krátkodobém časovém horizontu a ekonomický růst země jako celku na straně druhé.

Téma diplomové práce jsem si vybral především pro jeho závažnost a vysokou sociální konfliktnost v Peru. Země se dlouhodobě potýká s opakovanými erupcemi protestů a napětím způsobeným odporem místních obyvatel v některých regionech proti těžbě, které se nepodařilo zcela zklidnit zatím žádnému z prezidentů, kteří se po Alberto Fujimorim dostali k moci. Jen během vlády Alana Garcíi (2006–2011) zemřelo v Peru v sociálních konfliktech minimálně 191 osob. Po Garcíovi nastoupivší Ollanta Humala pokračoval v represivní politice státu proti protestujícím a jen za první rok jeho vlády v sociálních konfliktech zahynulo patnáct osob a přes 800 lidí bylo zraněno. (Villegas 2014:56) Report *Observatorio de Conflictos Mineros en el Perú* z roku 2019 zmiňuje, že v zemi probíhalo v květnu 2019 176 sociálních konfliktů. Z toho 64 % je sociálně-ekologického charakteru, kam patří právě konflikty způsobené těžbou. (Observatorio de Conflictos Mineros en el Perú, report č. 24 2019:8)

---

³ Extraktivismus je směr založený na prodeji surovin a nezpracovaných zdrojů, kterými země disponuje, na světovém trhu. Jako příklady těchto statků lze uvést právě zlato, diamanty, vzácné dřevo či ropu. Tento ekonomický model se stal populárním v mnoha latinskoamerických zemích, nevýhoda extraktivismu je jeho dlouhodobá závislost na proměnlivé ceně surovin a limitované množství zdroje. Jde o statky, které se s časem vyčerpají a nejdou obnovit.

Cíl práce a metodologie:

Záměrem práce je analyzovat konflikty místních obyvatel s těžebními projekty extrahujícími kovy v Peru a zkoumat podmínky vedoucí k úspěšné mobilizaci proti těžbě. Zabývám se pouze konflikty, kde místní obyvatelé odmítají striktně těžbu jako hlavní zdroj rozvoje země a nehledají finanční výhody od státu či od těžební firmy. Ačkoliv v Peru probíhaly v posledních dvaceti letech desítky těžebních konfliktů, můžeme jen u malé části z nich sledovat jednoznačné odmítnutí projektu. Časově se zaměřuji pouze na konflikty v období od roku 2000 do současnosti (do konce roku 2020).

V práci se budu pomoci analýzy a komparace jednotlivých případů snažit objasnit aspekty nutné pro úspěšnou mobilizaci proti těžbě v Peru. Ve své práci analyzuji a komparuji celkem osm vybraných konfliktů (La Zanja, Río Blanco, Santa Ana, Tambogrande, Pucamarca, Shahuindo, Quilish a protesty proti dolu Conga) mezi místními obyvateli a těžebními společnostmi, které často jednotlivé regiony vrhly na několik let do spirály protestů, násilí a vyjednávání. Záměrně byly vybrány úspěšné i neúspěšné protesty proti těžbě.

Diplomová práce si klade za cíl odpovědět na výzkumnou otázku:

- **Proč jsou některé protesty proti těžbě úspěšné a některé nikoliv? Jaké jsou důležité podmínky pro úspěšnou mobilizaci?**

Za úspěšné završení protestu považuji stav, kdy se těžební firma či stát z důvodů odporu místních obyvatel vzdají možnosti těžby v dané lokalitě. Pokud protesty vedou pouze k dočasnému pozastavení a odložení projektu, považuji konflikt za částečně úspěšný. Jako neúspěšné završení konfliktu hodnotím situaci, kdy dojde ke konstrukci dolu i přes vzniklou opozici proti stavbě.

Výzkumné podotázky:

- **Pomáhá významně úspěchu protestních hnutí proti těžbě pomoc dalšího aktéra v konfliktu?**
- **Pomáhá úspěšnosti protestů v konfliktu velikost mobilizace a její napojení na jiné místní organizace? (zemědělská sdružení, rondas campesinas, apod.)**

- **Zvyšuje úspěšnost mobilizace efektivní použití framingu v konfliktu?**
- **Jaké taktiky odporu (konvenční, rušivé nenásilné a rušivé násilné) jsou v případě konfliktů s těžbou v Peru nejúčinnější?**

Ačkoliv se v Peru v posledních dvaceti letech změnilo několikrát politické vedení země, pozitivní přístup vlád k těžbě se prolínal jako červená nit peruánskou politikou a zůstal politickými změnami netknutý. Mnoho těžebních konfliktů získalo v době vrcholu mobilizace národní důležitost a vlády se snažily přesvědčit protestující vyjednáváním, a pokud to nepomohlo, tak i násilím. Vyhlášení výjimečného stavu, policie a armáda kontrolující pořádek, stigmatizace odpůrců těžby v médiích a jejich pronásledování soudní cestou, to vše jsou běžně používané represivní nástroje vlády na prosazování těžebních projektů.

Ve své práci používám jako jednotku analýzy jednotlivé protestní cykly⁴, které se skládají ze samostatných protestních událostí. Sidney Tarrow definoval protestní cyklus jako fázi zvýšeného konfliktu napříč sociálním systémem, kdy se šíří kolektivní akce a mobilizace, vytváří se nové rámování konfliktu či se transformují staré rámce a dochází ke zvýšené interakci mezi úřady a vyzývatelem. (Tarrow 2011: 199) Samotný protest definuji jako kolektivní použití různorodých metod s cílem pokusit se přesvědčit či donutit autority k podpoře cílů dané skupiny. Do protestního chování lze zařadit konvenční strategii, která zahrnuje činy, jako je lobování, hlasování a podávání žádostí; dále konfrontační taktiky typu stávek, pochodů a demonstrací; a nakonec i násilné projevy, které mohou vést k velkým ekonomickým škodám, zraněním a případným ztrátám na životech. (Taylor; Dyke 2004:263)

Základní kritéria komparace budou opřena o výzkumy autorů věnujícím se úspěšnosti protestních a sociálních hnutí. V úvodu kombinuji dvě hlavní teorie, které se zabývaly výzkumem (ne)úspěšnosti sociálních hnutí a prosazením jejich cílů. Jde o teorii mobilizace zdrojů, která zohledňovala vnitřní faktory hnutí, jako je např. velikost protestu (množství protestujících a rozšíření protestů v okrese,

---

⁴ V literatuře jsou často používány kromě termínu protestní cyklus také termíny cykly sporu (*cycles of contention*) a vlny kolektivní akce (*waves of collective action*).

regionu či státu) a organizační strukturu (existenci regionálních organizací a jejich zapojení do konfliktu), a teorii politických příležitostí, která hledala úspěšnost mobilizace mimo samotné hnutí ve vnějších faktorech, jež mobilizaci ovlivňují. V případě teorie politických příležitostí je zkoumaným faktorem pomoc dalšího aktéra v konfliktu (církve, NGO, regionální vláda). Pomoc vnějších aktérů pro úspěch hnutí zdůrazňovala řada autorů, např. Sidney Tarrow (2011), Marco Giugni (1998), či Donatella della Porta a Marco Diani (2006). U jednotlivých případů budu porovnávat použité taktiky proti těžbě (konvenční, rušivé nenásilné a rušivé násilné) a zkoumat, jaké jsou převládající použité taktiky v jednotlivých mobilizacích a jakým způsobem jejich použití ovlivnilo výsledný konflikt. Jako jeden z důležitých faktorů pro úspěch protestních hnutí hodnotí výzkumníci teorie mobilizace zdroje (např. McCarthy a Zald 1977, Oberschall 1973) dobrou organizační strukturu hnutí. Ta bývá často napojena na již fungující organizace. Právě využití již dříve fungujících organizací v mobilizaci a mobilizační základnu budu zkoumat i v rámci peruánských těžebních konfliktů.

Vzhledem k široké škále konfliktů těžebního sektoru v Peru se soustředím pouze na konflikty týkající se těžby kovů. V Peru se těží především měď, stříbro, zlato, zinek, olovo, cín, molybden a kadmium. Kovy těží zahraniční společnosti v Peru pomocí tzv. povrchových dolů, většinou dislokovaných ve vysokých nadmořských výškách a odlehlých regionech. Tento typ těžby je na jednu stranu velmi efektivní, na druhou stranu jde o vysoce znečišťující formu těžby pro životní prostředí. Pro separaci kovu od horniny se používají různé druhy kyanidů a kyselin. Tyto chemikálie v řadě případů unikají jednorázově či opakovaně do krajiny. Právě ve vysokých nadmořských výškách a místech se zdroji nerostných surovin jsou dislokovány prameny a laguny, klíčové zdroje vody pro místní zemědělce, ale i pro těžební průmysl. Otevřené doly potřebují velké zdroje vody na chemické oddělování kovu od horniny, případné znečištění zdrojů vody tak přímo ohrožuje nejen zdroj obživy místních obyvatel, ale také zdraví jich samotných. Konflikty se odehrávaly většinou na úrovni provincií a regionů, i když v některých případech získaly národní i mezinárodní pozornost.

Výsledky práce pro úzké geografické vymezení na stát Peru a pouze na konflikty odmítající těžbu kovů nepůjde zobecnit na těžební konflikty v celém regionu Latinské Ameriky. Cílem práce však není dojít k širokému zobecnění

faktorů ovlivňujících úspěšnost těžebních konfliktů v regionu. Práce si klade za cíl důkladně prozkoumat dvacetileté období peruánských dějin a analyzovat úspěšnost protestních hnutí proti těžbě v rámci daného regionu.

V teoretické části čerpám zejména z literatury věnující se sociálním a protestním hnutím. V rámci teorie politických příležitostí využívám především knihy Sidney Tarrowa *Power in Movement: Social Movements and Contentious Politics* (2011), knihy autorů Dougha McAdama, Johna D. McCarthyho a Mayera D. Zalda (2008) *Comparative Perspectives of Social Movements: political opportunities, mobilizing structures, and cultural* (2008) a knihy *How Social Movement Matter* od Marca Giugniho, Dougha McAdama a Charlese Tillyho z roku 1999. V případě obecného úvodu do problematiky sociálních hnutí jsem využil především knih *Social Movement: An Introduction* (2006) od Donatella della Porty a Marco Dianiho a *The Blackwell Companion to Social Movements* (2006), vydanou pod hlavičkou autorů Davida A. Snowa, Sarah A. Soule a Hanspetera Kriesiho. Z obou knih využívám především poznatky věnované výše vypsáním zkoumaným faktorům práce.

Ze zdrojů informujících o těžebních konfliktech v Peru využívám řadu publikací, např. *Minería y conflicto social* od Josého de Echave et al. z roku 2009, *La extracción de recursos naturales y la protesta social en el Perú* z roku 2015 od Moisése Arceho a *Private Politics and Peasant Mobilization: Mining in Peru* od autorky Marie-Therese Gustafsson. Pro sběr dat o jednotlivých konfliktech čerpám z řady sekundárních prací mapujících vybrané případy. Dále jsem použil i zdroje internetové databáze OCMAL (*Observatorio de Conflictos Mineros de América Latina*), které mapují těžební konflikty v Latinské Americe a *Environmental Justice Atlas*, který zpracovává ekologické konflikty ve světě. OCMAL vydává i řadu dílčích analýz konfliktů, využil jsem např. *Minería, Violencia y Criminalización en América Latina: Dinámicas y tendencias* z roku 2016 a *Conflictos mineros en América Latina: Extracción, saqueo y agresión* z roku 2018. K dohledání informací o jednotlivých konfliktech byly použity také pravidelně vydávané čtvrtletní reporty od *Defensoría del Pueblo* mapující sociální konflikty v Peru. Řadu přehledových prací o konfliktech způsobených těžbou v Peru a Latinské Americe vydala i organizace OXFAM, mezinárodní konfederace tvořená 19 nevládními organizacemi. Čerpal jsem například z práce *Conflictos*

mineros en el Perú: Condición crítica vydané organizací OXFAM roku 2009. Byly využity zejména španělské zdroje, v menší míře i zdroje anglické.

Práce je rozčleněna na čtyři hlavní kapitoly. První kapitola vytváří teoretický základ celé práce a zkoumá, zda lze začlenit protesty proti těžbě v Peru do perspektivy sociálních hnutí. Dále zde stručně představuji obě hlavní teorie vysvětlující úspěch sociálních hnutí (teorie mobilizace zdrojů a politických příležitostí), hlavní důraz je kladen především na použití teorií jednotlivých autorů o úspěšnosti protestních hnutí a porovnávám jejich možnosti a limity využití v případě těžebních konfliktů v Peru. V této části také představuji hlavní metody analýzy a sběru dat.

Druhá kapitola obsahuje úvod do problematiky extrakce nerostných zdrojů v Peru, analyzuje důležité změny, které proběhly za vlády Alberta Fujimoriho, a vysvětluje role jednotlivých klíčových hráčů: státu, těžebních společností a místních komunit. Dále v kapitole objasňuji právní limity, jako je schválení koncese či nutnost obdržet studii dopadů na životní prostředí (EIA).

V třetí části práce představuji vybraných osm konfliktů a popisuji průběh jednotlivých mobilizací. V čtvrté části již srovnávám v rámci vybraných konfliktů použité taktiky v jednotlivých mobilizacích, zkoumám míru zapojení vnějších aktérů, porovnávám velikost protestů (množství protestujících a jejich rozšíření), způsoby rámování jednotlivých konfliktů ze strany opozice stavby dolu a následně analyzuji, zda se mobilizace nenapojila u každého protestu na nějakou předchozí fungující organizaci. Kromě zmíněných faktorů se snažím také zaměřit i na další individuální faktory, které by mohly výsledek jednotlivých sporů ovlivnit.

1. Tereticko- metodologická část:

1.1. Metody

V práci používám komparativní metodu. V případě těžebních konfliktů v Peru se pomocí komparace případů budu snažit zjistit, proč jsou některé mobilizace úspěšné a některé nikoliv. Metodou práce je tedy komparativní studie, kdy jsou zkoumány dva a více případů, které jsou následně podrobeny srovnávací analýze (Drulák 2008:62). Komparativní metoda je ideální na testování teorií, protože zabraňuje nadhodnocení nejznámějších případů v porovnání s těmi méně známými.

U komparativní metody je důležité rozlišovat mezi prostým srovnáním a komparativní metodou. Základními pravidly pro komparaci jsou pak:

- Definice objektu komparace
- Určení cíle komparace
- Stanovení kritérií komparace pro vlastní analýzu zvolených subjektů
- Vymezení vztahů komparace na časové ose (Říchová 2003: 9)

Podle výše zmíněných pravidel lze práci definovat takto: Objektem komparace jsou těžební konflikty v Peru, které vznikají při snaze vlády těžit v dané oblasti, přičemž tato iniciativa je odmítnuta místními obyvateli. Konflikty končí zamítnutím stavby, pozastavením projektu či konstrukcí dolu. Cíl komparace je zjistit, které faktory jsou klíčové pro vítězství místních obyvatel v konfliktu. Hledám rozdíly a shody v jednotlivých konfliktech. Jako proměnné byly zvoleny taktiky použité v protestním cyklu (konvenční, rušivá nenásilná a rušivá násilná), pomoc dalších aktérů v konfliktu, rámování jednotlivých mobilizací, velikost protestů a struktura mobilizace. Data k zmíněnému výzkumu budu využívat z odborných prací a internetových zdrojů věnujících se jednotlivým konfliktům. U velikosti protestů mě zajímá množství osob aktivně zapojených do mobilizace v jednotlivých protestech. U vnějších aktérů v konfliktu rozdělují pomoc na vládní (institucionální), kterou zastupují např. jednotlivé politické

strany, regionální vlády, starostové provincií a velkých měst; a na nevládní, kterou zastupují např. církve, či jednotlivé regionální i globální neziskové organizace. U mobilizační základny zkoumám, zda se mobilizace nenapojila na již dříve fungující organizace v oblasti. (obvykle *Frente de defensa*). V případě výzkumu *framingu* se soustředím pouze na charakter hlavního rámce celé mobilizace, na jeho potenciál oslovit veřejné mínění a jeho rezonanci v peruánském kulturním, politickém a ekonomickém kontextu. Dále analyzuji, jak tento rámec zohledňuje problémy, se kterými se potýká peruánská společnost, jako jsou např. historické křivdy. U taktiky použité v mobilizaci (nenásilná, rušivá násilná a rušivá násilná) se soustředím na převládající (nejvíce používané) taktiky v protestech dané mobilizace. Zabývám se konflikty od roku 2000, kdy se otevřely institucionální možnosti pro mobilizaci protestů s pádem Fujimoriho vlády, až do roku 2020.

Autoři, kteří se zabývají tvorbou komparativních studií, zdůrazňují úsporný přístup při vymezení nezávislých proměnných. Pro určení nezávisle proměnné jako příčiny daného jevu musíme mimo jiné vyloučit působení kontrolních proměnných. (Drulák 2008:67) V případě protestů proti těžbě v Peru můžeme některé kontrolní proměnné, které mohou ovlivňovat úspěšnost sociálních hnutí obecně, vyloučit díky časovému a regionálnímu vymezení tématu práce. Mezi ně patří například míra represe a politické prostředí, oba faktory rozebírám v další části práce a ve sledovaném období se neměnily. Za důležitý faktor nepovažuji ani délku trvání konfliktu. V práci jsou zahrnuty případy s podobnou délkou trvání jednotlivých mobilizací, kdy vybrané formy odporu trvají u všech mobilizací shodně několik let⁵ (mezi 4 až 10 lety). I dlouholeté mobilizace proti dolu mohou skončit instalací dolu, naproti tomu i krátkodobé mobilizace mohou vést k zamítnutí stavby dolu a z mobilizace vyjít úspěšně. Proto se délka trvání konfliktu nejeví jako rozhodující faktor pro úspěšnost celého hnutí dle stávajících studií a empirických dat. Délku mobilizace nepovažuji za zásadní faktor pro úspěch mobilizace ani Sidney Tarrow (2011) či McCarthy, McAdam a Zald (1996).

---

⁵ V případě hodnocení délky konfliktu ji počítám od vzniku mobilizace až k datu rozhodnutí o stavbě dolu, či jeho zamítnutí. Celé období však nelze vidět jako soustavné období plné protestů a demonstrací, ty jsou obvykle koncentrovány do epizodických menších období, které vznikají a zanikají a jsou vystřídány klidnějšími etapami.

Řada autorů věnujících se úspěchu sociálních hnutí a protestních hnutí považuje zisk veřejného mínění za důležitý faktor pro úspěch celého hnutí. (viz Burstein 1985, Costain a Majstorovic 1994) Sociální hnutí adresují své poselství současně dvěma odlišným cílům: držitelům moci a široké veřejnosti. Na jedné straně tlačí na politické orgány, aby došlo k uznání mobilizace a splnění jejich požadavků. Na druhé straně se snaží získat podporu veřejnosti a nadchnout populaci pro jejich věc. (Giugni 1998:379) Pro hnutí je důležité rozšířit pozitivní obraz o svém působení napříč společnostmi, v peruánském případě je však celá situace složitější, neboť k efektivnímu prokázání vlivu veřejného mínění v peruánském prostředí chybí potřebná data. Jak popisují Marco Giugni a Florence Passy ve své práci *Social movement and policy change: Direct, mediated or joint effect?*: „Získávání jednotlivých časových údajů o veřejném mínění trvajících několik let je velmi obtížné a někdy prostě nemožné jednoduše kvůli nedostatku dostupných údajů.“ (Giugni, Passy 1998:10) Oba autoři využívali případů z USA, kde je snazší získat použitelná data díky dlouholeté přítomnosti ústavů pro průzkum veřejného mínění.

Autoři, kteří zdůrazňovali význam veřejného mínění pro politické změny, obvykle argumentují modelem zastupitelské demokracie (např. Burstein 1998, 1999). Podle něho jsou nuceni držitelé moci reagovat na veřejné mínění z důvodu dalších voleb. Ve volební soutěži se elity soustředí na požadavky občanů, aby si udržely svou moc. Tato teorie podtrhuje takzvanou „tyrání většiny“. (Giugni, Passy 1998:3)⁶ Tento model je ale aplikovatelný spíše v politickém systému, kde bojují o moc konzistentní a dlouhodobě fungující politické strany s jasně definovaným programem jako např. v USA či ve Velké Británii.

Navíc by bylo naivní předpokládat, že názory volených zástupců při každé příležitosti jednoduše odpovídají názorům široké veřejnosti (McAdam a Su 2002). Hlasování závisí podle Della Porty a Dianiho na rovnováze mezi různými motivacemi. Jednotlivec nemusí upustit od své tradiční volby na základě preference konkrétní záležitosti. (Porta; Diani 2006:173) Sám Burstein poznamenává, že občané mají limitovanou kapacitu věnovat se mnoha problémům

---

⁶ Burstein zdůrazňuje tři způsoby, jakými sociální hnutí může mít nepřímý dopad na veřejnou politiku. Jedná se o změnu preferencí veřejnosti, rostoucí zájem veřejnosti o problémy vyvolané hnutím a změnu vnímání zákonodárce veřejností nebo důležitosti problému. (Giugni, Passy 1998:4)

současně. (Giugni, Passy 1998:4) Arce (2015) dále doplňuje, že nové demokracie, jako je Peru, nemají často dostatečně silný institucionální rámec. V nových demokraciích je obvykle nedostatečně ukotven funkční právní řád; voliči jsou méně informovaní a vzdělaní; země se může potýkat s klientelismem a korupcí; nejdůležitějším faktorem je však nedostatek rozvinutých stran a stranických systémů. Podle Arceho v mladých demokraciích jsou mnohdy nesprávně formulovány sociální požadavky, a proto nenabízejí odpovídající vstupní body pro formování politiky. Hnutí tak přebírají v těchto podmínkách strategie protestu a konfrontace, který se projevuje mimo běžné politické kanály. (Arce 2015:61-62)

Politická situace v Peru se ve zkoumaném dvacetiletém období vyznačuje nestabilními aliancemi, opakovaným vznikem nových politických stran či uskupení a neschopností vládnoucí strany svůj mandát obhájit. Ani předvolební podpora kandidátů prosazující větší regulaci těžby (Ollanta Humala) neznamena, že daný kandidát své předvolební sliby skutečně dodrží. Oslabení politických stran prohloubilo rozhodnutím Alejandra Toleda o vzniku regionů⁷ roku 2002. Decentralizace také prohloubila geografickou segmentaci jednotlivých těžebních konfliktů. Právě kvůli geografické roztříštěnosti a lokalizaci konfliktů v obtížně dostupné Andské vysočině, kde největší odpor vzniká u osob přímo postižených těžbou, nedošlo v těchto konfliktech k transformaci do většího národního hnutí.⁸ (Arce 2015:71)

Veřejné mínění tak v případě těžebních sporů vzhledem k výše zmíněnému obvyklému regionálnímu průběhu mobilizace nezahrnuje do jednotky analýzy. Místo toho se zaměřuji na přímé zapojení obyvatel do protestních cyklů, rámování konfliktu, velikost mobilizace a možnost zisku vlivných spojenců.

1.2. Teoretická část:

1.2.1. Sociální hnutí, protestní hnutí, sociální konflikt, mobilizace

V případě obecného pojmenování mobilizace proti stavbě dolu je vhodné si položit otázku, zda lze zařadit tyto protestní cykly proti těžbě mezi sociální

---

⁷ Myšlenka decentralizace v Peru není nová, na konci 80. let vláda Alana Garcíi (jednalo se o jeho první období, v letech 1985–1990) iniciovala vytvoření třinácti regionů, ale tyto subnárodní jednotky byly po autopuči z roku 1992 zrušeny Fujimoriho režimem. (Arce 2008:45)

⁸ Tento proces nazývají McAdam, Tarrow & Tilly (2001) „změnou měřítka“ mobilizace.

hnutí, nebo je spíše vhodnější používat termín protestní hnutí, sociální konflikt či mobilizace. S termínem sociální hnutí a jeho zkoumáním se váže řada problémů, mezi autory nepanuje shoda ani na definici pojmu. Jeden z nejznámějších sociologů, Anthony Giddens, definuje sociální hnutí jako „kolektivní snahu o prosazení společného zájmu nebo dosažení společného cíle prostřednictvím kolektivní akce mimo sféru etablovaných institucí“ (Giddens 1999:479). Tato definice je záměrně hodně široká, neboť mezi jednotlivými hnutími panují velké rozdíly. Na to naráží i František Znebežánek, podle něhož si jednotliví autoři koncept sociálního hnutí vykrajují z universa podle nejrůznějších souborů kritérií. Důsledkem takové praxe je skutečnost, že jako sociální hnutí bývá označován téměř každý stabilnější komplex jednání menší nebo větší skupiny lidí. (Znebežánek 1997:26)

Jedno z nejpoužívanějších vymezení sociálních hnutí pochází od Maria Dianiho, který upřesňuje definici sociálních hnutí na „sít' neformálních organizací mezi pluralitou individuů, skupin nebo organizací angažovaných v politických či kulturních konfliktech na základě sdílené kolektivní identity“. (Diani 1992:13) Díky Dianiho definici můžeme odlišit dva projevy kolektivního jednání, které se často překrývají, a to sociální hnutí a protestní události. Především přetrvání sítě vztahů mezi účastníky protestní akce také po jejím skončení odděluje sociální hnutí od protestních událostí. Protesty jsou tak nedílnou součástí projevu sociálních hnutí, ale samotná jejich přítomnost není dostačující podmínkou jeho existence. (Znebežánek 1997:30)

Podle Mazáka se sociální hnutí vyznačují trváním v čase, čímž se odlišují od epizodických výbuchů protestu. (Mazák 2016:12) Zapadají tedy mobilizace v Peru oponující těžbě mezi sociální hnutí? V případě konfliktů s těžbou v Peru jde jednoznačně o dlouhodobé konflikty, kde je dostatečně silně ukotvený pocit kolektivní identity postavený na kulturní, geografické a ekologické bázi, a funguje zde sít' vztahů mezi jednotlivými aktéry. V mnoha ohledech tak splňují těžební konflikty aspekty sociálního hnutí. Kvůli regionalitě jednotlivých konfliktů, obtížně sjednotitelných pro jejich vzájemnou odlehlost a rozdílné období mobilizace v čase, je však podle mého názoru vhodnější pro definici jednotlivých mobilizací použít termín sociální konflikt. Podle Velkého sociologického slovníku je sociální konflikt v principu důsledek nedostatkivosti statků, o něž sociální

aktéři usilují, a odlišnosti hodnot, které vyznávají. (Velký sociologický slovník 1996:520) V těžebních konfliktech často právě rozdílnost hodnot vytváří konflikt a znemožňuje win-win situaci, tudíž jedna ze stran z konfliktu vychází vítězně a druhá odchází poražená. Za mobilizacemi v Peru často stojí právě odlišné hodnoty, které obě strany vyznávají. I přes definování sporu o těžbu jako sociálního konfliktu budou k výzkumu využity dvě hlavní teorie zaměřující se na výzkum sociálních hnutí. Právě teoretici sociálních hnutí se nejvíce zaměřovali na otázky, proč se osoby mobilizují, jakým způsobem se snaží prosadit své požadavky, z jakých členů společnosti se tvoří mobilizační struktura, jak rámuje jednotlivé problémy a jak zmíněné faktory ovlivňují úspěšnost mobilizace jako celku.

1.2.2. Úvod do problematiky výzkumu sociálních hnutí

Studium sociálních hnutí bylo zpočátku silně ovlivněno Psychologií davu Gustava Le Bona (1895), podle kterého jedinec v davu ztrácí pocit odpovědnosti, je iracionální a snadno podléhá emocím. Tento rigidní pohled na sociální hnutí změnilo až vydání knihy Mancura Olsona *The Logic of Collective Action* (1965), který nově začal vnímat účastníky hnutí jako racionálně jednající jedince. (Mazák 2016:11)

60. a 70. léta byla z hlediska protestních událostí v USA i v Evropě a vzniku řady nových sociálních hnutí bouřlivým obdobím, které ve svých výzkumech reflektují i představitelé dvou hlavních teoretických táborů, které vysvětlují mobilizace v souvislosti se zdroji (*resource mobilization*) či s politickými příležitostmi (*political opportunities structure*). „Ačkoliv je běžně nazýváme teoriemi, tak jde spíše o širší konceptuální rámce či přístupy ke zkoumání sociálních hnutí, které stojí na příspěvcích mnoha autorů a nejsou vždy vnitřně zcela kompaktní.“ (tamtéž) Samotné definování politických příležitostí či co vše může zahrnovat pojem „zdroje“ v teorii mobilizace zdrojů se tak liší v souvislosti s autory a jejich výzkumy.

Výzkum sociálních hnutí provází řada komplikací.⁹ Jednání každého sociálního hnutí je navázané na řadu dalších aktérů, jako jsou zájmové skupiny, veřejné mínění, masmédiá a politické strany. Mnoho dalších faktorů může mít kauzální vliv na proces společenských a politických změn. (Tarrow v Kolb 2007:1) Sociální a protestní hnutí se také vyznačují nesmírnou různorodostí a navzájem se liší řadou dílčích činitelů, které je třeba vzít v potaz. Porovnávat hnutí za černošská práva, za mír, proti atomové energii, hnutí Occupy Wall Street či hnutí za ochranu životního prostředí je značně komplikované kvůli odlišným podmínkám a desítkám proměnných, které je složité zahrnout do analýzy. Většina teoretiků se navíc pro snadnou přístupnost dat věnují především výzkumu západního světa (Velká Británie, Německo, USA) a jen málo autorů se zaměřuje na jiné regiony. Zkoumat jednotlivé podmínky v rámci konkrétního a užšího vymezeného rámce je důležité pro pochopení lokálních odlišností, které samotnou mobilizaci a její možnosti limitují. Jak zmiňuje Marco Giugni, jakýkoli pokus vytvořit obecnou teorii by byl odsouzen k neúspěchu: složitost sociálního světa neumožňuje vysvětlit všechny typy výsledků jedinou teorií. (Giugni 1999:25)¹⁰ Právě z těchto důvodů se soustředím na oblast mimo západní svět a v rámci hlubšího pochopení regionální problematiky se zaměřuji pouze na jednu zemi. Ve výzkumu těžebních konfliktů v Peru využívám všech tří hlavních teoretických rámců (teorie politických příležitostí, teorie mobilizace zdrojů i framingu) a jimi zkoumaných faktorů (vnitřní faktory hnutí, vnější faktory hnutí a interpretační rámce), z jednotlivých teoretických celků však využívám především aspekty, které se zdají být zásadními pro odpověď na hlavní otázku výzkumné práce.

Při zkoumání sociálních a protestních hnutí se jedna z hlavních otázek často točí ohledně cíle hnutí. U řady hnutí vůbec není jisté, co je vlastně konkrétním cílem, který se snaží jednotlivá mobilizace prosadit. Již Gamson ve své knize *The Strategy of Social Protest* (1975) popisuje jasně stanovený cíl jako jeden ze zásadních faktorů pro úspěch či neúspěch hnutí. Např. protesty Women's March po zvolení prezidenta Donalda Trumpa přivedly do ulic více než čtyři miliony protestujících a hnutí Occupy Wall Street zaměřené proti rostoucí

---

⁹ Podle Tarrowa (2009) každý, kdo pracoval s tématem sociálních hnutí, ví, jak důležité je pokusit se porozumět jejich výsledkům. Téměř každý připouští extrémní obtížnost toho dosáhnout. (Tarrow 1999:7)

¹⁰ Str. XXV. v úvodu knihy, autor posléze přechází na standardní číslování stran arabskými číslicemi.

nerovnosti mezi chudými a bohatými ve světě dalo podnět k protestům ve více než osmdesáti státech světa. V obou případech je obtížné definovat, co vlastně bylo cílem samotného hnutí a zda nějakého z těchto cílů dosáhlo. V případě těžebních konfliktů v Peru pomáhá u jednotlivých případů jednoznačně limitovaný cíl, a to striktní odmítnutí plánované stavby či rozšíření dolu. Tento cíl, ačkoliv obtížně dosažitelný, je konkrétní a představitelný. V případě těžebních konfliktů lze relativně snadno vymezit vznik a důvod mobilizace.

Jako další komplikaci výzkumu sociálních hnutí vidím v možné zaujatosti ve výběru zkoumaných faktorů. Zvláště silná či politicky úspěšná hnutí poutají pozornost vědců, a proto jsou vybírána pro empirický výzkum. Například při výzkumu hnutí proti jaderné energii byly země se silnou mobilizací (Francie, Německo, Švýcarsko, Švédsko a Spojené státy) do srovnávacích studií použity mnohem častěji nežli země jako Belgie, Kanada, Lucembursko nebo Japonsko, které zaznamenaly pouze slabou mobilizaci. (Tarrow v Kolb 2007:10) Převážná většina dříve provedených srovnávacích studií zabývajících se výsledky hnutí proti jaderné energii vychází ze čtyř nebo dokonce méně případů (např. Giugni 2001; Jasper 1990; Kitschelt 1986; Kriesi et al. 1995; Rucht 1994). Navíc téměř všechna tato srovnání zahrnovala všechny nebo některé ze stejných čtyř zemí – Francii, Německo, Švédsko a Spojené státy americké. (Tarrow v Kolb 2007:15) Tato zaujatost při výběru jednotlivých konfliktů je znát i při výzkumu těžebních konfliktů v Peru, kde je výzkum často koncentrován na úspěšné a nejznámější konflikty,¹¹ málokdy se však autoři zabývají větším počtem mobilizací a konflikty, které skončily neúspěšně. Abych se zmíněné zaujatosti při výběru případů vyhnul, je v práci zahrnuto celkem osm konfliktů, z nichž některé skončily úspěšně a některé neúspěšně.

---

¹¹ Jedná se především o konflikty o důl Conga, Tambogrande, Espinar, Las Bambas, Tía María a Río Blanco.

1.2.3. Teorie mobilizace zdrojů

Teorie mobilizace zdrojů (TMZ, *Resource mobilization theory*) se začala formovat v 70. letech 20. století a na rozdíl od předchozích teorií nepovažovala za hlavní důvod vedoucí k mobilizaci vznik deprivace a křivdy, ale považuje ji za běžnou součást sociální struktury. (McCarthy & Zald, 1977) (Mazák 2016:17) TMZ zdůrazňovala význam organizačního základu, akumulace zdrojů a kolektivní koordinace lidových politických aktérů. (McAdam, Tarrow, Tilly 2001:15) Mezi hlavní autory teorie mobilizace zdrojů můžeme zařadit např. Mancura Olsona, Anthony Oberschalla či Johna D. McCarthy a Mayera Zalda.

Podle TMZ jsou sociální hnutí produktem řízené organizační činnosti, která závisí na množství zdrojů, jež má hnutí k dispozici. Podle McCarthyho a Zalda jsou zásadní právě organizační zdroje, sociální hnutí jsou podle obou autorů založena na „profesionálních organizacích sociálních hnutí.“ (Císař 2004:49)

Zdroje umožňují větší aktivistickou činnost, vyjma organizačního zázemí jsou potřeba i finanční prostředky a především lidské zdroje, jako je účast členů a dobrovolníků. Zdroje nemusí nabývat pouze materiální povahy, ale může se jednat i o morální a kulturní zdroje, jako je například reputace, mobilizační zkušenosti a legitimita. (Císař et al. 2011:151) TMZ proměnila studium sociálních hnutí, neboť nově vnímá sociální aktéry jako racionální jedince, kteří cíleně získávají zdroje a využívají je. V diplomové práci zkoumám dva „zdroje“, které pravděpodobně hrají v peruánských těžebních konfliktech roli a mohou ovlivnit úspěšnost protestů, a proto jsou zařazeny do analýzy. Jde o velikost mobilizace (schopnost zmobilizovat velké množství účastníků a rozšířit protesty na co největší úrovni) a strukturu mobilizace navázanou na místní uskupení, které fungovaly již před mobilizací a které mobilizace v konfliktu využívá.

1.2.3.1. Velikost mobilizace

James DeNardo ve své knize *Power in Numbers* (1985) zdůrazňuje, že osud hnutí závisí do značné míry na počtu příznivců. Velikost protestů podle DeNarda ovlivňuje režim přímo i nepřímo. Díky početné mobilizaci dochází k narušení běžného života v oblasti protestů a snižuje se také schopnost

policejních složek kontrolovat jejich jednání. Masivní shromáždění též poskytují protestujícím informaci, jak velkou podporu se jim v oblasti podařilo získat. (DeNardo 1985:36) Sociální hnutí by se měly podobně jako politické strany a nátlakové skupiny snažit o maximalizaci počtu stoupců. (Porta, Diani 2006:171)

Řada jiných autorů (např. Rucht 2003) ale počet účastníků protestů nevidí jako zásadní faktor pro úspěch, neboť často i velké mobilizace mohou být ignorovány těmi, na které se zaměřují. Někteří autoři upozorňují na fakt, že při shromáždění velkého množství účastníků protestu je větší pravděpodobnost na použití rušivé taktiky (stávky, blokáda silnic) v protestech a dále se snižuje šance na represí ze strany opozice (např. Oberschall, 1995, Taylor and Van Dyke, 2004). (Sierralta, Gónzales, 2016:170) Podle jiných autorů (Earl, Soule a McCarthy, 2003) je tento efekt opačný. Velká shromáždění kvůli pocitu anonymity sice vedou k většímu použití rušivé nenásilné či rušivé násilné taktiky, ale právě kvůli velké koncentraci osob a využití těchto taktik se zvyšuje šance na přítomnost policie a ozbrojených složek. Interakce ozbrojených složek s protestujícími může vyvolat represí a násilí ze strany policie ve snaze sjednat pořádek. (Sierralta, Gónzales 2016:171)

S dalším argumentem proti „logice čísel“ přichází Wisler a Kriesi (1998), kteří tvrdí, že protestující často vytváří „aktivní menšiny“, které jsou sice více vidět, ale přesto nereflektují názor většiny veřejnosti. Donatella de la Porta a Mario Diani (2006) však zdůrazňují, že velikost mobilizace má symbolickou funkci pro samotné protestující. Velké demonstrace šíří mezi protestujícími pocit příslušnosti k dané komunitě. (Porta, Diani 2006:173)

Právě tento rozpor mezi teoretiky mě vedl k zařazení kritéria velikosti mobilizace do jednotky analýzy, neboť nad jeho efekty doposud nepanuje shoda. V případě těžebních konfliktů v Peru je podle mého názoru důležité zasadit množství aktivní participace obyvatel v protestech do analýzy. Množství účastníků mobilizace v peruánském prostředí reflektuje velikost konfliktu jako takového a odráží počet lidí, kterých se stavba dolu aktivně týká a kterým téma není lhostejné. Reflektuje, zda se pomocí mobilizačních struktur hnutí a případného použití framingu podařilo přesunout geografické centrum konfliktu z

lokální oblasti místních komunit přímo sousedících s případným dolem a přetvořit ho do širšího regionálního problému.

1.2.3.2. Struktura mobilizace

Důraz na důležitost struktury mobilizace a její napojení na jednotlivé organizace vychází právě z teorie mobilizace zdrojů. Řada vědců si všimla, že sociální hnutí jsou často navázané na existující spolky a již dříve fungující organizace. (např. McAdam 1988; Castells 2012) Tyto skupiny, které jsou vzájemně provázané, je možné mobilizovat pro aktivity sociálního hnutí najednou po tzv. blocích (Oberschall 1973). (Mazák 2016:17-18) Řada autorů zdůrazňuje, že pro úspěch hnutí je třeba efektivně mobilizovat lidské a ekonomické zdroje. (např. Piven & Cloward, 1979, McCarthy & Zald, 1997, Cress & Snow, 2000) Podle zmíněných autorů jsou již existující sociální sítě použitelné k mobilizaci zásadní pro organizaci sociálních hnutí. Tyto struktury pomáhají posilovat hnutí, zaručují jejich stálost a možný budoucí úspěch. (Arce 2010:277)

Tyto mobilizační struktury poskytují hnutí organizační zázemí. Může jít o formální instituce (církve, univerzitní kampusy atd.), tak i o již existující sítě mezi jednotlivci. (Císař 2004:58) Pro členy mobilizace je toto organizační zázemí důležitým zdrojem kontinuity. V momentech, kdy je velká motivace a nadšení mezi účastníky, je výrazně jednodušší mobilizovat lidi a zdroje jednotlivci. Pokud je ale obtížnější spontánně přilákat lidi „do ulic“, pak tyto organizace mohou pomoci zajistit pokračování mobilizace. (Porta, Diani 2006:138)

McAdam, Tarrow a Tilly používají termín „přivlastnění“ již existujících potenciálních organizačních či sociálních struktur nutných pro mobilizaci: „vyzyvatelé, spíše než aby vytvářeli nové organizace, přivlastňují si existující a proměňují je v nástroje mobilizace.“ (Tilly et al. 2004:44) Podle Pivenové a Clowarda (1977) formální organizace pravděpodobně usnadňují koordinaci politických a ekonomických zdrojů velkého počtu lidí, kterým se samostatně těchto zdrojů nedostává. Formální organizace pravděpodobně umožňují strategické využití těchto zdrojů v konfliktech a zajišťují kontinuitu mobilizace v průběhu času. (Piven, Cloward 1977:20)

John Mirowski a Catherine E. Rossová ve svém výzkumu *Protest Group Success: The Impact of Group Characteristics, Social Control, and Context* (1981) dochází k závěru, že čím je skupina organizovanější, tím je pravděpodobnější, že bude úspěšná. (Mirowski, Ross 1981:187) Podle Bebbingtona (2008) mobilizace často závisí na formálních organizacích – zejména proto, že jejich akce vyžadují finanční, lidské, informační, sociální a další zdroje, které neformální sociální sítě nejsou schopny mobilizovat. Takové zdroje mohou spravovat právě formální organizace sociálního hnutí, jako jsou studentské organizace, formální rolnická nebo etnická sdružení, univerzitní skupiny, NGO, církve apod. (Bebbington et. al 2008:12)

V peruánském případě jsou jednotlivé protesty a mobilizace často navázány na struktury, které usnadňují mobilizaci jednotlivých členů a posilují pocit kolektivní identity. Na severu Peru jde především o *rondas campesinas*, případně rolnická sdružení jednotlivých oblastí, kde hrozí těžba dolu. V mnoha případech v momentě ohrožení stavbou dolu dochází k vytvoření „Obranné fronty“ (*Frente de defensa*), která pak jednotlivý konflikt zastřešuje a vytváří důležitého vyjednávacího aktéra s vládou či těžební firmou. Jednotlivé zapojení organizací ve zkoumaných konfliktech bude analyzováno ve čtvrté kapitole práce.

1.2.4. Teorie politických příležitostí

V 60. a 70. letech se kromě TMZ dostává do popředí také teorie politických příležitostí (*Political opportunity theory*, TPP). Mezi hlavní představitele TPP patří např. Peter Eisinger, Sidney Tarrow, Dough McAdam, Charles Tilly či David Mayer. Ani TPP netvoří kompaktní celek, teoretici TPP spíše společně zdůrazňují důležitost externích faktorů pro úspěšnost sociálního hnutí. (Mazák 2016:18) Představitelé nové teorie považovali osud hnutí do značné míry závislý na příležitostech, které má hnutí k dispozici díky měnící se institucionální struktuře a ideologické dispozici u moci. (McAdam 1996:23) Do určité míry TPP navazuje na TMZ, neboť i teoretici TPP akceptují nutnost dostatečných zdrojů a prostředků k mobilizaci, které ale bez politických příležitostí nejsou postačující k úspěšnému prosazení cílů hnutí.

Charles Tilly ve svém díle z roku 1978 *From Mobilization to Revolution* rozpracoval vhodné podmínky pro mobilizaci, mezi které patřily především politické příležitosti, jednotlivé identity aktérů, organizace hnutí, pravděpodobnost represe či usnadnění mobilizace ze strany úřadů. Podle Tarrowa se síla hnutí zvyšuje, pokud občané trpí nespravedlností a cítí, že mají možnost ji ukončit. Tarrow shrnul šance na úspěch hnutí z pozice TPP slovy: „Pokud se otevře institucionální přístup, vyzyvatelé mají příležitost prosadit své nároky, mezi elitami se objeví rozpory, spojenci se stanou více dostupnými a poklesne kapacita státu pro využití represe.“ (Tarrow 2011:160)

Podle některých kritiků rozdílné výklady teorie politických příležitostí vedly k varování, že: „Koncept struktury politických příležitostí je ohrožen tím, že se stane houbou, která pohltí všechny aspekty prostředí sociálního hnutí“. (Gamson & Meyer 1996: 275) Podle jiných kritiků (viz zejména Goodwin a Jasper 2003) tento koncept přehlíží důležitost aktivistické agentury a nabízí pouze mechanické chápání toho, jak jednotlivé sociální pohyby fungují. (Meyer 2004:126) Právě nejednotnost toho, co různí autoři chápou pod pojmem politické příležitosti, představuje asi největší výzvu pro celý koncept.¹²

Přesněji strukturovat TPP se v reakci na kritiku pokusil McAdam ve své práci *Comparative Perspectives of Social Movement: political opportunities, mobilizing structures, and cultural framings*, když na základě výzkumů Ruchta, Tarrowa, Kriesiho a Brocketta upřesnil čtyři hlavní body, které podle něj charakterizují rozměry teorie politické příležitosti:

- 1) Relativní otevřenost či uzavřenost institucionalizovaného politického systému
- 2) Stabilita nebo nestabilita elit
- 3) Přítomnost nebo nepřítomnost elitních spojenců
- 4) Schopnost a sklon státu k využití represe (McAdam et al. 1996:27)

---

¹² Přehled autorů, kteří zkoumali různé aspekty TPP, je k dohledání např. v Mayer 2013:133.

Jednotlivé body se navzájem ovlivňují, např. otevřenost institucionalizovaného politického systému umožňuje přítomnost elitních spojenců, kteří mohou podporovat hnutí zevnitř systému i zvenčí. Otevřenost politického systému také snižuje možnosti státu využít represí k potlačení hnutí. Peru se nově otevřeným demokratickým režimem stalo po pádu Fujimoriho vlády. Po návratu k demokracii vznikla větší příležitost pro místní obyvatele vymezit se proti případné konstrukci nového dolu v regionu. Tomu odpovídá i nízký počet mobilizací v období vlády Alberta Fujimoriho a nárůst protestů ve volebních obdobích následujících prezidentů.¹³ Dalším faktorem ovlivňující úspěšnost hnutí podle McAdama a Tarrova je nestabilita politických spojení a rozpory uvnitř elit. Ty mohou vést k tomu, že část elit začne se sociálními hnutími spolupracovat. V peruánském případě to může být např. podpora mobilizace regionální vládou, ačkoliv centrální vláda se mobilizaci snaží potlačit. Třetí bod, přítomnost spojenců v konfliktu, jsem zahrnul do analýzy, neboť tato proměnná se vzájemně liší napříč jednotlivými těžebními konflikty.

1.2.4.1. Pomoc spojenců v mobilizaci

Giugni tvrdí, že pro úspěch je potřeba získat mocné spojence uvnitř i vně institucionální sféry. (Giugni 1998:381) Podle Giugniho je dále představa, že sociální hnutí samotná jsou bezmocná, mezi vědci rozšířeným předpokladem. Proto hnutí potřebují v průběhu jednání s držiteli moci „aktivovat třetí strany“, aby mohli získat dopad na politické změny a uspět. (Jenkins a Perrow 1977; Lipsky 1968; Wilson 1961). (Giugni, Passy 1998:1)

Důležitost spojenců a NGO (nevládních neziskových organizací) v konfliktu zdůrazňuje ve své knize *The Strategy of Social Protest* (1975) i William Gamson. Přítomnost mocných spojenců jako faktor usnadňující úspěch sociálních hnutí uvádí i Donatella de la Porta a Mario Diani v knize *Social Movements: An Introduction*. Podle obou autorů v případě malých institucionálních příležitostí pro hnutí je o to důležitější přítomnost spojenců. Tito spojenci mohou nabývat mnoha podob. (Porta, Diani 2006:212)

---

¹³ To potvrzuje např. Arce v článku *Algunos apuntes sobre los movimientos y protestas sociales en el Perú* z roku 2010. Na stranách 283, 285 a 289 je graficky zpracováno množství protestů v Peru za vlády Fujimoriho a za pozdějších vlád. S otevřením systému po pádu Fujimoriho silně vzrostlo množství mobilizací a sociálních konfliktů v Peru.

Vnější aktéři mohou působit na regionální, národní i globální rovině. Zasahují do konfliktů a mohou nést část nákladů na mobilizaci místních aktérů, poskytují jim rady, pokyny, strategii a vytváří vazby na další aktéry. (Echave et al. 2009:390) Mezi hlavní vnější aktéry v konfliktu můžeme uvést lokální i nadnárodní NGO, odbory, politické strany, regionální a místní hnutí, církev či regionální média. (tamtéž:391) Spojence ve své práci dělím na vládní (institucionální), které zastupují především možnou účast regionální vlády, starostů provincie, okresu či velkých měst, a na nevládní, které zastupují např. církev či jednotlivé regionální i globální NGO.

Vztahu NGO a sociálních hnutí se věnuje Sidney Tarrow ve své knize *Power in Movement* (2011). Podle Tarrowa jsou nevládní neziskové organizace analyticky odlišné od sociálních hnutí, protínají se však s hnutími čtyřmi způsoby:

- 1) Mnoho z jejich aktivistů pochází z prostředí sociálních hnutí a nadále o sobě přemýšlejí jako o aktivistech hnutí, i když lobují v mocenských koridorech nebo nabízejí služby znevýhodněným skupinám.
- 2) Nevládní organizace často popularizují myšlenky, které pocházejí ze sociálních hnutí, a dělají je dostupnější pro obyčejné lidi a přijatelnější pro elity a úřady.
- 3) Poskytují mechanismus pro šíření kolektivní akce aktérům s nedostatkem zdrojů a pomáhají jim budovat vlastní domácí hnutí.
- 4) V některých případech s těmito aktivisty hnutí spolupracují na konkrétních kampaních. (Tarrow 2011:242)

Podle Tarrowa v mnoha případech pomoc NGO posiluje samotnou mobilizaci. V rozdílných geografických podmínkách od severního Quebecu, Jižní Ameriky až po venkovské oblasti v Indii vedly koalice domorodých skupin s podporou nevládních organizací kampaně na zastavení výstavby velkých přehrad. (Tarrow 2011:235) NGO mnohdy pomáhají jednotlivým hnutím s vybudováním organizační infrastruktury. (Císař 2004:69)

Nevládní spojenci tedy mohou ovlivnit úspěch hnutí paletou různých způsobů. Mohou podpořit organizační strukturu samotné mobilizace, mohou

sloužit jako vyjednávací médium mezi oběma stranami konfliktu, zvyšují legitimitu mobilizace, dále mohou pomoci s propagací a vytvoření efektivního rámce, který pomůže získat další účastníky. Tarrow dále zdůrazňuje, že sociální hnutí, aby měla podstatný dopad na veřejnou politiku, potřebují podporu mocných politických spojenců, kteří se v institucionálních oblastech dostávají ke svým nárokům (Tarrow 1994). Při absenci takového zprostředkování mohou hnutí stěží změnit směr politiky. (Giugni, Passy 1998:5)

Vliv a účast spojenců v protestním cyklu snižuje ve většině případů také použití extrémních kroků k prosazení cílů hnutí. Při účasti formálních organizací se snižuje šance na použití násilí v protestech. Více organizovaná a strukturovaná hnutí běžně používají taktiku, která je pro stát přijatelnější než spontánnější hnutí. (Sierralta, Gonzáles 2016:186) Tito spojenci, pokud jsou dostatečně vlivní, podle teoretiků TPP mohou změnit rovnováhu vah v celém konfliktu.

1.2.4.2. Použití represe

Posledním důležitým bodem, který podle McAdama zásadně ovlivňuje možnosti mobilizace hnutí (a tudíž i případného úspěchu), je schopnost státu použít represí. V silně represivním autoritativním režimu jsou protesty obvykle ukončeny násilím. K represí dochází, když úřady nebo agenti jednající jejich jménem používají opatření (někdy násilná) ke kontrole nebo zničení sociálního hnutí či když znesnadňují provádění jejich činností a nábor nových členů. Vlády často ospravedlňují útoky na hnutí a mobilizaci tím, že ji prohlásí za nebezpečnou pro veřejný pořádek. (Christiansen, 2009:4)

Po pádu Alberta Fujimoriho vzniklo v Peru příznivější prostředí pro mobilizaci a to otevřelo příležitosti, díky kterým sociální aktéři nově mohli usilovat o dosažení svých cílů. Prosazování těžby státem se prakticky nezměnilo v průběhu sledovaného období. Politické směřování země jasně vedlo k upřednostnění neoliberalismu, těžby jako hlavního zdroje příjmu státu a podpoře velkých zahraničních firem. Ačkoliv Alan García i Ollanta Humala před volbami apelovali na nutnost respektu k místním komunitám a akceptaci jejich rozhodnutí v případě odmítnutí těžby, velmi brzy po svém zvolení oba prezidenti otočili a

najeli na zaběhnutou politiku podpory velkých mezinárodních těžebních firem a příležitostné represe obyvatel, kteří se proti těžbě vymezovali.

Goldstone poznamenává, že pokud je použití represe nekonzistentní a svévolné, případně pokud je svázáno mezinárodními či domácími tlaky, tak spíše hnutí přiláká nové příznivce a současně se tyto příznivci radikalizují ve svých cílech a akcích. (Goldstone 1998:130 v Tarrow 2011:209) To se děje často i v některých případech těžebních konfliktů v Peru, kde případná represe ze strany policie je mnohdy spíše pohnutkou k mobilizaci a ještě více posiluje křivdu, kterou cítí místní obyvatelé vůči rozhodnutí vlády postavit důl v blízkosti jejich bydliště. Pro silně motivované hnutí vytváří mučedníky a přitahuje i mezinárodní pozornost (např. případ Máximy Acuňy de Chaupe či Godofrea García Bacy).¹⁴

Podle Gamsona (1990) je také pravděpodobné, že policie zaujme opatrnější postoj při přítomnosti novinářů, zejména pokud jsou na místě televizní kamery. V případě mediální pozornosti policie často upustí od represe z obav ze zhoršení veřejného mínění. Sociální hnutí bez zastoupení ve veřejné sféře pravděpodobněji zažijí represi než hnutí, která mají přímý přístup ke sdělovacím prostředkům (Giugni, Wisler 1999:184) Podle Ericy Chenoweth mohou být při zachycení represe nenásilných protestů médii pozdější náklady pro vládu vysoké. Vnější aktéři mohou použít sankce proti represivním režimům, které opakovaně zasáhnou proti neozbrojeným demonstrantům. (Chenoweth 2008:12)

V protestech, kde jde místním o odmítnutí dolu, represi považují za důležitý, ale ne za zásadní faktor pro úspěšnost, neboť místním obyvatelům v případě postavení dolu hrozí často přímé znečištění zdrojů obživy, polí i pastvin, a to včetně vody, kterou pijí. Proto jejich motivace v boji proti těžbě ani při represi s mrtvými a desítkami raněných (např. Conga, Río Blanco, Santa Ana) nevedla k rozpuštění opozice a ustoupení od nátlaku. Peruánský stát je v případě silné represe vystaven doзору řady organizací a NGO, tudíž má využití represivních složek své limity. Systém tak po celých dvacet let byl částečně otevřený – umožňuje samotnou mobilizaci a protest, tedy míra represe ve zkoumaném období nebyla tak vysoká, aby hnutí potlačila silou už v zárodku, přesto byla policejní represe nedílnou součástí ve všech komparovaných případech. I proto nepovažují

---

¹⁴ Jednotlivé případy jsou rozebrány v dalších částech práce.

represi jako faktor, který by rozhodoval o úspěšnosti či neúspěšnosti jednotlivých protestních hnutí, ačkoliv schopnost vyrovnat se s policejní represí je důležitá pro samotné přežití mobilizace. Použití represe není znakem toho, že protestující jsou slabí a že budou poraženi. Represe potvrzuje závažnost výzvy, kterou mobilizace vyjadřuje. (Sharp 2005: 378)

1.2.5. Framing

V pozdějších výzkumech Tilly, Tarrow a McAdam (2004) doplňují seznam položek, na které se výzkum TPP koncentroval.¹⁵ Nově tak vyjma politických příležitostí a mobilizačních struktur zahrnuje i rámce kolektivního jednání (framing) a repertoár (formy a taktiky) protestu. (Tilly, Tarrow, McAdam 2001:41) V 80. letech teoretici rámování začali nově klást důraz na to, jak hnutí ovlivňují účastníky, aby se zúčastnili projevů kolektivní akce, a jak pracují se symboly.¹⁶

Teorie rámování (framing) používá jako základní prostředek výzkumu rámec (frame), kterým jednotlivý konflikt vymezujeme. „Rámec odkazuje na interpretační schéma, které zjednodušuje a kondenzuje „okolní svět“ selektivním kódováním objektů, situací, událostí a zkušeností v současném nebo minulém prostředí.“ (Snow, Benford 1992:137) Framing obvykle pomocí křivdy vytváří představu, kdo jsme „my“ a kdo jsou „oni“. Představitelé hnutí vytváří ideologické obrazy pro své nepřátele i spojence. (Snow 2004 v Tarrow 2011:31) „Rámce kolektivních akcí jsou tedy akčně orientované soubory přesvědčení a významů, které inspirují a legitimují aktivity a kampaně organizace sociálního hnutí.“ (Snow, Benford 2000:614)

Podle Snowa a Benforda je volba rámce strategický proces. Rámce jsou vytvářeny a zesilovány za účelem dosažení konkrétního účelu, jako je nábor nových členů, získávání podpory a zdrojů či mobilizace přívrženců. (Snow, Benford 2000:624) Např. pokud mobilizace spojí své působení s nějakou obecně pozitivní hodnotou, jako je mír, život, ochrana životního prostředí, její důvěryhodnost vzroste. Když se hnutí proti jaderným zbraním či proti válce

---

¹⁵ Zvolna tak došlo ke splynutí obou teoretických modelů, a to TPP a TMZ. Úspěšná mobilizace ve skutečnosti potřebuje jak vhodné (vnější) podmínky, tak i (vnitřní) kapacitu těchto příznivých podmínek využít. (Císař 2004: 50)

¹⁶ Důležité u mobilizace je především to, aby křivdu jedinci nechápali jako neštěstí, se kterým je třeba se smířit, ale jako nespravedlnost, se kterou je možné něco udělat. (Císař 2004: 57)

označí jako hnutí za mír, je obtížnější pro oponenty toto hnutí napadnout, neboť mohou být rychle označeni jako „nepřátelé míru“. (Gerhards 1995:234)

Pomocí rámců tedy hnutí vytváří interpretační schémata, jimiž vykládáme vnější svět. Cíl je pomocí rámování zvýšit přitažlivost svých požadavků a získat podporu pro jednotlivé hnutí, které tím zvyšuje šanci na splnění plánovaného cíle. (Císař 2004:58) Podle Gamsona interpretační rámeček, stejně jako rám obrazu, ohraničuje a odlišuje od okolí. Rámce podobně jako stavební struktura poskytují hnutí podporu a tvar a pomocí zjednodušení často zdůrazňují základní myšlenky, o které v konfliktu jde. (Gamson 2004:245)

Benford a Snow se ve své práci (1988) zabývají otázkou, proč se některé rámce zdají být účinné a „rezonují“ mezi aktéry a jiné ne. Podle obou autorů je rezonance samotného rámce utvářena průsečíkem dvou faktorů, důvěryhodností a nápadností jednotlivého rámce. (Benford a Snow 2000:619). Rámec musí být konzistentní, empiricky důvěryhodný, stejně tak důvěru musí budít i jeho tvůrce. Je málo pravděpodobné, že by zprávy od aktérů s nejistou pověstí budily stejnou důvěryhodnost jako informace od aktérů se zavedenou pozitivní reputací. (Porta, Diani, 2006:81) Právě na povahu a rezonanci jednotlivých rámců se soustředím v jednotlivých konfliktech.

Jürgen Gerhards ve své práci o rámování shrnul pět základních bodů, kterých by se měli aktéři držet pro vytvoření efektivního rámce. Měli by:

- 1) Najít problém a interpretovat jej jako sociální problém
- 2) Vyhledat příčiny a původce problému
- 3) Interpretovat cíle a šance na úspěch jejich úsilí
- 4) Najít a označit adresáta pro jejich protest
- 5) Ospravedlnit se jako legitimní aktéři (Gerhards 1995:227)

Podobně jako Benford a Snow i Gerhards zdůrazňuje jako klíčový bod úspěchu nutnost empirické důvěryhodnosti vytvořeného rámce. Poukazuje také na to, že je zdroj pro lidi věrohodnější, pokud dokáže prokázat přímý dopad na jejich životy. Např. problém deforestace tropických pralesů se v západní Evropě pravděpodobně snáze dostane do hledáčku zájmu veřejnosti, pokud aktéři budou

věrohodně argumentovat, že deforestace má přímý vliv na životní podmínky v západní Evropě (např. kvůli zvýšení onemocnění rakovinou vlivem zmenšování ozonové vrstvy). (Gerhards 1995:230)

V těžebních konfliktech v Peru každý aktér vytváří vlastní rámec problému. Těžební firmy často rámují svůj příchod do regionu jako investiční příležitost, díky níž se začne region rozvíjet a samotný provoz dolu vytvoří nová pracovní místa. Stát pro protestující proti těžbě v Peru, kteří jsou často příslušníky indiánských a domorodých komunit, vytváří rámec odpůrců pokroku, ekoteroristů, nevzdělců (s důrazem na indiánský původ), druhořadých občanů a prezident Alan García jim dal dokonce ve svém projevu opovržlivé přívlastko „zahradníkův pes“ (*El perro del hortelano*) po vzoru povídky španělského autora Lope de Vegy.¹⁷ Místní obyvatelé obvykle vytvářejí rámec hrozící ekologické katastrofy, která znemožní obživu místním zemědělcům a případné znečištění půdy, vzduchu a vody se projeví na zdraví obyvatel sousedících s dolem. Z porovnávaných konfliktů jako příklad můžeme uvést způsob použití *framingu* ve sporu o důl Tambogrande, kde se podařilo díky efektivní kampani spojit ohrožení ze stavby dolu a možné zničení místní produkce citronovníků a mangovníků v údolí Tambogrande. Zemědělská produkce v údolí je důležitá v regionálním i státním měřítku, citrony a manga reprezentují přibližně polovinu národní produkce. (Echave 2009:22) Citrony¹⁸ jsou zásadní potravinou pro dochucení národního jídla *ceviche*.¹⁹ S heslem „Bez citronů nebudou ani ceviche“ (*Sin limón, no hay ceviche*) se podařilo kampaň proti stavbě dolu přenést na národní úroveň, neboť většina Peruánců si dokázala ohrožení ze stavby dolu v regionu snadno spojit s ohrožením jejich národního jídla. Právě spojení stavby dolu Tambogrande s vyššími hodnotami a konkretizace cíle, díky níž se poukázalo na ohrožení stavbou dolu pro obyvatele v celém Peru a ne pouze v postiženém regionu, prokazuje úspěšnou možnost použití metody *framingu*.

---

¹⁷ Jde o prototyp postavy, jež brání ostatním užívat výhody zdroje, které sama nespotřebává a nepotřebuje. V příběhu zahradníkův pes brání zvířatům vstoupit na zahradu a užívat zeleniny, kterou však sám nejí. V převedeném kontextu protestující domorodí obyvatelé doslova žijí na zlaté/stříbrné/měděné žíle a brání státu využívat tyto zdroje pro všeobecné blaho. (V podání Alana Garcíi) Více v (Bebbington 2009:12).

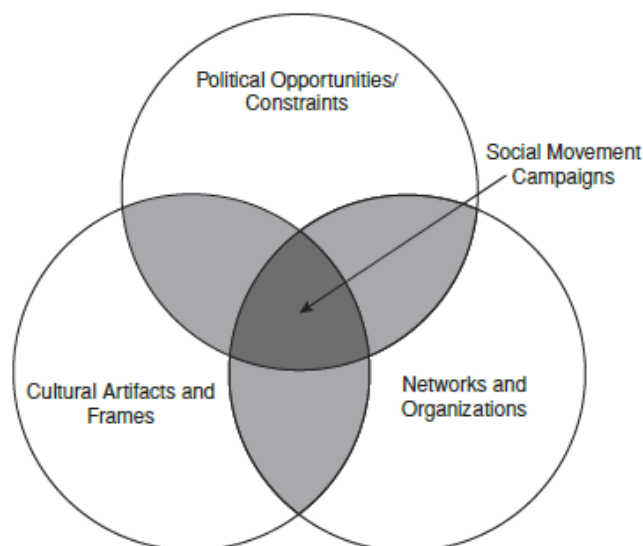
¹⁸ V případě Peru mluvíme o *limones verdes*, v České republice známé jako limetka.

¹⁹ Jedná se o čerstvě nakrájené syrové kousky mořských ryb, které se marinují v citronové šťávě a konzumují s cibulí a dalšími přísadami.

Aktéři, kteří se snaží zvýšit zájem o problém, podle Gerhardse potřebují dát najevo, že jim nejde o jejich vlastní prospěch (zisk moci či bohatství), ale že téma mobilizace představuje kolektivní nebo dokonce univerzální zájem. Dále by měli vůdci mobilizace prokázat, že vláda nechce či neumí problém vyřešit sama. (Gerhards 1995:233) Gerhards dále doporučuje pro zvýšení dopadu rámce použití dramatizace, konkretizace problému, jeho personalizaci, internacionalizaci a zaměření se na morální podtext konfliktu. (Gerhards 1995:230)

Framing je do komparace důležité zahrnout, neboť efektivní vytvoření rámce konfliktu může přilákat spojence a získat větší podporu pro mobilizaci, jako dokazuje příklad sporu o stavbu dolu Tambogrande. Ne ve všech konfliktech byl framing využit, v některých případech jednotlivý rámec „nerezonoval“ a nezaújal svojí nápadností. Rezonanci a nápadnost jednotlivých rámců porovnávám ve čtvrté části práce. Moisés Arce ve své knize *La extracción de recursos naturales y la protesta social en el Perú* shrnuje, že pokud byly v Peru politické podmínky příznivé, tak pomocí rámování a mobilizace zdrojů se lokální protesty proměnily na širší opoziční hnutí, která ovlivnily politiku na národní úrovni. (Arce 2015:32)

Výzkum framingu navazuje na TMZ a TPP a na jeho výzkum je třeba nahlížet jako na rozšíření a doplnění celého konceptu. Všechny tři zmíněné teorie (TMZ, TPP, framing) se prolínají a do určité míry i doplňují. McAdam, McCarthy a Zald (1996) poukazují na to, že kombinace všech tří analytických přístupů je nejlepším způsobem jak studovat, jak sociální hnutí vznikají a vyvíjejí se. Tilly, Tarow a McAdam (2004) doplňují celý výzkum ještě o repertoár protestu, tedy o jednotlivé taktiky, pomocí kterých se protestující v mobilizaci mohou snažit prosadit své cíle.

Protínající se důležité aspekty ovlivňující kampaň sociálních hnutí podle Tarrowa
(Tarrow 2011:121)

1.2.6. Použití taktiky v protestu

Jednotlivé typy taktik používané v mobilizaci můžeme rozlišit na konvenční, nenásilné rušivé a násilné rušivé. Konvenční strategie ovlivňují politické nebo sociální změny bez přerušení každodenního společenského života nebo rutinní činnosti nějakého cíle. Tyto taktiky proto představují institucionalizované a formální prostředky, jako jsou například soudní spory, lobování nebo podávání žádostí. V případě nenásilných rušivých taktik je cílem významně přerušit rutinní operace v nějakém veřejném prostředí, aniž by přerostly v násilí. Projevují se například prostřednictvím velkých demonstrací, pochodů, bojkotů, blokád cest a blokování budov. A konečně, násilné rušivé taktiky signalizují extrémní případy rušivých taktik, které zahrnují fyzické poškození osob nebo majetku. (Wang, Piazza 2016:5)

Proč se při vyjádření nespokojenosti někdy aktéři rozhodnou pro použití konvenční taktiky, jako je vyjednávání či organizovaná demonstrace na náměstí, a jindy pro násilnou taktiku, typicky ničení majetku a konflikt s policií? Volbu použité taktiky ovlivňuje především vztah mezi mobilizací a jejich odpůrci. Skupiny s vysokým politickým kapitálem (disponují snadným přístupem k politickému systému a vysokou legitimitou ve veřejném mínění) mají co ztratit, a tudíž mají menší motivaci použít násilnou taktiku. Skupiny s nízkým politickým

kapitálem však nemají co ztratit a mohou více získat, což je může vést k použití násilné taktiky (Piven a Cloward 1979; Van Dyke, Soule a McCarthy 2001). (Sierralta, Gónzales 2016:166)

Vedoucí organizace sociálních hnutí se potýkají s řadou strategických dilemat při výběru formy protestu. Jakákoli forma akce musí pokrývat množství někdy protichůdných cílů, jako je hrozba elitám a zároveň získávání si veřejnosti. Sociální hnutí často usilují o ovlivnění elit prostřednictvím demonstrace množství účastníků a odhodlání aktivistů. Současně by však měl být protest dostatečně inovativní nebo zajímavý, aby se to odráželo v hromadných sdělovacích prostředcích a následně se informace o protestu dostaly k širší veřejnosti, kterou se sociální hnutí (jako „aktivní menšiny“) snaží přesvědčit o spravedlnosti a naléhavosti své věci. (Porta, Diani 2006: 181)

Jsou hnutí, co se uchylují k použití rušivých (nebo dokonce násilných taktik) úspěšnější? Gamsonova komplexní analýza 53 amerických sociálních hnutí aktivních mezi lety 1800 a rokem 1945 v knize *The Strategy of Social Protest* z roku 1990 jej dovedla k závěru, že: „Skupiny s jedním cílem jsou úspěšnější než skupiny s mnoha cíli; užití rušivých taktik a použití násilí je více spojováno s úspěchem hnutí, kdežto být objektem násilí snižuje šanci na úspěch; úspěšné uskupení měly tendenci být byrokratizovanější a centralizovanější.“²⁰ (Giugni 1998: 375)

Erica Chenoweth společně s Mariou J. Stephan v práci *Why Civil Resistance Works: The Strategic Logic of Nonviolent Conflict*²¹ zpochybňují, že násilný odpor je nejúčinnějším způsobem, jak mohou skupiny odporu dosáhnout politických cílů. Podle obou autorek vnímá společnost nenásilné skupiny odporu jako méně extrémní, čímž zvyšuje jejich přitažlivost a usnadňuje ústupky prostřednictvím vyjednávání. Použití nenásilných metod zvyšuje domácí a mezinárodní legitimitu a podporuje širší účast v protestech, což se projevuje

---

²⁰ Giugni zde mluví o druhém vydání knihy, její první vydání vyšlo roku 1975. Gamsonovy závěry později zkoumala a potvrdila řada dalších autorů, např. Mirowsky a Ross 1981; Steedly and Foley 1979; Frey, Dietz, and Kalof 1992.

²¹ Erica Chenoweth a Maria J. Stephan v knize zkoumají souhrnná data o 323 násilných a nenásilných kampaních odporu od roku 1900 do roku 2006.

zvýšeným tlakem vyvíjeným na cíl. (Chenoweth 2008:9) ²² Tento rozpor mě vede k zařazení kritéria taktik protestu do analýzy, neboť nejsou jasné jeho efekty.

1.2.6.1. Konvenční taktika:

Jako konvenční taktiky tedy můžeme zahrnout veškeré formy jednání, které nenarušují každodenní běh společnosti, jako jsou petice, sbírky peněz, veřejná prohlášení a vyjednávání.

Je obecně přijímaným předpokladem, že profesionalizace sociálních hnutí nahrazuje rušivé formy protestu více institucionalizovanou taktikou. Pivenová a Cloward (1979) tvrdí, že vyšší úrovně vnitřní organizace sociálních hnutí snižuje jejich spontánnost a vitalitu, zvyšují pravděpodobnost spolupráce politických orgánů a vedou ke konvenčnějším a institucionalizovanějším formám tlaku. (Sierralta, Gónzales 2016:169) Tarrow dále zmiňuje, že při účasti NGO v konfliktu je více pravděpodobné konvenční řešení konfliktu. (Tarrow 2011: 239)

V demokratickém režimu má stát monopol na legitimní použití síly, a proto většina hnutí na severní polokouli volí nenásilí jako hodnotu, ale i jako strategickou volbu. Případné násilné výzvy by byly snadno odsouzeny k neúspěchu. (Porta, Diani, 2006: 174) Problém použití konvenční taktiky nastává především v případech, kdy stát neakceptuje mobilizaci jako aktéra hodného jednání a pokusí se hnutí ignorovat. Pokud nemá hnutí vhodné spojence, kteří by jejich myšlenky prosadili v institucionálních arénách, může hnutí změnit taktiku z konvenční na rušivou, aby donutilo stát k reakci na své požadavky.

1.2.6.2. Rušivá nenásilná taktika:

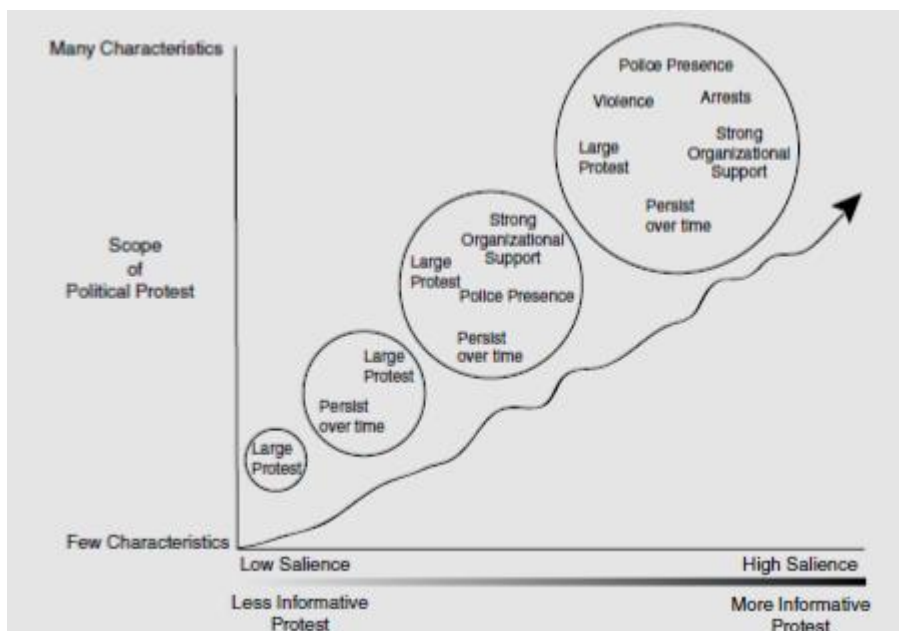
Mezi rušivé nenásilné taktiky, jejichž cíl je zasáhnout do každodenního chodu společnosti, patří občanská neposlušnost, demonstrace, pracovní nebo studentské stávky, převzetí nebo obsazení budov a blokování cest.

---

²² Dilema o účinnosti násilné a nenásilné taktiky shrnuje Marco Giugni, podle kterého jsou empirické důkazy v problematice smíšené a neprůkazné, ale jedním z nejpřesvědčivějších závěrů je tvrzení, že „účinnost rušivých taktik a násilí se pravděpodobně bude lišit podle okolností, za kterých jsou adoptované jednotlivými sociálními hnutími“ (Giugni 1999 v Kolb 2006:10).

Rušivé taktiky v porovnání s konvenčními poskytují větší důkaz o odhodlání hnutí. Demonstranti svojí participací ve veřejném prostoru signalizují svou identitu a posilují svou solidaritu. Rušivé taktiky také brání běžným činnostem odpůrců, kolemjdoucích nebo úřadů, a nutí je, aby vzali požadavky demonstrantů v potaz. Porušením běžných pravidel si rozvratná taktika vynucuje reakci na protestní požadavky. (Tarrow 2011: 101) David Q. Gillion v knize *The Political Power of Protest* (2013) poukazuje na fakt, že žádný vládní představitel nemůže být informován o každém politickém tématu. Svými politickými činy se aktéři mobilizace snaží zaměřit vládní pozornost na stížnost, která vyžaduje nápravu. Důležitost řešení tématu v očích politiků tak zvyšuje např. velikost protestu, jeho vytrvání v čase, účast policie, silná organizační struktura, ale i přítomnost násilí a zadržených osob. (Gillion 2013:24)

Znázornění faktorů, které nutí vládu reagovat na protest a mobilizaci. (Gillion 2013:24)

Aktivisté narušením běžného života odhalují zranitelná místa svého cíle a přitahují větší pozornost diváků, médií a dalších potenciálních podporovatelů. Ve srovnání s pasivním nebo umírněným politickým chováním je pravděpodobnější, že uspějí „nepoddajné skupiny“, které používají „násilí, stávkové a další prostředky“ (Gamson 1975:87) Řada vědců (McAdam 1982; Tarrow 1998) podpořila obecnou myšlenku, že úspěch hnutí obvykle závisí na schopnosti skupin vytvářet negativní

podněty nutící elity k vyjednávání prostřednictvím narušení veřejného pořádku. (McAdam, Su 2000:701)

V závislosti na vybrané taktice a lokálním kontextu tak může rušivá taktika získat i odradit příznivce. V případě použití rušivých taktik protestu, straší hnutí protivníky jejich potenciálními náklady, šokují diváky a znepokojují elity. Mělo by se pamatovat na to, že pro sociální hnutí je důležitý obsah přenášené zprávy i množství přijaté publicity. Úspěšnými hnutími jsou často ta, která pomocí použití symbolů a obrazů upoutají pozornost: „Tajemstvím v přístupu k médiím je vytvořit pestrý protest.“ (Rochon 1998: 180 v Porta, Diani 2006: 180)

1.2.6.3. Násilná rušivá taktika:

Mezi násilné rušivé taktiky patří např. poškozování majetku, zapalování vozidel, ničení veřejných nebo soukromých budov, rabování či násilné střety s policejními silami.

Tarrow v knize *Power in Movement* (2011) zmiňuje, že násilnou taktiku je nejnázší iniciovat, ale obvykle se její použití limituje na malé skupiny s omezeným počtem zdrojů. (Tarrow 2011:99) Použití rušivých a někdy násilných taktik ze strany protestujících je vyvoláno v některých případech i tlakem oponenta. Například policejní represe a zatýkání může vyprovokovat protestující k použití násilí. Proto je v mnoha případech použití rušivých a násilných taktik ze strany protestujících neplánované a objevuje se na samotné protestní akci. (Wang, Piazza 2016:3) McAdam a Su zahrnují do analýzy čtyři faktory, které podle nich přispívají k celkové „rušivé“ intenzitě protestní akce. Jedná se o: (1) použití násilné taktiky demonstrantů, (2) použití násilí ze strany policie, (3) poškození majetku v důsledku protestu a (4) zranění způsobená v protestu. (McAdam, Su 2000:701) Odlíší tedy mezi dvěma odlišnými mechanismy, které jsou často spojeny pod obecnou hlavičkou „rušivé taktiky“, a to mezi hrozbou (bod 1 a 3) a přesvědčováním (bod 2 a 4). První zdůrazňuje strategickou výhodu získanou hnutími při použití extrémních a násilných forem protestu. Druhý pohled zdůrazňuje výhody veřejného protestu, který vyvolává násilí proti aktivistům hnutí. (McAdam, Su 2000:716)

Donatella della Porta a Mario Diani zdůrazňují možný silný mediální dopad, který může vyvolat ničení majetku. To vede k účasti novinářů v místě, kde se konflikt odehrává, a vysílá jasnou zprávu, že některé zjevně nenapadnutelné společnosti nakonec nejsou tak nenapadnutelné. (Porta, Diani, 2006:174) Nasazení rušivých taktik však může ohrozit podporu některých potenciálních nebo existujících příznivců. Jinými slovy, rušivá taktika s sebou nese také riziko odcizení podpory. (Wang, Piazza 2016:4) V protestech, kde je násilí pravděpodobné či k násilí dochází, poskytuje úřadům mandát k represí. Pokud k násilnostem dojde, organizátoři jsou uvězněni ve spirále vojenské konfrontace s úřady, která je pro ně v moderní době prakticky nemožné vyhrát. (Tarrow 2011:110)

Podle Cresse a Snowa silné organizační zázemí, rušivé taktiky, či otevřený politický systém mohou vést k dosažení výsledků hnutí, ale stále zůstávají neprozkoumané způsoby jejich vzájemného kombinování, které povedou k výsledku. Například Amenta et al. (1996) naznačují, že rušivé taktiky mohou být v silně sympatickém politickém kontextu méně důležité, ale stejný kontext může vyžadovat silnou organizaci. Důležitost faktorů tedy nespočívá pouze v síle jejich asociace s určitým výsledkem, ale složitějšími způsoby se vzájemně ovlivňují k dosažení různých výsledků. (Cress, Snow 2000:1070)

2. Úvod do těžebních konfliktů v Peru

2.1. Historický úvod do těžby v Peru

Těžba nerostných surovin hraje v historii Latinské Ameriky důležitou roli již od doby conquisty.²³ Eduardo Galeano, autor knihy *Otevřená žíly Latinské Ameriky* (1971), shrnuje, že historie Latinské Ameriky je především historií nakládání s přírodními zdroji.²⁴

Peruánský těžební sektor se zásadně proměnil s vládou Alberta Fujimoriho²⁵ (1990-2000). Ten za pomoci Světové banky a Mezinárodního měnového fondu zprivatizoval těžební sektor, který byl tradičně ve vlastnictví státu. Nadnárodní těžební společnosti, přilákané peruánským nerostným bohatstvím a novými příležitostmi, začaly v zemi rychle investovat.²⁶ (Oxfam 2009a:3) Vláda Fujimoriho poskytla nadnárodním těžebním společnostem řadu finančních a daňových pobídek a zabudovala legislativní pravidla pro ochranu investic. Těžařské licence byly nově prohlášeny za neodvolatelná vlastnická práva, udělená na dobu neurčitou. Porušení povinností investorem (těžební firmou) nově neznamenalo zrušení práva těžít, ale bylo nahrazeno uplatněním pokuty. Pro zajištění trvalosti provedených reforem, které by modelu poskytly stabilitu, implementoval Fujimori zmíněné úpravy do nové ústavy z roku 1993. Tím vytvořil právní a regulační rámec otevřeně příznivý pro soukromé investice, který minimalizuje roli státu. (Durand 2014:62-63) V letech 1990–1997 celosvětově vzrostly investice do těžebních průzkumů o 90 %, v Latinské Americe však došlo k čtyřnásobnému růstu a v Peru k dvacetinásobnému růstu těžebních

---

²³ Jedním ze zásadních limitů rozvoje Latinské Ameriky v minulosti i v současnosti je ekonomika postavená na produkci primárních zdrojů, kdy je příjem státu závislý na proměnlivých cenách jednotlivých produktů, ať už to je cena mědi v případě chilské ekonomiky, cena ropy u Venezuely či poptávka po sóje a kávě v případě Brazílie.

²⁴ Latinská Amerika disponuje obrovskými aktivy neobnovitelných přírodních zdrojů: jedná se o 13 % ropných zásob planety, 65 % lithia, 49 % stříbra, 44 % mědi, 33 % cínu, 32 % molybdenu, 26 % bauxitu, 23 % niklu, 22 % železa a 22 % zinku. (RRI, 2013: 40)

²⁵ Fujimori centralizací své politické moci „autopučem“ z roku 1992 uzavřel prostor svým politickým oponentům. Navzdory svému autoritářskému režimu je považován za obnovitele finanční stability v zemi, a to především díky kontrole inflace. Ta podle dat Světové banky klesla ze 7600 % roku 1990 na 56 % roku 1992. (Haarstad 2008:90)

²⁶ Cílem Světové banky bylo podpořit institucionální a politické změny nezbytné k vytvoření prostředí příznivého pro podporu soukromých investic. (Echave et al. 2009:295) Tento plán navazoval na tzv. Washingtonský konsenzus, neboli deset základních pravidel doporučených rozvíjejícím se ekonomikám v 90. letech Světovou bankou a Mezinárodním měnovým fondem pro makroekonomickou stabilizaci a otevření ekonomik v rámci obchodu a investic.

průzkumů. (Bebbington, Connarty et al. 2007:10)²⁷ Vlády Alejandra Toleda (2001–2006) a Alana Garcíi²⁸ (2006–2011) převzaly legislativní rámec zděděný po Fujimorim.

Těžba přírodních zdrojů v Peru v analyzovaném dvacetiletém období přispěla k působivé ekonomické expanzi, již ovlivnily i rekordně vysoké ceny komodit a rostoucí čínská poptávka po surovinách. Ekonomika Peru se stala jednou z nejrychleji rostoucích a nejstabilnějších v latinskoamerickém regionu. Těžba přírodních zdrojů byla hlavní hnací silou ekonomického růstu. V roce 2011 představoval export z těžby 59 procent celkového vývozu. V roce 2008 ekonomika země vzrostla o 9,8 procenta, od července 2001 do března 2009 peruánská ekonomika rostla celých 93 měsíců v kuse. Světová banka ohodnotila růst peruánské ekonomiky jako „asijský“, protože kopírovala tempo růstu východoasijských ekonomik. (Arce 2016:471)

2.2. Růst těžby, růst konfliktů

Od počátku vlády Alejandra Toleda ekonomickou konjunkturu provázel i nárůst sociálních konfliktů a protestů.²⁹ Od roku 2004, kdy organizace *Defensoría del Pueblo* začala zaznamenávat množství sociálních konfliktů v Peru, vzrostl jejich počet z 93 případů ročně na 276 konfliktů ročně o deset let později.³⁰ (Defensoría del Pueblo, 2015) Tento nárůst sociálních konfliktů a mobilizací po pádu Fujimoriho vlády signalizoval zásadní posun ve struktuře politických příležitostí, který umožnil větší využití protestů díky otevření politického systému. Tato myšlenka odpovídá stávajícímu výzkumu, který naznačuje, že politická liberalizace vytváří příznivější prostředí pro vznik mobilizace a její šance dosáhnout svých cílů.³¹ (Arce 2008:43)

---

²⁷ Informace převzata z úvodu práce, který je značený římskými číslicemi.

²⁸ Jednalo se o druhý mandát Alana Garcíi, který byl peruánským prezidentem i v letech 1985–1990. V rámci své první vlády se potýkal především s hyperinflací a růstem moci teroristické maoistické organizace Světlá stezka.

²⁹ V sociálním konfliktu se aktéři nesnaží zničit politický systém, ale zpochybňují efektivní fungování státu a trhu.

³⁰ Toto číslo později kleslo ze 198 konfliktů v květnu roku 2018 na 176 probíhajících konfliktů v květnu 2019. (OCMAL Report č. 24 2019:5)

³¹ Těmto zjištěním odpovídá i hodnocení nevládní neziskové organizace *Freedom House*, která ve svých reportech klasifikovala Peru jako „svobodné“ v 80. letech, „částečně svobodné“ v 90. letech a opět „svobodné“ od roku 2000. (Arce 2015:88) ³¹ *Freedom House* je americká nevládní organizace, která si klade za cíl ochranu demokracie, lidských práv a politické svobody.

2.3. Mobilizace požadující práva a mobilizace preferující služby

Abychom pochopili politický vliv protestních hnutí proti těžbě v Peru, je důležité rozlišovat mezi dvěma typy mobilizací. Moisés Arce (2016) mobilizace dělí na mobilizaci zaměřenou na práva a mobilizaci preferující služby. V případě mobilizace kvůli právům se aktéři v protestech snaží hájit základní práva, jako je ochrana vody a půdy před znečištěním nebo kulturní přežití domorodých či jiných menšin. Demonstranti vytváří rámec z hlediska environmentálních rizik a škod a jejich kolektivním cílem rezistence je blokovat udělování povolení pro nový důl nebo zastavit expanzi stávajících těžebních činností. Mobilizace zaměřené na služby neodporují těžbě jako takové, ale požadují spravedlivější rozdělení výnosů, licenčních poplatků nebo jiných ekonomických výhod, které plynou z těžby zdrojů. Protestujícím nejde o zastavení rozvoje těžebního průmyslu, ale místo toho hledají finanční výhody, pracovní místa nebo finanční prostředky na podporu rozvoje komunity nebo rekultivace půdy.³² (Arce 2016:470) U mobilizací zaměřených na služby jsou nároky protestujících velmi konkrétní a obchodovatelné. Oproti tomu spor o práva lze shrnout slovy Godofreda Garcíi Bacy, který byl prezidentem sdružení producentů manga a místním vůdcem ve sporu o důl Tambogrande: „Zde není co vyjednávat“ (*aquí no hay nada que negociar*). (Echave et al. 2009: 34). Ve své práci se zabývám pouze mobilizacemi zaměřenými na práva.

2.4. Způsob extrakce materiálu a tzv. „moderní těžba“

Kovy se v Peru těží obvykle pomocí otevřených povrchových dolů, protože tento způsob těžby umožňuje extrakci materiálu s větší intenzitou než podzemní metoda. Těžba v otevřených dolech v zásadě spočívá v explozi kamenitého materiálu, jeho drcení a zředění ve směsi vody s kyanidem a jinými kyselinami (proces známý jako loužení).³³ (Espinosa 2018:52) Aby firma mohla

---

³² Řada konfliktů, v peruánském prostředí výrazných a mediálně známých, tak do zkoumaného seznamu mobilizací nebyla zařazena, neboť se jedná o spory kvůli službám. Jako příklad lze uvést konflikty o stavbu dolu Espinar/Tintaya či dolu Los Bambas.

³³ Pro lepší představu velikosti jednotlivých těžebních operací doporučuji vyhledat záběry z jednotlivých dolů, např. z dolu Cerro Pasco, Antamina, Tintaya, Yanacocha, Toquepala či Cerro Verde. Poslední dva zmíněné doly patří mezi deset největších dolů těžících měď na světě. (Mining Technology, 2020)

těžít na území peruánského státu, musí dostat těžební koncesi. Počet vydaných těžebních koncesí za vlády Fujimoriho dlouhodobě rostl. K roku 2019 těžební koncese v Peru zabírají osmnáct milionů a sto třicet sedm tisíc hektarů, což představuje 14,8 % území peruánského státu.³⁴ (OCMAL, report č. 24. 2019:8) Koncese jsou soustředěny především v horských departementech, které se vyznačují historicky opomíjenými agrárními ekonomikami a významnou domorodou a zemědělskou populací. (Bebbington, Bury et al. 2008:3)

Za Fujimoriho období byl příchod nových zahraničních těžebních společností prezentován jako tzv. „nová a moderní těžba“ která odsuzuje tu „starou těžbu“ jako ekologicky nebezpečnou, poškozující životní prostředí a ignorující potřeby místních komunit. „Nová těžba“ se snažila vytvořit narativ ekologické a sociální zodpovědnosti, kterých je dosaženo především moderními technologiemi, jež umožňují předcházet environmentálním rizikům.³⁵ (Bebbington, Hinojosa et al. 2008:15) Tato idea však nebyla postavená na reálných základech, neboť nové těžební megaprojekty mají ohromnou spotřebu energie a vody, a více zasahují i půdu a krajinu.³⁶ Jak zmiňuje Helwege, moderní těžba je ze své podstaty destruktivní. Dodržování ekologických norem může zabránit nejnepríznivějším škodám, ale těžba nikdy není zcela neškodná. Těžba v otevřeném dole vždy naruší životní prostředí, neboť odstraňování vrcholků hor a drcení horniny ničí cílovou oblast. Pokusy o rekultivaci málokdy přináší obnovení původního ekosystému. (Helwege 2014 :76-77)

Množství ekologických znečištění touto „novou těžbou“ vytváří kontradikci k argumentaci o environmentální odpovědnosti. Řada konkrétních znečištění vyvolala konflikty s místními obyvateli. Jako exemplární případ lze uvést důl Yanacocha, který v 90. letech propagoval tuto ideu nové zodpovědné těžby, přesto po spuštění dolu do chodu došlo k řadě znečištění okolí a

---

³⁴ Na počátku Fujimoriho období, v roce 1991, bylo pod koncesemi upsáno pouze 1,77 % peruánského území. Koncese jsou rozděleny nerovnoměrně podle nalezišť nerostných zdrojů, v osmi peruánských regionech je k roku 2019 pod koncesemi přes 30 % území, v regionu Moquegua jde dokonce o 53 % celkového území regionu. (OCMAL, report č. 24 2019:8-10)

³⁵ Díky „nové těžbě“ se také snížila potřeba zaměstnávat nekvalifikovanou pracovní sílu, kvůli čemuž odpadla těžba jako důležitý zaměstnavatel v regionu. Místo regionálních zaměstnanců vykonávajících manuální činnost doly nově potřebují menší množství vysoce vzdělaných a školených zaměstnanců.

³⁶ Podle zpráv dolu Yanacocha je pro normální provoz potřeba 52 litrů vody za vteřinu (maximální kapacita až 900 litrů vody za vteřinu), tedy 187 200 litrů za hodinu provozu. (Yanacocha, 2020)

ke zhoršení komunikace s místními obyvateli. Nejznámější případ chemického znečištění v okolí dolu Yanacocha proběhl v roce 2000, kdy z kamionu přepravovaného firmou, která pracovala pro důl, uniklo 151 kilogramů rtuti po délce čtyřicet kilometrů dlouhé cesty poblíž vesnic San Juan, Magdalena a Choropampa. Více než devět set osob se přiotrávilo tímto únikem. (Isla 2017:50) Byla prokázána nedostatečná reakce jak státu, tak těžební firmy. Kompenzace místním obyvatelům byla poskytnuta jen sporadicky.³⁷ Řada lokálních znečištění a nedostatečná kontrola státu vedla ke zvýšeným obavám z plánované stavby dolu v některých regionech.

Podle Espinosy (2018) je zřejmé, že těžba vážně poškozuje prostředí v okolí svého výskytu. Kromě poškození zdraví osob (respirační, gastrointestinální, dermatologická, endokrinní, kardiovaskulární a neurologická onemocnění) těžba narušuje i produkci potravin, neboť zemědělství, chov hospodářských zvířat a rybolov jsou závislé na čistém životním prostředí. (Espinosa 2018:53)

V případě těžebních sporů v Peru je zajímavým faktem, že samotná míra znečištění a ohrožení zdraví obyvatel není přímo napojená na míru mobilizace. V některých regionech je těžba hlavním zdrojem obživy v regionu. To je příklad dolu Cerro Pasco a huti La Oroya, které byly obě několikrát zařazeny mezi nejznečištěnější oblasti na světě. Ačkoliv byla opakovaně naměřena kontaminace olovem v krvi obyvatel žijících v okolí La Oroya a byl prokázán výrazně vyšší výskyt rakoviny, velká část populace hájí pokračující existenci huti a regionální těžební ekonomiky, se kterou je symbioticky spojena. Pakt mezi populací a ekonomikou tak může nabýt až faustovských rozměrů. (Bebbington, Hinojosa et al. 2008:4) Podobně spojený je život obyvatel s dolem i v případě dolu Cerro Pasco, kde důl doslova sousedí s šedesátitisícovým městem, přesto v obou případech neproběhla zásadní mobilizace proti existenci dolu, která je přijímána místními jako jejich životní úděl a v okolí se nenabízí jiná možnost k obživě. Samotná křivda ze znečištění prostředí tak k mobilizaci nestačí, důležité je i

---

³⁷ V reakci na případ Choropampa vydal režisér Ernesto Cabellos spolu se Stephanie Boyd dokument *Choropampa: El Precio del Oro*, který znázorňuje těžké podmínky místních obyvatel a slabou snahu státu i firmy o nápravu.

prostředí mobilizace. Většinou spory o práva vznikají v prostředí, kde si konkuruje zemědělství s těžebním průmyslem. Případný důl tak přímo ohrožuje živobytí zemědělců v okolí a zároveň většina místních obyvatel není na těžebním průmyslu existenčně závislá.

2.5. Kořeny konfliktů

Konflikty zaměřené na práva, kterými se zabývá tato práce, často vznikají na základě obav ze znečištění prostředí, které by mohlo poškodit místní obyvatele, kontaminovat půdu a zdroje vody, a tím narušit místní způsob života. Pro venkovská společenství je problematika životního prostředí a právo přístupu k půdě a vodě zásadním bodem konfliktu. Podle Echaveho et al. (2009) soutěží obě strany, z nichž jedna je ve velmi nerovném postavení, o stejné zdroje, které mohou generovat příjem pro jednu, nebo druhou stranu, ale ne pro obě. (Echave et al. 2009:280) S místními komunitami, jak bude ukázáno v jednotlivých zkoumaných příkladech, není často veden smysluplný dialog a stát jako garant investic odmítá možnost místních obyvatel podílet se na rozhodování o dění v jejich okolí.

Velká část konfliktů vzniká jako důsledek pocitu, že stát upřednostňuje zájmy zahraničních společností před zájmy obyvatel; že stát na jednu stranu mluví o sociální odpovědnosti a rozvoji regionu, a na druhou stranu se nebojí využít represivní praktiky a pronásledovat oponenty. Místní obyvatelé se bojí, že stát nebude důsledně sankcionovat porušení pravidel ze strany těžební firmy a že opomine zájmy postižené populace a místních komunit. (Echave et al. 2009:192) Ve sledovaném období můžeme sledovat i nárůst nedůvěry v politický systém jako takový. Roku 2017 mělo celých 74 % obyvatel pocit, že v Peru nejsou dostatečně chráněna lidská práva.³⁸ (Carrión, Zárate 2018:25) Nedůvěru v politiku i v jednání prezidentů posiluje neplnění předvolebních slibů a především korupce.³⁹

---

³⁸ V Peru dlouhodobě roste také nedůvěra v politické strany, roku 2006 důvěřovalo politickým stranám pouze 16,4 % populace, toto číslo ještě kleslo na pouhých 7,5% podporu k roku 2017. Jde o nejnižší podporu v latinskoamerickém regionu. (Carrión, Zárate 2018:18,19) Důvěra v demokracii v Peru poklesla z 59,7 % v roce 2012 na 52,7 % v roce 2017. Demokracii důvěřuje především bohatší, vzdělanější část populace, žijící ve městech. (tamtéž :2)

³⁹ Korupční kauza vedla ke konci vlády Alberta Fujimoriho, další čtyři prezidenti (Alejandro Toledo, Alan García, Ollanta Humala, Pedro Pablo Kuczynski) jsou stíháni kvůli korupční kauze

V mnoha případech se stát uchyluje k násilnému výkupu pozemků od místních obyvatel, který byl Fujimoriho vládou implementován do právního řádu.⁴⁰ „Pro farmáře je ztráta přístupu k půdě víc než jen ztráta kousku země. Je to ekvivalent ztráty celého světa sociálních vztahů založených na příbuzenských vazbách a sociální vzájemnosti.“ (Echave et al. 2009: 281) Místní obyvatelé a zemědělské komunity mají často jinou vizi rozvoje i ocenění svého území, než s kterou přichází stát. (Herrera 2013:211)

V těžebních konfliktech se angažují celkově čtyři kategorie aktérů: peruánský stát, těžební společnosti, místní komunity a „cizí“ aktéři (například NGO, církve). Každý z aktérů se skládá z rozsáhlého konglomerátu organizací, institucí a jedinců, z nichž všichni spolu jednají či zasahují do konfliktu v různých úrovních, od lokálních po globální. (Echave et al. 2009:229)

2.6. Role peruánského státu v konfliktech

Legislativní změny Fujimoriho vlády nabídly těžebním společnostem právní jistotu, investiční záruky a atraktivní podnikatelské prostředí. (Espinosa 2018:51) Role státu v konfliktu je spojena silně s propagací těžebního průmyslu a ochranou investic. Role regulace a kontroly těžební činnosti je nedostatečně vykonávána. Z těchto důvodů je pro stát velmi obtížné hledat legitimitu jako garant obecného zájmu, protože nevypadá jako důvěryhodný a nestranný prostředník. (Echave et al. 2009:390)

Před schválením konstrukce dolu musí těžební firma dodat environmentální studii případných škod (*Estudio de Impacto Ambiental, EIA*) a dopadů na okolí dolu. Ve studii se zpracovává využití vodních zdrojů (laguny, potoky, podzemní voda) a způsob distribuce materiálu (pásky, kamiony), přičemž musí být splněné předem vymezené ekologické standardy. Studie často bývá roznětkou sporu mezi místními obyvateli a těžební firmou. Ve většině

---

brazílské stavební firmy Odebrecht, do které byly zapojeni desítky vysokých funkcionářů v Latinské Americe. Alan García se roku 2019 zastřelil krátce před svým zadržením policií.

⁴⁰ V roce 1996 byl přijat zákon, který se týká využívání půdy k těžební činnosti. Pokud by selhalo přímé vyjednávání mezi rolnickou komunitou a těžební společností, bylo by zahájeno správní řízení, kterým by byli majitelé odškodněni v hotovosti. Zde jsou jasně vidět dvě protichůdné vize ocenění půdy a jejího využití. Pro místní obyvatelé je půda především zdroj obživy, který se promítá do kulturních vztahů v rámci komunity. Stát a těžební firma vidí půdu jako volně směnitelný prostředek určený ke komercializaci. (Echave et al. 2009: 314)

sledovaných případů dochází k opakovaným nesrovnalostem a nejasnostem v jednotlivých EIA⁴¹, které jsou i přes nejasnosti často uznány.⁴² Ministerstvo energetiky a těžby (*Ministerio de Energía y Minas*, MINEM) je odpovědné za podporu těžební činnosti a za její environmentální a sociální regulaci. MINEM schvaluje jednotlivé environmentální studie a má kontrolovat případné znečištění a dohlížet na dodržování bezpečnostních předpisů.⁴³ Tato kombinace představuje přímý střet zájmů: Ministerstvo energetiky a těžby nese odpovědnost jak za podporu investic do těžby, tak za prosazování sociální a environmentální kontroly. (Oxfam 2009a:6) MINEM zastupuje ve sporu zároveň roli soudce a strany: na jedné straně je jeho hlavním cílem podpora investic a růstu v tomto odvětví, na druhé straně je odpovědný za uplatňování regulačních předpisů a prosazování kontroly v oblasti životního prostředí, což by v praxi znamenalo omezení těžební činnosti. (Echave et al. 2009:318)

Vláda Alejandra Toleda ani Alana Garcíi neměla jasnou strategii, jak se s nárůstem protestů ve svých volebních obdobích vypořádat. Podle Arceho oba pravděpodobně doufali, že tyto mobilizace časem zmizí kvůli vyčerpání protestů. (Arce 2015:121) Stát se v konfliktech proti stavbě dolu především snaží udržet veřejný pořádek a odradit od dalších protestů, které by mohly omezit investice do těžebního sektoru. Odmítá však vést dialog, který by obsahoval možnost, že by k těžebnímu projektu nakonec nemuselo dojít.⁴⁴ (Tanaka, Huber et al. 2007:11) Akce státu se také zaměřují především na řešení problémů způsobených vypuknutím konfliktů. Nesoustředí se na příčiny, které je způsobují. (Echave et al. 2009:261)

---

⁴¹ Tyto studie jsou obvykle psané v odborném a pro místní obyvatele těžko pochopitelném jazyce. Ti proto potřebují odborné poradce, kteří jim konkrétní dopady na životní prostředí ze zprávy přetlumočí. V horských oblastech se v některých regionech používá více jazyk Quechua a Aymara než španělština. Jazykem Quechua mluví v Peru 13,2 % populace především v zóně And, jazykem Aymara mluví 1,8 % obyvatel především v horské provincii Puno v okolí jezera Titicaca, kde proběhla v třetí kapitole zpracovávaná mobilizace proti dolu Santa Anna.

⁴² Správnost EIA je obvykle napadána místními obyvateli a nevládními ekologickými organizacemi. V některých případech právě opakované přepracovávání EIA prohloubí nejistotu odpůrců dolu a zvýší obavy ze znečištění v okolí těžby.

⁴³ Roku 2008 bylo nově zřízeno Ministerstvo životního prostředí. Na rovnováze sil se však nic nezměnilo, neboť pravomoc schvalovat projekty i jejich EIA zůstala dále Ministerstvu energetiky a těžby.

⁴⁴ K částečné proměně došlo až za současného prezidenta Martína Vizcarry (u moci od roku 2018 do roku 2020), který opakovaně prohlásil, že bez sociální licence není možné přistoupit ke konstrukci dolu.

Stát zastupuje řada odlišných aktérů (MINEM, policie, armáda, soudní systém, vláda, *Defensoría del Pueblo*, Ministerstvo životního prostředí), jejichž jednotlivé pozice se v konfliktu liší a kteří operují na různých úrovních (lokální, regionální, národní, globální). (Eschenhagen, Baca 2014:88) Např. Ministerstvo energetiky a těžby a exekutiva silně propagují těžbu, zatímco Kancelář veřejného ochránce práv (*Defensoría del Pueblo*) hájí základní práva osob a komunit a dohlíží na plnění povinností státní správy. Díky své neutralitě *Defensoría del Pueblo* často hraje roli prostředníka v jednání.

Dialog a vyjednávání s ústupky obvykle funguje u konfliktů zaměřených na služby, v případě odmítnutí stavby dolu se Toledo i García snažili mobilizaci oslabit pomocí protahování jednání a prázdných slibů.⁴⁵ Vztah mezi místními komunitami a těžebními společnostmi (a také se státem) je obecně poznamenán vzájemnou nedůvěrou a nízkou důvěrou v jednání a sliby druhé strany. (Echave et al. 2009:388) Vyjednávání v případě konfliktů zaměřených na práva může jen obtížně vyřešit situaci, pokud jedna ze stran zásadně neustoupí ze svých stanovisek. Tyto těžební konflikty nelze úspěšně vyřešit uspokojením požadavků všech přítomných aktérů („win-win“). (Tanaka, Huber et al. 2007:14) Opakovaná jednání, ke kterým v rámci konfliktů dochází, tak nepřináší patřičné výsledky, protože ani jeden z aktérů nehodlá ustoupit ze svých požadavků.

2.6.1. Kriminalizace protestů

V celém zkoumaném období, ale především za prezidentů Alana Garcíi a Ollanty Humaly docházelo k rozsáhlé kriminalizaci protestů. Kriminalizaci rozumíme strategií umlčování, která je založena na delegitimizaci místních obyvatel a jejich vůdců tím, že je prezentujeme jako zločince s cílem zničit příležitosti k dalším protestům. V peruánském prostředí byli protestující často tiskem propíráni a dehumanizováni jako obyvatelé „nižší třídy“, komunisté a ekoterroristé. Hlavním propagátorem kriminalizace je stát (i když není jediným), který

---

⁴⁵ Peruánský nositel Nobelovy ceny za literaturu a kandidát na prezidenta ve volbách roku 1990 Mario Vargas Llosa vtipně popsal jako národní sport v Peru schopnost „houpat“ oponenta (*Arte de mecer*). Cíl je přesvědčit oponenta, že jejich požadavky byly vyslyšeny jako „ano“, i když skutečný výsledek je „ne“. Toledo i García protestujícím běžně slibovali více, než dokázali splnit a zároveň si snažili nevytvořit politicky závazné záruky. Jak zmiňuje literatura věnující se sociálním hnutím, je obtížné udržet dlouhodobou mobilizaci ve velkém měřítku. Protesty vyžadují velkou organizaci a mobilizaci zdrojů, která se v průběhu dlouhých průtahů může vyčerpat, čehož se snažili využít oba prezidenti. (Arce 2015:82-83)

používá své právní, normativní, regulační a policejní kapacity k pronásledování, nátlaku a stigmatizaci. (OCMAL 2016:22)

Kromě kriminalizace protestů dochází často i k různým typům násilí.⁴⁶ Podle dat utříděných deníkem *La República*, který čerpal ze zpráv *Defensoría del Pueblo* a z údajů shromážděných Národním koordinátorem pro lidská práva⁴⁷ (*Coordinadora Nacional de Derechos Humanos*), bylo zaregistrováno od roku 2002 do roku 2019 jako produkt sociálních konfliktů nejméně 299 úmrtí. Z toho 17 lidí zemřelo za vlády Alejandra Toledo (2001-2006), 193 za vlády Alana Garcíi (2006-2011), 73 za vlády Ollanty Humaly (2011-2016) a 16 osob zemřelo za vlády Pedra Pabla Kuczynského (2016-2018).⁴⁸ (La República, 2019) Řada úmrtí je spojená s těžebními konflikty. Toledovo období je spojeno s konfliktem o důl Río Blanco (dva mrtví, dvacet osm vesničanů odporující stavbě dolu bylo zadrženo a mučeno), jméno Alana Garcíi figuruje v případě Baguazo⁴⁹, kdy došlo k nejkrvavějšímu střetu v rámci sociálních konfliktů ve zkoumaném období. O život přišlo 5. června roku 2009 v boji mezi policií a protestujícími 33 osob, dalších 205 lidí bylo v peruánské džungli raněno. (Romio 2013:228) Ollanta Humala převzal v rámci své vlády již běžící konflikt o důl Tía María (čtyři mrtví), dále za jeho vlády probíhala mobilizace o důl Espinar (tři mrtví) a o důl Conga (šest mrtvých). Za Pedra Pabla Kuczynského eskaloval např. spor o důl Las Bambas. Žádný z prezidentů se tedy těžebním konfliktům a násilí v něm nevyhnul. Řada sporů přecházela nevyřešena společně s prezidentským křeslem na nového kandidáta. (např. Tía María)

Kriminalizace protestů probíhá často i soudní cestou, kdy jsou vůdcové mobilizací v mnoha případech zatčeni a obviněni z činů, jako je poškození soukromého majetku, blokování silnic, omezení svobody pohybu, loupeže,

---

⁴⁶ Násilí doprovází extraktivistické konflikty v celém regionu. OCMAL hodnotí jako země s nejvyšším stupněm násilí a kriminalizace v Latinské Americe Brazílii, Honduras, Kolumbii a Peru. (OCMAL 2016:37)

⁴⁷ Organizace Národní koordinátor pro lidská práva je koalice organizací občanské společnosti, které pracují v oblasti obrany, propagace a vzdělávání v oblasti lidských práv v Peru.

⁴⁸ Počet raněných v sociálních konfliktech je ještě výrazně větší, podle zdroje *Defensoría de Pueblo* pokrývající období vlády Alana Garcíi (2006-2011) bylo v sociálních konfliktech během pěti let raněno 2312 osob, z toho 513 policistů. (*Informe Defensorial* č. 156 2012: 53)

⁴⁹The Economist uvedl Baguazo v článku nazvaném „Krev v džungli“. Mnoho pozorovatelů souhlasí s tím, že Garcíiova reakce na rostoucí mobilizaci byla proti domorodým obyvatelům rasistická. García argumentoval, že domorodci nejsou občany první třídy. Podle prezidenta 400 000 domorodců nemůže říct 28 milionům Peruánců: „Nemáte právo sem přijít.“ (Arce 2015:83)

zranění osob, provádění teroristických činů,⁵⁰ povstání a další. Taková soudní řízení probíhají v nesmírné nerovnováze. Zatímco nadnárodní společnosti mají bohaté zdroje na zaplacení právníků na obhajobu, obvinění nemají tyto možnosti a obvykle bydlí daleko od měst, kde se nacházejí soudy. Environmentální aktivisté v kontextu těžby často čelí soudním a správním procesům. Byrokracie spotřebovává aktivistům zdroje a čas, a tím omezuje jejich možnosti řádně se podílet na činnosti organizace. (Ocmal 2016:26) V rámci kriminalizace protestů byly také prezidentem Alanem Garcíou upraveny zákony ve prospěch členů policie a ozbrojených sil, kteří nově nenesou odpovědnost za způsobená zranění či úmrtí osob způsobených v průběhu vykonávání funkce, dále García zvýšil trestní sazby za aktivity souvisící s protesty. Za blokování silnic od roku 2007 hrozí až trest dvacet pět let odnětí svobody. (Páez, Pinto, Hoetmer 2008:28) Viktimizovaní jsou také agenti činní v trestním řízení, kteří se snaží tyto aktivisty hájit. Mnoho soudců, kteří hájí práva kriminalizovaných občanů za legitimní protesty, je podrobena disciplinárnímu vyšetřování a přemístěno na jiné místo výkonu. (Ocmal 2016:52)

2.6.2. Právní podmínky limitující těžbu

Stát je podle článku 66. peruánské ústavy z roku 1993 vlastníkem přírodních zdrojů a rozhoduje o jejich využívání. Toto pravidlo platí i pro nerostné zdroje. Výjimka je možná pouze ve dvou možných případech. Pokud je svrchovanost státu v přímém rozporu s právem na soukromé vlastnictví a pokud je svrchovanost státu v rozporu se základními právy domorodého obyvatelstva, na základě úmluvy ILO 169. (Oxfam 2009b:18)

V prvním případě, pokud je místní komunita vlastníkem pozemku, tak na základě zákona č. 26505 (1995) o soukromých investicích na území patřícímu rolnickým a domorodým komunitám, se ve článku č. 7 vymezuje, že bez předchozí dohody s vlastníkem pozemku není možné prosadit těžbu.⁵¹ Výjimku tvoří prohlášení těžby Radou ministrů jako „národní zájem“, v tom případě bude

---

⁵⁰ V kontextu Peru mediální přirovnání k terorismu vytvářejí příběh, který spojuje ty, kdo se staví proti projektům těžby, se skupinou Sendero Luminoso (Světlá stezka). (Ocmal 2016:52) Šlo o maoistickou teroristickou organizaci v Peru.

⁵¹ V případě koupě pozemků od komunity musí podle zákona č. 24656 (*Ley General de Comunidades Campesinas*) souhlasit s prodejem dvě třetiny obyvatel komunity. Gobierno del Perú 1987)

vlastník odškodněn spravedlivou cenou a odpovídající kompenzací. (Ministerio de Energía y Minas 2020)

V druhém případě úmluva o domorodém a kmenovém obyvatelstvu ILO 169,⁵² která spadá pod mezinárodní úmluvy Organizace spojených národů, vyžaduje, aby domorodí obyvatelé byli „schopni zapojit se do bezplatné, předchozí a informované účasti na procesech politiky a rozvoje, které se jich dotýkají.“ (Helwege 2014:80) Jde tedy o určitou formu předchozí konzultace místní populace. Peru přijalo závazek k plnění dohody v roce 1994, do peruánského právního rámce ji však zařadila až v srpnu 2011 vláda Ollanta Humala. Podle úmluvy ILO 169 by tak stát měl konzultovat domorodé obyvatele, než učiní rozhodnutí, které ovlivní jejich zdroje obživy a způsob života. Těžební firmy by také měly dosáhnout dohody s komunitou, která je vlastníkem pozemků. (Gustafsson 2018:83) Tato smlouva však vzbuzuje řadu kontroverzí. Není v ní vymezeno, na jakém základě mají být definovány osoby jako domorodé obyvatelstvo. Peruánský stát tak začlenil mezi domorodé obyvatele především populaci v Amazonii, ale vyloučil z definice většinu obyvatel And, kde převážně probíhají těžební konflikty.⁵³ (tamtéž:119)

Článek č. 71 peruánské ústavy také zakazuje cizincům do vzdálenosti padesáti kilometrů od hranic vlastnictví dolů, pozemků, lesů a zdrojů energie, výjimka lze prosadit vydáním nejvyššího dekretu, který musí schválit rada ministrů. (Gobierno del Perú 2018:16) Právě vydáním nejvyššího dekretu byla schválena těžba v případě Río Blanco a Santa Ana, neboť oba plánované doly leží blíže, nežli 50 km od hranic a těžit měly zahraniční firmy.

2.7. Role těžebních společností v konfliktech

Většina těžebních společností působících ve sledovaném období v Peru má zahraničního vlastníka. Jedná se o těžební giganty jako Barrick Gold, Newmont, Río Tinto, BHP Billiton, AngloAmerican, Southern Copper Corp, GoldFields,

---

⁵² *International Labour Organization* (Mezinárodní organizace práce) je specializovaná organizace OSN usilující o prosazování sociální spravedlnosti a mezinárodně uznávaných pracovních práv.

⁵³ Úmluva ILO 169 také neřeší, jak postupovat v případě, pokud místní obyvatelstvo bude proti případnému těžebnímu projektu.

Doe Run Peru či Xstrata.⁵⁴ Tyto zahraniční společnosti se pochopitelně snaží maximalizovat své zisky. Doufají proto, že budou mít jasná a stabilní pravidla hry, která zaručí konkurenceschopnost a bezpečnost jejich investic. Jejich vazby na místní komunity jsou v nejlepším případě koncipovány v logice sociální odpovědnosti a obecně se řídí laxními kritérii dobrého susedství. (Echave et al. 2009: 386) Těžební firmy vyžadují především stabilitu investice, neboť i průzkumné práce a vrty vyžadují velké finanční zdroje.

Podle Tanaky et al. (2007) konflikty vyvolává především špatná komunikace s postiženou populací, která obvykle není řádně informována o skutečných nebezpečích (nebo jejich absenci) povrchové těžby. Komunikace a transparentnost těžební firmy jsou klíčovými prvky pro zlepšení vztahu s místními obyvateli. (Tanaka, Huber et al. 2007:12) Těžařské společnosti v některých případech vážně chybovaly v jednání s místními komunitami, a také se pokusily působit v oblastech, které byly zjevně nepřijatelné. (Oxfam 2009a:6) Z těchto chyb do určité míry lze spíše vinit stát, který rozhoduje o koncesích a samotné možnosti těžít v dané lokalitě. Velmi vysoká a nekontrolovaná beztrčnost, kterou společnosti mají, má ve většině případů za spoluviníka právě stát. (OCMAL 2016:32)

Většina těžebních společností si uvědomuje, že nová těžební operace může vyvolat protesty a že k provozování je kromě zákonných povolení nutná „sociální licence“. (Tanaka, Huber et al. 2007:10) Moderní těžba nedokáže vytvořit pro místní obyvatele mnoho pracovních míst, a proto se firmy snaží získat místní obyvatele investicemi do infrastruktury a zlepšením jednotlivých služeb, jako je místní zdravotnictví či školství.⁵⁵ V případě nedostatečné komunikace s místními obyvateli, nejasné zprávy EIA, strachu z ekologických škod a ohrožení lokálního zemědělství může dojít k odmítnutí těžby místními obyvateli a vzniku sociálního konfliktu.

---

⁵⁴ V zemi převládají kanadské, americké a britské firmy, nově se snaží protlačit na trh i čínské těžební firmy.

⁵⁵ V malých vesnicích v horských oblastech je často patrná absence přítomnosti státu. Po těžebních firmách je často vyžadováno v konfliktech zaměřených na služby převzetí role, kterou by běžně měl zastávat stát. Jde především o školství, zdravotní systém a budování infrastruktury.

2.8. Role odpůrců dolu v konfliktu

Populace žijící v Andské vysočině, kde se odehrává velká část konfliktů, je často chudá a závislá na zemědělství. Obyvatelé vnímají konflikt z úplně jiného úhlu než stát a těžební firmy. Vlastnictví půdy a komunitní život představují pro lokální zemědělce tradiční způsob života. Přístup k čisté pitné vodě je pro jejich přežití existenční nutností. Diskurz odpůrců stavby dolu se tak obvykle točí ohledně vyvlastnění pozemků, územních práv, dopadů na životní prostředí, ochrany přírodních zdrojů, práva na předchozí konzultaci, kriminalizace protestů, konceptu *buen vivir*⁵⁶ (dobrý život) a dokonce i demokracie.⁵⁷ (Espinosa 2018:58) Místní obyvatelé kladou silný důraz na identitu z etnického a komunitního hlediska a staví se do role hlavního protivníka nadnárodního kapitálu. Jde o kontrast pohledu na svět, způsobu života a forem vlastnictví. (Durand 2014:67)

Vzhledem k tomu, že povrchová těžba vždy zahrnuje riziko, potřebují komunity od počátku větší přístup k informacím o environmentálních rizicích, které by měly být vysvětleny na úrovni související s gramotností a vědeckými znalostmi místních obyvatel. (Helwege 2014:82) Časté manipulace se schvalováním studie EIA a netransparentnost schvalovacího procesu snižují v očích místních obyvatel důvěryhodnost jak státu, tak i těžební firmy. V případě neshod mezi místními obyvateli a těžební korporací, reagují místní obyvatelé na zřetelnou nerovnováhu sil pokojnými protesty. Pokud jsou však tyto protesty ignorovány, mohou se uchýlit i k použití násilí. (Triscritti 2013:447)

V rámci jednotlivých konfliktů se opozice proti těžbě obvykle zformovala do tzv. obranné fronty. (*Frente de defensa*) Obranné fronty jsou příkladem širokých koalic skupin, které se táhnou napříč třídním, městsko-venkovským členěním a ekologickými a nacionalistickými diskurzy.⁵⁸ (Arce 2015:92) Podle Echaveho et al. jsou nejúspěšnější obranné fronty ty, které integrují venkovské i městské obyvatele a navíc se dokážou připojit k externím národním a mezinárodním sítím. Nejméně úspěšné jsou podle Echaveho ty, které si udržely

---

⁵⁶ Dobrý život (*sumak kawsay* v jazyce quechua) popisuje snahu o ekologicky šetrný způsob života vůči planetě. Jde o snahu žít v rozmanitosti a souladu s přírodou.

⁵⁷ V některých konfliktech (poprvé v konfliktu *Tambogrande*) dokonce místní obyvatelé uspořádali lokální hlasování o tom, zda si přejí v okolí důl, či ne. 97 % obyvatel hlasovalo proti dolu.

⁵⁸ Nacionalistické diskurzy se objevují často kvůli zahraničním vlastníkům firmy, kteří z pohledu místních obyvatel nemají zájem na rozvoji regionu, nýbrž pouze na svém vlastním zisku.

pouze lokální charakter postavený na slabých sítích aktérů a které v oblasti nezáskaly plnou legitimitu. (Echave et al. 2009:250)

Na severu Peru se do konfliktů také zapojují Rondas campesinas. Jde o sdružení rolníků, kteří se v 80. letech na severu Peru v rámci malých oblastí organizovali a hlídali si stáda před zloději dobytka a udržovali vlastními hlídkami bezpečnost v oblasti. Rondas campesinas postupně převzaly v regionu funkci výkonu spravedlnosti a organizovaly vlastní komunální soudní systém. (Piccoli 2009:95) Období relativní autonomie na státu umožnilo vytvoření silné kolektivní identity a pomohlo komunitním organizacím rozšířit jejich mobilizační struktury. (Gustafsson 2013:78) Tyto lokální organizace jsou často hlavním zdrojem mobilizace proti těžbě na lokální bázi, velkou roli měly např. v konfliktech na severu Peru, v regionech Piura (Río Blanco) a Cajamarca (Cero Quilish, Conga, Shahuindo, La Zanja).

2.9. Vnější aktéři

Na straně místních komunit se zapojuje také řada vnějších aktérů, především nevládní organizace zaměřené na ochranu životního prostředí a lidských práv, lokálního i globálního charakteru. Tyto organizace často monitorují konflikt, vydávají jednotlivé reporty, pomáhají s vyjednáváním, posilují pozici místních aktérů v konfliktech a dle svých možností upozorňují na konflikt mediálně. Většina z těchto organizací odsuzuje použití násilí a hledá mírová řešení konfliktů. (Triscritti 2013:440) Jedná se o desítky aktérů z regionálního, národního a globálního prostředí. Nejaktivnější globální NGO byla především *OXFAM America*, dále se v některých konfliktech zapojila i *EarthRights International* a *Amnesty International*. V rámci Peru či regionu v konfliktech dále působí řada NGOs, které se soustředí na ochranu práv místních obyvatel a na prevenci ekologických škod těžby, jako je CONACAMI (*Confederación Nacional de Comunidades del Perú Afectadas por la Minería*, Národní konfederace peruánských komunit zasažených těžbou), *Red Muqui*, Cooperación, OLCA, Grufidez, Fedepaz, OCMAL, ECOVIDA či Národní koordinátor pro lidská práva (*Coordinadora Nacional de Derechos Humanos*). Ačkoliv katolická církev obvykle zastává v konfliktech neutrální stanovisko, v konfliktech v Cajamarce se staví na stranu místních obyvatel. (Echave et al. 2009:264)

3. Shrnutí jednotlivých konfliktů:

3.1. Tambogrande

Trvání konfliktu: 1999–2003

Firma: Manhattan Minerals (MM)

Kov: zlato, měď, zinek

Region: Piura

Provincie: Piura

Okres: Tambogrande

Výsledek sporu: zrušení projektu státem, odchod firmy z oblasti (úspěch)

Konflikt o důl Tambogrande probíhal ve stejnojmenném okrese, který leží na severu Peru v regionu Piura, hraničícím s Ekvádorem. Navzdory suchému polopouštnímu klimatu se díky investici Světové banky v 50. letech 20. století podařilo v oblasti vytvořit systém zavlažování, díky kterému se údolí San Lorenzo stalo důležitým zemědělským produkčním centrem regionu i země.⁵⁹ Od počátku těžebních průzkumů v oblasti, které začaly roku 1997, se těžební projekt setkal s opozicí místního obyvatelstva. (Subías, Beltrán et al. 2005:95) V okrese Tambogrande a v okolí údolí San Lorenzo dominuje zemědělská činnost, která zaměstnává 65 % obyvatel v oblasti. Pěstované produkty jsou především mango a limetky, které jsou základními položkami v peruánské kuchyni. Údolí San Lorenzo pokrývá 40 % peruánské spotřeby limetek. (Haarstad 2008:91) V rámci těžebního projektu by musela být přemístěna třetina z 16 tisíc obyvatel města Tambogrande, neboť plánované naleziště se nachází částečně pod zastavěnou oblastí. Projekt vzbuzoval obavy z ohrožení zemědělské činnosti v oblasti, z ekologického znečištění, nutnosti přesídlení části obyvatelstva a z možného narušení ekosystému suchých lesů (*Bosque seco y Valle*) ležících na levé straně řeky Piury. (Paredes 2008:304) Případný projekt by mohl ovlivnit až 70 tisíc obyvatel žijících v okolí. (*Environmental Justice Atlas*, 2019)

---

⁵⁹ Půdu získala většina farmářů díky pozemkové reformě ze 70. let, jde tedy o druhou a třetí žijící generaci farmářů v oblasti. (Read 2017:7)

Manhattan Minerals zahájil přípravy k projektu roku 1996, opozice proti stavbě dolu se v reakci na počátky průzkumných vrtů v oblasti zformovala do Obranné fronty Tambogrande a údolí San Lorenzo (*Frente de Defensa de Tambo Grande y el Valle de San Lorenzo*, dále FDVSLT), jejíž členové byli především zemědělci a farmáři. (Martinez-Alier et al. 2012:780) Do svého čela zvolili zemědělského inženýra a ředitele místní školy Godofrea García Bacu, který se rozhodl rozšířit povědomí o konfliktu v kampani v rámci regionu Piura a severního Peru. Baca jednoznačně odmítl působení firmy Manhattan v oblasti. FDVSLT dále začala spolupracovat s místní církevní diakonií, a ta s pomocí několika NGO z Limy vytvořila pomocné uskupení pojmenované *Mesa Técnica de Apoyo a Tambogrande* (MT), které mělo za úkol vytvořit právní a odborné zázemí Obranné fronty v konfliktu. (Subías, Beltrán et al. 2005:104)

Manhattan mezitím pokračoval v průzkumných vrtech, vybudoval těžební tábor a otevřel kanceláře ve městě Tambogrande. Konflikt eskaloval 27. února roku 2001, kdy po několika neúspěšných pokusech o jednání 10 tisíc obyvatel zablokovalo silnici vedoucí k táboru firmy Manhattan. (Read 2017:25) Obranná fronta vyhlásila na dny 27. a 28. února stávkou. Ta se zvrhla ve střet s policií, který skončil 40 raněnými a spálením tábora firmy Manhattan a kanceláří v Tambogrande. FDVSLT se distancovala od destrukce a odmítla svoji účast na zničení tábora.⁶⁰ (Haarstad 2008:92) Firma Manhattan z obav z dalších nepokojů přesídlila do Piury a pokračovala v průzkumech. O měsíc později neznámý zakuklenec zastřelil vůdce obranné fronty Godofrea García Bacu, viník nebyl dopaden. Z Bacu se stal mučedník odporu proti těžbě v oblasti a jeho smrt měla silný dopad na medializaci konfliktu. (Echave 2009:25) Spálení těžebního tábora a následné zabití Bacu vyhnalo spor do extrémní polarizace, kterou se snažily snížit Ministerstvo energetiky a těžby a Arcibiskupská diecéze v Piure vytvořením dialogu s Obrannou frontou. Jednání však opakovaně selhávala, neboť obě strany odmítly ustoupit ze svých požadavků. Katolická církev se snažila pomoci vůdcům Obranné fronty v soudních sporech a žádala Manhattan o ukončení operací a respektování rozhodnutí místních obyvatel. (Read 2017:27)

---

⁶⁰ Finanční škody byly odhadnuty na 600 000 dolarů, v reakci na násilí vzniklo 56 právních procesů s vůdci fronty, obviněnými ze zodpovědnosti na zničení tábora a kanceláří. (Echave et al. 2009:35)

Těžební firma využila zničení svého tábora k označení místních zemědělců jako „násilných teroristů“, což donutilo představitele Obranné fronty k změně taktiky a prosazování nenásilné formy odporu. Nově se každý protest proměnil v kulturní oslavu, zahrnující hudbu, umění, tanec a zobrazování limetek a manga jako symbolu protestu. (Read 2017:28) Vytvoření nového rámce nenásilného protestu pomohl k participaci nadnárodních NGO, jako je Red Muqui, OXFAM či Environmental Mining Council of British Columbia. Přes 7000 obyvatel z oblasti Tambogrande se také vydalo na pochod do města Piury, aby demonstrovali za možnost volby mezi těžební a zemědělskou činností. Doprovázeli je starostové místních vesnic, kteří později vydali prohlášení, ve kterém poukazovali na to, že spor se týká celého regionu, a nejen oblasti Tambogrande. (Echave et al. 2009:41)

Na 2. června roku 2002 svolala Obranná fronta po konzultaci s *Mesa Técnica* v okrese Tambogrande referendum (*consulta popular*) o stavbě dolu, kde za účasti peruánských i mezinárodních pozorovatelů (např. *Rights & Democracy*) 98 % obyvatel odmítlo stavbu dolu. Účast dosáhla 73 % elektorátu, volilo 36 000 voličů. (Echave et al. 2009:38; Martinez-Alier et al. 2012:780)⁶¹ Den po hlasování se akcie firmy Manhattan Minerals v Torontu propadly o 28 procent. Média psala o tom, jak drobné demokratické rozhodnutí v severním Peru má velký vliv na nadnárodní těžařskou firmu. (Read 2017:31) Referendum bylo podporované místní samosprávou, národní vláda ho ale odmítla akceptovat. Obvinila obyvatele regionu z uspěchaného a neinformovaného politického rozhodnutí vzhledem k tomu, že studie o dopadech na životní prostředí (EIA) ještě nebyla k dispozici. Komunita odpověděla, že EIA pro ně není důvěryhodným dokumentem. (Paredes 2008:305) Roku 2002 posílilo pozici Obranné fronty zvolení jejich vůdce Francisco Ojedy, který nastoupil po zesnulém Godofreovi Bacovi, do pozice starosty okresu Tambogrande.⁶² (Echave et al. 2009:39) Projekt po výsledcích referenda začaly kritizovat NGO jako nedemokratický a vnucený místním obyvatelům nadnárodní těžební firmou proti jejich vůli. Výsledky referenda získaly mezinárodní pozornost, zmiňovaly se o něm i BBC a časopis Time. (Haarstad 2008:94)

---

⁶¹ Tento prvek referenda je naprosto nový v těžebních konfliktech a později byl replikován u mnoha dalších sporů o těžbu v Latinské Americe (viz např. argentinský boj komunity Esquel). Manhattan se snažil místní obyvatele vykreslit jako „hloupé zemědělce“, kteří jsou snadno zmanipulovatelní v porovnání s obyvateli „rozvinutých národů“. (Read 2017:30)

⁶² Druhý a třetí neúspěšnější kandidáti patřili také mezi představitele FDVSLT.

Následně po referendu došlo i k menší pokojné demonstraci v Limě proti projektu, které se účastnilo přes tisíc protestujících. Ve spolupráci s jednotlivými NGO Obranná fronta pokračovala v pořádání menších protestů, které vyvrcholily velkým třídenním protestem v listopadu roku 2003. Hnutí používalo jako symbol limetky, které jsou potřeba k přípravě národního jídla seviche a drinku Pisco sour.⁶³ Heslem mobilizace se stalo „Dokážete si představit jídlo ceviche bez limetek?“ (*¿Se imagina el ceviche sin limones?*) (Read 2017:31) Formální proces schválení stavby dolu se zasekl na vydání studie EIA. Tu sice Ministerstvo těžby schválilo, ale aby studie EIA získala platnost, měly roku 2003 proběhnout tři veřejné prezentace (v Limě, Piure a Tambogrande) firmou Manhattan.⁶⁴ Tyto veřejné prezentace jsou nedílnou součástí schvalovacího procesu a nemůže bez nich dojít ke spuštění projektu. Z obav z nepokojů však byly všechny tři prezentace EIA zrušeny, což bylo opozicí oslavováno jako vítězství. Krátce poté, v prosinci roku 2003, vláda rozhodla o odejmutí licence na těžbu firmě Manhattan Minerals „z technických důvodů“. Opozice i těžební firma si však byly vědomy, že „technické důvody“ byly jen únikovou uličkou Toledovy vlády, která se dostala pod tlak na národní i nadnárodní úrovni. (Haarstad 2008: 94) Společnost Manhattan Minerals ukončila komunikaci, změnila jméno firmy a opustila zemi. (Read 2017:33) Vítězství mobilizace prokázalo nedostatky peruánské environmentální legislativy, nefunkčnost schvalovacího procesu EIA a potřebu větší účasti občanů v těchto procesech.⁶⁵ (Subías, Beltrán et al. 2005:109) Konflikt byl výjimečný především jednotou opozice. Zemědělci z údolí San Lorenzo i obyvatelé města Tambogrande se shodli na odporu proti dolu a jednali jako celek. (tamtéž:112) Kampaň dále posílilo spojení s arcibiskupstvím z Piury a podpora ze strany lokálních i nadnárodních NGO, které přispěly organizačními zkušenostmi a finančními zdroji. (Haarstad 2008:99)

---

⁶³ Tento míchaný drink z vaječného bílku, citronové šťávy, ledové tříště a páleného 40% vinného destilátu Pisca považují za národní nápoj i v Chile.

⁶⁴ Tato studie byla napadena opozicí stavby dolu jako neúplná a s mnoha chybami.

⁶⁵ O konfliktu natočili Ernesto Cabellos a Stephanie Boyd film *Tambogrande: Mangos, Murder, Mining*, který vyhrál pět mezinárodních cen ve světě. Film zdůrazňuje roli Godofrea García Bacy, který se stal mučedníkem mobilizace. (Read 2017:32)

3.2. Cerro Quilish

Trvání konfliktu: 1999–2004

Firma: Minera Yanacocha ve složení: Newmont Mining Company, USA, 51,35 %; Buenaventura, Peru, 43,65 %; International Finance Corporation spadající pod Světovou banku, 5 %

Kov: zlato

Region: Cajamarca

Výsledek sporu: zrušení projektu (úspěch)

Hora Quilish leží v regionu Cajamarca poblíž dolu Yanacocha, který byl postaven roku 1992. Na počátku tisíciletí se jednalo o jeden z největších dolů těžících zlato na světě.⁶⁶ Důl se nalézá dvacet kilometrů od města Cajamarca, které má přes 150 tisíc obyvatel. (Echave et al. 2009:76) Firma s největším podílem v těžebním projektu Yanacocha, americká Newmont Mining Company, při vstupu do regionu mluvila o nové ekologické a sociálně odpovědné těžbě. (Read 2017:16) Navzdory snaze o vytvoření rámce ekologické zodpovědnosti, došlo v okolí projektu brzy k opakovanému znečištění půdy a vody, včetně kontaminace jedné z největších řek napájející město Cajamarca. Opakované úhyny zvířat a ryb a nemoci kůže u populace alarmovaly místní vesnické vůdce. (tamtéž:17)⁶⁷ Echave et al. zmiňuje 12 zdokumentovaných znečištění způsobených Yanacochou mezi roky 1993–2001. (Echave et al. 2009: 80) Jeden z nich je již zmíněný případ úniku 150 kilogramů rtuti z kamionu podél cesty v oblasti Choropampa, který skončil více než 900 přiotrávenými obyvateli ze tří vesnic.⁶⁸ Únik rtuti a nekompetentní reakce firmy silně poškodily její jméno a

---

⁶⁶ Důl Yanacocha je ve skutečnosti šest povrchových dolů umístěných vedle sebe. Roku 2005 důl vyprodukoval rekordních 3,3 milionu uncí zlata, tedy přes 93 tun zlata za rok, od té doby produkce pozvolna klesá. (Newmont Annual report 2005:14; Newmont Annual report 2006:10; Newmont Annual report 2007:19)

⁶⁷ Ve filmu *Open Pit* Gianniho Conversa, který se soustředí právě na znečištění v okolí dolu Yanacocha, říká jeden z místních obyvatel: „Kvůli dolu žijeme s nemocemi, naše děti se rodí nemocné, neexistuje léčba na to, čím tu trpíme.“ (Read 2017:17–18)

⁶⁸ Firma nabídla místním obyvatelům finanční odměnu za sběr rtuti do speciálních kontejnerů, ale neupozornila je na nebezpečí, které plyne z manipulace s vysoce toxickou látkou, ani neposkytla

zpochybnily kapacitu firmy sanovat ekologickou katastrofu.⁶⁹ (Arce 2015:150–151)

Na vrchu Quilish pramení řada menších říček, které tečou do řeky Mashcón, jež je hlavním zdrojem vody pro město Cajamarca i pro 9000 rolníků čerpajících z těchto zdrojů vodu pro zemědělskou činnost. (Arana 2007:4) Pro řadu místních obyvatel je hora Quilish posvátná právě proto, že poskytuje vodu místním komunitám. (Alarcón 2009:4) Kořeny sporu lze hledat právě v obavách ze znečištění zdrojů vody a v soupeření o zdroje mezi zemědělstvím a těžbou. Stejně jako v konfliktu Tambogrande i u hory Quilish organizace založené na zemědělství velice rychle vykristalizovaly do větších opozičních hnutí a vedly k vytvoření Obranné fronty. (Arce 2015:65) Dalšími důvody pro pozdější protesty byly především opakovaná frustrace místních obyvatel z nedodržování ekologických standardů a arogantní a přehlíživé chování těžební firmy. (Bebbington 2008:24) Do vzniku konfliktu o horu Quilish proběhlo několik protestů proti firmě Yanacocha kvůli opakovaným únikům jedovatých látek, protesty však byly malé, lokální a většinou netrvaly dlouho. Mobilizace o horu Quilish toto změnila.

V prosinci roku 1999 se přibližně 6 000 lidí shromáždilo u vchodu do těžebního areálu Yanacocha a protestovalo proti další těžbě v regionu. Rolníci Yanacochu vinili ze sociálních a environmentálních problémů. (Read 2017:18) Starosta města Cajamarce Hoyos Rubio se tři měsíce po znečištění v Choropampě rozhodl k bezprecedentnímu kroku a pomocí městské vyhlášky prohlásil vrch Quilish a povodí řek Porcón, Quilish a Grande za chráněnou zónu. (Pagán 2003:54) Spor o vyhlášení hory Quilish jako „nedotknutelné oblasti“ skončil nakonec u Ústavního soudu. V období mezi Choropampou (červen 2000) a vrcholem protestů proti těžbě na hoře Quilish (podzim 2004) došlo k řadě menších protestů, např. rondas campesinas z Bambamarce týden okupovaly hlavní silnici vedoucí z Cajamarce do Bambamarce. (Echave et al. 2006:84) V tomto období také dochází k budování aliancí v čele s Obrannou frontou hory Quilish (*Frente*

---

speciální oblečení, rukavice či respirátory. Podle svědků místní sbírali jedovatou rtuť pomocí rukou, neboť si nebyli vědomi hrozby, kterou manipulace s rtutí přináší. (Pagán 2003:56)

⁶⁹ Případ Choropampa vedl ke vzniku prvních ekologických organizací v zemi, jako je ECOVIDA (Sdružení pro ochranu životního prostředí v Cajamarce) a ADEA (Sdružení pro ochranu životního prostředí a vzdělávání). Tyto organizace spojily místní ekologické aktivisty a upozorňovaly na možné environmentální hrozby v Cajamarce. (Arce 2015:152)

de Defensa del Cerro Quilish), která zahrnovala především obyvatele *rondas campesinas*, kteří se stali prvními zmobilizovanými aktéry. Mobilizace proti dolu Quilish je výjimečná, neboť dokázala překročit propast mezi venkovem a obyvateli města Cajamarca. Do protestů se zapojila rolnická i městská část populace. (Arce 2015:146)

I přes zformování široké aliance za zachování hory Quilish nakonec dal Ústavní soud za pravdu těžební společnosti a zneplatnil městskou vyhlášku proklamující nedotknutelnost hory. Rozhodnutí soudu z června roku 2004 vyvolalo brzkou reakci ve formě protestů.⁷⁰ Po rozhodnutí soudu povolilo Ministerstvo energetiky a těžby (MINEM) Yanacocha pokračování v průzkumech a těžební firma Newmont s posílenou ochrankou a ochranou policie začala převážet těžkou techniku na horu Quilish. (Arce 2015:156) Vůdci opozice prohlásili, že budou bránit horu Quilish až do své smrti a naplánovali další demonstrace. Po dva týdny pak v září probíhaly masivní protesty, kterých se účastnili rozdílní aktéři, jako jsou členové *rondas campesinas*, občané města Cajamarca, lokální zemědělci a univerzitní studenti. (Echave et al. 2009:84)

Protestující začali opět okupovat silnici Cajamarca – Bambamarca, což vedlo k dalším střetům s policií. 6. září začalo nové vyjednávání Ministerstva energetiky a těžby, firmy Yanacocha, policejních autorit, kněze Marca Arany a několika členů Sdružení uživatelů vody. Marco Arana jasně proklamoval, že protesty nebudou ukončeny, dokud Yanacocha neskončí s průzkumy na hoře Quilish. (Arce 2015:159) Jednání selhalo. Na osmého září Obranná fronta svolala regionální stávkou, které se účastnilo přes deset tisíc obyvatel. 9. září kvůli lepší koordinaci svých požadavků s MINEM a Yanacochou odpůrci stavby dolu vytvořili Jednotný občanský výbor pro obranu života a životního prostředí (*Comité Cívico Unitario para la Defensa de la Vida y del Medio Ambiente*, CC), který sdružoval všechny aktéry a do jehož čela byl zvolen vůdce Obranné fronty Luis Salas. Dále se v jednáních angažoval i kněz Arana. MINEM navrhl částečné odložení projektu až do zhotovení odborné hydrologické zprávy z hory Quilish, což Yanacocha přijala, opozice s tím však nesouhlasila a požadovala nedotknutelnost hory. Dohody dosaženo nebylo. (Arce 2015:161) 10. září roku

---

⁷⁰ Ústavní soud dospěl k závěru, že práva Yanacochy na průzkum hory Quilish předcházela vyhlášce obce prohlásit jej za chráněné území. (Bebbington, Bury 2008:23)

2004 dva tisíce místních obyvatel dorazily na horu Quilish protestovat proti průzkumům, které Yanacocha prováděla. (tamtéž:157) Těžební firma reagovala žádostí o pomoc místní policie, která poslala do oblasti 120 policistů v automobilech a vrtulnících. S pomocí slzného plynu skončila konfrontace desítkami raněných a stažením protestujících z hory. Toto nadměrné použití síly vedlo ještě k větší frustraci místních obyvatel. Následující den po střetu média prezentovaly boje s titulky „Rolníci zmasakrovaní policií“. (Arce 2015:158) Na 15. září *Comité Civico* svolalo neomezenou regionální stávkou, která zahrnovala blokády cest a silnic v celém regionu, do mobilizace se zapojilo přes 40 000 osob. (Echave et al. 2009:91) O den později ministr energetiky a těžby, Jaime Quijandría, po patnácti dnech probíhající masivní mobilizace a protestů novou rezolucí zakázal Yanacocha pokračovat v dalším zkoumání hory Quilish.⁷¹ Yanacocha toto rozhodnutí akceptovala a zveřejnila celostránkový inzerát v novinách s informací, že ukončuje průzkumy. Firma dále přiznala své chyby v jednání s obyvateli regionu Cajamarca. (Arce 2015:162) Konflikt o horu Quilish tedy skončil jednoznačným vítězstvím opozice proti stavbě dolu.

3.3. Río Blanco/Majaz⁷²

Trvání konfliktu: 2002–2008

Firma: Monterrico Metals (VB)

Kov: měď, molybden

Region: Piura

Provincie: Huancabamba a Ayabaca

Výsledek: odložení stavby dolu, projekt zůstává v platnosti (částečný úspěch)

Konflikt o důl Río Blanco se odehrával v regionu Piura, na pomezí provincií Huancabamba a Ayabaca v blízkosti hranic s Ekvádorem. Nerostná

---

⁷¹ Ministr také prohlásil, že vláda nese vinu na nedostatečném přerozdělování zdrojů získaných z těžby zpět do regionů. (Echave et al. 2009:92)

⁷² Konflikt je v odborných zdrojích uváděn obvykle pod názvem Río Blanco, méně často jako projekt Majaz.

ložiska Río Blanco jsou situovaná na území, které patří rolnickým komunitám Yanta a Segunda y Cajas. Místní populace se živí drobným zemědělstvím, členové místních komunit jsou příslušníci *rondas campesinas*. (Gustafsson 2018:74) Mezi lety 2002–2003 jednala britská společnost Monterrico Metals (MM) s vůdci obou komunit. Firma se snažila prosadit projekt pomocí kombinace donucovací strategie a klientelismu. Na základě zákona č. 24656 (*Ley General de Comunidades Campesinas*) jsou pozemky patřící místním komunitám převeditelné pouze s předchozím souhlasem dvou třetin kvalifikovaných členů společenství, kteří se sejdou na valném shromáždění svolaném za tímto účelem. (zákon č. 24656) Těžební firma však podepsala dohodu o těžbě pouze s několika vůdci. Krátce poté vyjednávání zkrachovalo a zformovala se silná opozice proti projektu. (Gustafsson 2018:82)

V regionu v tomto období probíhala mobilizace proti stavbě dolu Tambogrande. Čilé kontakty obou komunit s ekologickými aktivisty i členy Obranné fronty Tambogrande prohloubily obavy z možných ekologických škod. (Echave et al. 2009:54) V lednu roku 2004 MINEM zorganizoval setkání aktérů, kdy vedoucí představitelé komunity v Yantě, kteří původně souhlasili s těžbou, změnilí názor a argumentovali, že si uvědomili případné dopady těžby na životní prostředí. (Gustafsson 2013:86) Místní obyvatelé se obávali poškození specifického ekosystému tzv. mlžných lesů (*Bosques de neblina*) a možných negativních dopadů těžby na místní zemědělství. Río Blanco se mělo stát prvním těžebním projektem v této zóně, a pokud by byl přijat, měly následovat další. Ministerstvo energetiky a těžby (MINEM) umožnilo roku 2003 stavbu dolu speciálním dekretem a prohlásilo ji za „národní zájem a veřejnou potřebu“. (Bebbington, Connarty et al. 2007:20) V reakci na změnu názoru a obav ze znečištění MINEM vytvořil speciální komisi, která došla k závěru, že možné škody by byly minimální. Obě komunity však výsledky neuznaly a prohlásily původní dohodu s korporací za neplatnou.⁷³ Konflikt se začal polarizovat a jednání nevedlo k dohodě. (Gustafsson 2013:86–87)

---

⁷³ Je třeba zmínit, že v oblasti kvůli nepřítomnosti státních institucí a historicky silné pozici *rondas campesinas*, které si určité období samy spravovaly území a zastupovaly policejní složky i soudní správu, panuje silná nedůvěra ke státu a státním institucím.

Jako první zorganizovali členové *rondas campesinas* velkou protestní akci. Jednalo se o pochod k hornickému táboru, který se odehrál v dubnu roku 2004. V rámci pochodu došlo ke střetu s policejními silami, v jehož důsledku zemřel jeden člen *rondas campesinas* po zásahu bomby se slzným plynem. Dále bylo s 23 vůdci pochodu otevřeno soudní řízení. Od října roku 2004 do července roku 2005 probíhala jednání mezi firmou a opozicí. Byly zorganizované čtyři setkání nazvané „*Mesas técnicas especializadas*“, kde byli zastoupeni zástupci těžební společnosti, církve a místních komunit a lokálních organizací. (Echave 2009:58) I přesto napětí gradovalo řadou vzájemných osočení obou stran. Těžební firma nahlásila zadržení vozidla s několika představiteli firmy, kteří byli podle tvrzení vlády členy *rondas campesinas* zbiti. Toto obvinění později veřejně propagoval předseda vlády Pedro Pablo Kuczynski. Z pohledu místních komunit se jednalo o obranu území komunity, kdežto na straně státu byla v sázce svoboda pohybu. (tamtéž:57)

Na posledním jednání *Mesa técnica* bylo ohlášeno, že na konci července proběhne velký pochod k těžebnímu táboru *Monterico Minerals*. Šlo o součást větší regionální mobilizace, která zahrnovala i obyvatele města *Piura*, *Jaén* a *San Ignacio*. Součástí mobilizace byly i blokády silnic, které v některých oblastech trvaly přes týden. Pochod 3000 osob k těžebnímu táboru skončil opět střetem protestujících se soukromou ochrankou těžebního tábora a policií, při kterém zemřel jeden člen komunity, 5 osob bylo raněno a 32 protestujících bylo na místě zadrženo. (Echave et al. 2009:61) V těžebním táboře byli drženi ochrankou tábora a policií dalších 48 hodin, přičemž byli vystaveni různým typům psychického a fyzického násilí, na jejichž následky jeden zadržovaný zemřel.⁷⁴ Dále došlo ke spuštění řady trestních soudních řízení s vůdci komunit s cílem demobilizovat rolnické organizace.⁷⁵ (OXFAM 2015: 27)

Další jednání v polovině srpna, do kterých byla zapojena církev, *MINEM*, *Defensoría del Pueblo*, zástupci *rondas campesinas* a představitelé těžební firmy, nevedla k dohodě. Již den po skončení jednání došlo ke stávkě v *Huancabambě* a

---

⁷⁴ Případ se za pomoci evropských NGO se zpožděním dostal roku 2009 před Nejvyšší soud v Anglii, neboť firma pochází z Velké Británie. Soud skončil roku 2011 mimosoudním vyrovnáním a vyplacením odškodnění postiženým. (OXFAM 2015: 40)

⁷⁵ Postupně bylo obviněno 212 osob především z narušení tranzitu osob, terorismu, poškození veřejného majetku, narušování veřejného pořádku. (OXFAM 2015: 57)

blokádam silnic. 24. září se opozice proti dolu, složená z členů rondas campesinas, lokálních starostů, členů CONACAMI a dalších aktivistů, sešla v Piure a domluvila se na vzniku Obranné fronty za udržitelný rozvoj. (*Frente por el Desarrollo Sostenible de la Frontera Norte* (dále FDSFN) (Echave 2009:62) Období mezi roky 2006 a 2007 je charakteristické opakovanými neúspěšnými jednáními. FDSFN využívá čas na získávání spojenců. *Defensoría del Pueblo* vydala roku 2006 zprávu, kde upozorňovala, že těžební firma nezískala zákonné povolení od komunit Yanta a Segunda y Cajas působit na jejich pozemcích. (Bebbington, Connarty et al. 2007:70) Fronta odporu spustila rozsáhlou informační kampaň o událostech v Río Blanco, do Evropy vyslala Nicanora Alvarada Carrasca z církevního vikariátu Jaén, aby šířil informace o konfliktu. V listopadu roku 2006 nezisková organizace *Peru Support Group* (PSG) vypracovala zprávu, kde prezentuje nesrovnalosti mezi jednotlivými prohlášeními těžební firmy Monterrico Minerals. Tato zpráva je později přednesena i v Britském parlamentu, kam byl pozván i Nicanor Alvarado Carrasco, aby promluvil o případu Río Blanco. Alvarado potvrdil, že zaměstnanci firmy se podíleli na násilí a platili místním novinám za provádění pomlouvačné kampaně proti protestujícím a že iniciovali právní kroky proti aktivistům. Představitelé firmy tato tvrzení odmítli. (Bebbington, Connarty et al. 2007:26)

Firma Monterrico Minerals se vzhledem k okolnostem rozhodla roku 2006 změnit taktiku. Až do konce roku 2006 těžební firma úmrtí dvou protestujících, zranění mnoha dalších, násilí a soudní spory vysvětlovala jako důsledek dezinformací a manipulace místních obyvatel. (Bebbington et al. 2007:11) Nově se těžební firma veřejně omluvila za chování některých zaměstnanců. Zároveň vytvořila mediální a politickou kampaň s cílem vytvořit o firmě pozitivní veřejné mínění. Pozitivní informace o projektu byly prezentovány v celostátních médiích.⁷⁶ (Echave et al. 2009: 66)

V dubnu roku 2007 evropští aktivisté zorganizovali protest proti Monterrico Minerals před jejich ústředím v Londýně. Protest zdůrazňoval nutnost respektování názoru obyvatel regionu Piura a možné ekologické dopady těžby na

---

⁷⁶ Zároveň byl do pozice generálního ředitele firmy zvolen bývalý velvyslanec Velké Británie v Peru Richard Ralph, který jako znalec země začal sérii veřejných prezentací a setkávání s důležitými politiky země. (Echave et al. 2009: 66)

křehký ekosystém. (Echave et al. 2009:65) Na začátku dubna také došlo k prodeji 50,2 % podílu akcií firmy Monterrico Metals čínské státní firmě Zijin Consortium, načež se firma přejmenovala na Rio Blanco Copper. Peruánský stát vyjádřil po změně vlastníka svou podporu konečnému prosazení projektu. Prezident Alan García navštívil Piuru a v několika veřejných deklaracích opakoval nutnost pokračovat v regionálním rozvoji, na což bylo nahlíženo jako deklaraci prezidentské podpory projektu. (Echave et al. 2009:68)

Obranná fronta mezitím naplánovala konání referenda na téma stavby dolu, které mělo proběhnout v září. Týden před konáním referenda se zvedla obří delegitimizační kampaň proti jeho konání. Ústřední vláda a většina celostátních médií obyvatele oponující stavbě dolu obviňovaly z komunismu, ignorantství, terorismu, spolčování se s Chilany⁷⁷ a také z toho, že škodí rozvoji země. Místní komunity mezitím odmítly nabídku těžební firmy na 80 milionů dolarů pro rozvoj komunity, které by byly vypláceny během těžby. (Páez et al. 2008:24) Referendum proběhlo 16. září roku 2007 v okresech Ayabaca, Pacaipampa a Carmen de la Frontera za přítomnosti mezinárodních i národních pozorovatelů. Přes 90 % voličů odmítlo konstrukci dolu, a to za 66% volební účasti. (Echave et al. 2009:20) Ačkoliv stát výsledky referenda neuznal, roku 2008 přesto rozhodl o dočasném přerušení projektu, které trvá až do současnosti. Stále pokračují menší mobilizace, které reagují na příležitostné snahy firmy o prosazení a spuštění projektu. Boj místních rondas campesinas proti dolu Río Blanco lze tedy zhodnotit jako částečný úspěch, ačkoliv zatím nic nenasvědčuje tomu, že by mělo dojít k definitivnímu zrušení projektu.

---

⁷⁷ Chile je největším světovým vývozcem mědi a v případě schválení několika dalších dolů by ho Peru mohlo na tomto postu předstihnout. Mezi oběma zeměmi panuje historická animozita.

3.4. La Zanja

Trvání konfliktu: 2004–2010

Firma: Buenaventura S.A (Peru) 53,06 %, Newmont Mining Company 46,94 % (USA)

Kov: zlato, stříbro

Region: Cajamarca

Provincie: Santa Cruz

Okres: Pulán

Výsledek: důl postaven (neúspěch)

Roku 2001 začala těžební společnost Buenaventura průzkumné práce v zóně La Zanja, která leží v okrese Pulán v provincii Santa Cruz. O dva roky později se místní obyvatelé začali obávat případných ekologických škod, které by důl mohl způsobit. V regionu Cajamarca leží i důl Yanacocha, který byl známý pro opakované znečištění životního prostředí. Většina obyvatel oblasti patří mezi členy rondas campesinas. V listopadu roku 2004 došlo k spontánní mobilizaci rolníků z provincií Santa Cruz, San Miguel a ze zóny Zanja. Střet místních obyvatel s ochrankou těžební firmy Buenaventura vedl k úmrtí jednoho protestujícího a k řadě raněných, protest skončil zničením těžebního tábora. V reakci na to byl zadržen místní starosta a 32 vůdců rondas campesinas. Později starostové z provincie Santa Cruz odcestovali do Limy, aby vyjádřili své odmítnutí těžební činnosti v hlavním městě. (Servindi 2004:10) Jejich vůdce Manuel Ruiz Bravo prohlásil, že budou bojovat za své životní prostředí, neboť provincie Santa Cruz se nachází v důležitém povodí a případný projekt by ohrozil zemědělství a chov hospodářských zvířat v oblasti. (OCMAL 2007) Téhož roku se snažili představitelé okresu Pulán vytvořit v lokaci plánovaného dolu chráněnou zónu a tím zablockovat těžební projekt. Nepodařilo se však splnit postup nutný pro schválení Národním institutem přírodních zdrojů (INRENA) a tato snaha selhala.

Roku 2007 se obyvatelé provincie Santa Cruz snažili stávkou donutit Buenaventuru k odchodu z oblasti a docílit ukončení projektu La Zanja. (Grufides

2019:4) Ten samý rok místní obyvatelé nahlásili úmrtí 5000 pstruhů v řece Pisit, který přisuzovali úniku chemických látek z průzkumů projektu La Zanja. Nezisková organizace ECOVIDA o měsíc později vydala výsledky analýzy, které prokázaly, že důvod smrti pstruhů je nepřirozený, mrtvé ryby měly zvýšenou koncentraci olova v těle. V této atmosféře těžební firma vydala studii o dopadech na životní prostředí (EIA). Veřejná slyšení, které jsou v rámci vydání zprávy povinná, začala probíhat od března roku 2008. Jedno z nich bylo uspořádáno v červenci ve vesnici Zanja, kde bylo zabráněno 3000 rolníkům v účasti na slyšení. Lokální úřady později neúspěšně požadovaly zneplatnění slyšení. V reakci na tyto události došlo k setkání více než 5000 členů rondas campesinas a pochodu do Santa Cruz, kde byly preventivně posíleny policejní složky o 250 policistů z Limy, pochod skončil manifestací za odmítnutí projektu La Zanja. (OCMAL 2008) V listopadu se proti firmě opět protestovalo, místní obyvatelé zablokovali silnici Santa Cruz – Cajamarca a požadovali odstoupení od projektu. (Grufides 2019a:5) Roku 2009 starosta města Pulán napadl projekt, poněvadž je naplánován v hydrologicky citlivé lokaci, kde vzniká řada pramenů a malých řek. Projekt La Zanja byl spuštěn i přes lokální opozici roku 2010 a těží se v něm zlato a stříbro. (Buenaventura 2020)

3.5. Santa Ana

Trvání konfliktu: 2008–2011

Firma: Bear Creek Mining Company (Kanada)

Kov: stříbro

Region: Puno

Výsledek sporu: zamítnutí projektu Santa Ana, zastavení vydávání nových těžebních koncesí v regionu (úspěch)

Spor o stavbu povrchového dolu Santa Ana probíhal v regionu Puno, který leží u hranice s Bolívií a jezera Titicaca. Velká část obyvatel na jihu regionu, kde se nachází i koncese pro důl Santa Ana, patří k domorodému indiánskému etniku Ajmara, na severu regionu žijí spíše příslušníci etnika Quechua. Těžební koncese k dolu Santa Ana byla udělena za komplikovaných okolností. O čtvrtinu musela

být zmenšena chráněná ekologická zóna Aymara Lupaca, do jejíž části naleziště kovu zasahovalo, dále z bezpečnostních důvodů peruánská ústava zakazuje vlastnit pozemky cizincům blíže než padesát kilometrů od hranic, což byl i případ naleziště Santa Ana. Tato komplikace byla překonána roku 2007 vydáním nejvyššího dekretu schváleného prezidentem Alanem Garcíou, který prohlásil investici jako veřejný zájem a kanadská společnost Bear Creek Mining Company (BCMC) zahájila roku 2008 průzkumné práce a zavázala se v krátké době získat Studii dopadů na životní prostředí (EIA) a Studii sociálních dopadů v oblasti. (Zevallos 2018:57)

Obyvatelé etnika Ajmara žijící v okolí projektu se věnují převážně drobnému zemědělství. Hlavní obavy vzbuzovalo případné narušení životního prostředí těžbou. V regionu také dlouhodobě narůstala nespokojenost s množstvím nových těžebních koncesí, jejichž počet se rok od roku zvyšoval.⁷⁸ Roku 2008 se začala formovat opozice proti dolu kvůli možnému znečištění řeky Callacame. Vznikla Obranná fronta přírodních zdrojů v jižní zóně Puna (*Frente de Defensa de los Recursos Naturales de la Zona Sur de Puno* (FDRNZS), do jejíhož vedení byl zvolen ajmarský vůdce Hugo Llanos.⁷⁹

V říjnu roku 2008 dal Llanos těžební firmě ultimátum a vyzval ji k odchodu z oblasti. Následná mobilizace obyvatel skončila násilným obsazením těžebního tábora, rabováním a spálením kanceláří firmy. Tohoto aktu se účastnil i pozdější vůdce Obranné fronty Walter Anduviri. (Herrera 2013:212) V reakci na vlnu nepokojů a ničení v říjnu roku 2008 se těžební společnost na několik měsíců stáhla z oblasti. Od počátku roku 2009 však pokračovala v průzkumech a zažalovala ze zničení majetku a nepokojů hlavní vůdce protestů včetně Huga Llanose a Waltera Aduviriho.

---

⁷⁸ Rápidní růst počtu koncesí v regionu Puno v desetiletí před počátkem konfliktu vytvořil mezi obyvateli regionu pocit, že expanze těžby nekontrolovaně roste a že nemají zastání, neboť koncese se udělují bez konzultace s místním obyvatelstvem. (Zevallos 2018:57) Puno se stalo druhým peruánským regionem s největším množstvím plochy upsané pod koncesemi, šlo o 24,5 % celého území. (Echevarria, Cáceres et al. 2013:97)

⁷⁹ Ne všichni místní obyvatelé oponovali proti stavbě dolu. Plán na stavbu dolu se nachází na hranici okresů Huacullani a Kelluyo. V oblasti je velká míra chudoby a v okrese Huacullani na těžbu nahlíželi jako na příležitost zlepšit podmínky v regionu, zatímco obyvatelé v okrese Kelluyo projekt Santa Ana odmítli a později hráli hlavní roli v konfliktu ve vlně nepokojů z roku 2011. (Zevallos 2018:60)

Druhá etapa protestů vznikla roku 2011 v souvislosti s vydáním zprávy EIA. Její vydání zkritizovala skupina *Propuesta Ciudadana* vytvořená členy místních komunit. Báli se možného znečištění řek, lagun či jezera Titicaca, nesouhlasili s blízkostí koncese a chráněné zóny Aimara Lupaca a napadli i fakt, že podle ústavy Peru by těžba neměla probíhat poblíž hranic. (Environmental Justice Atlas, 2018) EIA byla kritizována i z důvodu, že byla do poslední chvíle publikovaná pouze v anglickém jazyce a místní obyvatelé neměli šanci získat informace o projektu. Stát byl ve většině jednání nepřítomný, což ještě zvýšilo frustraci místních obyvatel. (Herrera 2013:212)

Roku 2011 se stal vůdcem Fronty odporu Walter Anduviri. Jak Llanos, tak Anduviri ve svých projevech silně apelovali na etnický diskurz. Varovali, že kvůli těžbě hrozí změna ajmarské kultury a zničení tradic. Napětí vyvrcholilo sérií protestů v období mezi březnem a červnem roku 2011. V období od března do dubna byly požadavky Obranné fronty adresovány na regionální vládu a posléze i na centrální vládu. (Cavero 2014:34) Obranná fronta v čele s Anduvirem nově požadovala kromě zrušení projektu Santa Ana i zrušení všech těžebních koncesí na území celého regionu. (Cavero 2014:7) Anduviri na konci března zorganizoval pochod (*Marcha de sacrificio*) do města Puno, kterého se účastnilo přes 2000 osob, v dubnu proběhla 48hodinová stávka. Od 9. května byla vyhlášena neomezená stávka, která měla trvat až do vyřešení sporu. Do stávky se zapojilo hned několik okresů. Neomezená stávka dala popud k prvním dvěma jednáním opozice dolu a státu (10. a 16 – 19. května), obě však selhaly. (Cavero 2014:71) Frustrace ze selhání jednání vedla k přesunu asi 15 tisíc obyvatel do hlavního města regionu Puna. Současně s protesty také došlo k zablokování mostu Desaguero, který spojuje Peru a Bolívii, čímž se konflikt přesunul na mezinárodní úroveň. (Eschenhagen, Baca 2014:82)

25. a 26. května proběhlo již třetí jednání obou stran, které opět skončilo patovou situací. Centrální a regionální vláda se rozhodly ukončit stávku výměnou za dočasné zastavení vydávání koncesí v regionu, což bylo odmítnuto, neboť se podle Obranné fronty nejednalo o konečné řešení problému. Obyvatelé na další neúspěšné vyjednávání reagovali slovy: „Pokud nemáte řešení, budeme drancovat.“ („*Si no hay solución, haremos saqueo*“) Po dva dny probíhala ve

měště Puno řada útoků na vládní budovy, došlo k drancování a blokadám silnic. Místní hlídky v počtu 50–80 osob kontrolovaly každý vstup do města a hlavní silnice. Obchodní komora vyčíslila škody ze stávky v Punu na 20 milionů dolarů. (Herrera 2013:214) Vláda Alana Garcíi v obavách z krveprolití ve stylu Baguazo stáhla policii a armádu. Mobilizace se rozšířila i do dalších provincií regionu.

V rámci protestů proti těžbě vyvstaly i nové požadavky jako např. zrušení projektu hydroelektrárny Inambari a protest proti kontaminaci řeky Ramis, které rezonovaly v provinciích obývaných etnikem Quechua na severu regionu. (Echevarria, Cáceres et al. 2013:98) V polovině června se obyvatelé etnika Quechua ze severu Puna vydali do města Juliaca, aby dali najevo nespokojenost se znečištěním řeky Ramis. Protestující se pokusili obsadit 24. června místní letiště v Juliace, čemuž zabránila místní policie střelbou s výsledkem šesti mrtvých a více než 30 raněných. (Eschenhagen, Baca 2014: 83–84) Ačkoliv se protest v Juliace přímo netýkal konfliktu o důl Santa Ana, měl na jeho výsledky přímý vliv. Již dva dny po krveprolití v Juliace vláda zrušila těžební koncesi na důl Santa Ana. Dále vláda deklarovala zastavení vydávání nových koncesí v regionu. Zavázala se také k uplatňování předchozí konzultace na základě smlouvy OIT 169 pro těžební aktivity v Punu. (Eschenhagen, Baca 2014:84) Protesty tak skončily úspěšným zamítnutím těžební koncese po 52 dnech regionální stávky.⁸⁰ (Cavero 2012:87)

---

⁸⁰ Vůdce protestů Walter Anduviri byl za účast v mobilizaci soudně stíhán jako „autor trestného činu nepokojů“. Roku 2018 vyhrál v Punu v regionálních volbách, soud však mezitím rozhodl o jeho vině a Anduvirimu od 25. srpna 2019 běží šestiletý trest. (OCMT, 2020) Těžební firma Bear Creek se kvůli zrušení koncese obrátila na arbitrážní soud, který jí v prosinci roku 2017 uznal vyplacení odškodnění 30,4 milionu kanadských dolarů. Firma se snažila prosadit způsob počítání odškodnění na základě „očekávání budoucího zisku“, původně požadovala od peruánského státu 1,2 miliardy dolarů. (OCMAL, 2017)

3.6. Conga

Trvání konfliktu: 2010–2013

Firma: Minera Yanacocha (složení: Newmont Mining Company, USA, 51,35 %; Buenaventura, Peru, 43, 65 %; International Finance Corporation spadající pod Světovou banku, 5 %)

Kov: měď, zlato

Region: Cajamarca

Provincie: Pomezí provincie Celedín a Cajamarca

Okres: pomezí okresů Sorochuco, Huasmín, La Encañada

Výsledek sporu: odložení stavby dolu, projekt zůstává v platnosti (částečný úspěch)

Konflikt o stavbu dolu Conga se odehrával v regionu Cajamarca. Projektem byla pověřena firma Yanacocha, proti které probíhala i mobilizace o horu Quilish.⁸¹ Studie o dopadech na životní prostředí (EIA) pro projekt Conga byla schválena vládou Alana Garcíi roku 2010 a obsahovala kontroverzní plán vyprázdnění čtyř vysokohorských jezer kvůli těžbě minerálů a skladování hlušiny. (Paredes, Li 2017:6) Nevyhnutelná transformace krajiny, masivní použití chemikálií při těžbě a eliminace jezer jsou hlavním zdrojem konfliktu o důl Conga. Po opakovaných ekologických škodách v oblasti způsobených těžební firmou Yanacocha měli místní obyvatelé jen malou důvěru v konání firmy, jak bylo již popsáno v konfliktu o horu Quilish. Schválená studie EIA navíc budila nedůvěru i proto, že neobsahovala kompletní hydrologickou studii. (Silva-Macher, Farrel 2013:749) Výhrady proti studii EIA vzneslo jak Ministerstvo životního prostředí, tak i hydrolog Robert Moran, který ji popsal jako „špatně zpracovaný dokument, který neposkytuje technické informace, podle kterých by se mohli rozhodovat místní obyvatelé a regulační orgány. V mnoha ohledech jde o výsměch obyvatelstvu a státním regulačním agenturám.“ (Environmental Justice

---

⁸¹ Konflikt se nepodařilo vyřešit a dále trvá, již několik let je ale pozastaven. Analyzují období do roku 2013, kdy došlo k pozastavení projektu, proto píší v minulém čase.

Atlas, 2019) Yanacocha plánovala místo jezer vytvořit čtyři umělé rezervoáry, které by distribuovaly vodu místním obyvatelům a „nahradily“ tak jejich ztrátu. (Paredes, Li 2017:2)

Mezi roky 2010–2011 se organizují dvě obranné fronty (*Frente de Defensa Ambiental de Cajamarca*, *Frente de Defensa de Bambamarca*) proti stavbě dolu. Počínající konflikt se stal i jedním z témat prezidentských voleb roku 2011, kde jedno z hesel kandidáta Ollanty Humaly, bylo „Voda má větší hodnotu než zlato.“ („*Agua vale más que oro*“) Humala slíbil změnit rasistickou politiku státu vůči indiánským komunitám a slíbil respektovat rozhodnutí místních komunit ve sporech s těžbou. Po svém zvolení v červnu roku 2011 však přehodnotil situaci a začal razit politiku „Voda a zlato“ (*agua y oro*) a prosazoval pokračování projektu Conga, což nechalo v populaci Cajamarky pocit zrad. (Isla 2017:48) Konflikt vygradoval v červenci roku 2011, kdy Yanacocha oficiálně oznámila svůj návrh na vybudování povrchového dolu. (Paredes, Li 2017:2) Do čela opozice proti stavbě dolu se postavil regionální prezident kraje Cajamarca Gregorio Santos. Místní komunity deklarovaly, že projekt Conga za žádných okolností nezíská „sociální licenci“ místních obyvatel. (Triscritti 2013:442) Souběžně s napětím vyvolaným studií EIA vznikl i lokální spor těžební firmy s rolnicí Máximou Acuña de Chaupe o pozemky.⁸² Máxima Acuña se se svou rodinou stala symbolem odporu velké části populace Cajamarca, která byla proti projektu. (Kanganzila 2019:71)

Od 8. listopadu roku 2011 začala v Cajamarce neomezená stávk. Demonstranti zablokovali silnici Cajamarca – Bambamarca a Yanacocha jako preventivní opatření pozastavila svoji činnost. (Echave, Diez 2016: 96) Obchodní komora v Cajamarce odhadovala denní škody stávky na 5 milionů solů⁸³ denně, turistická komora na dalších 1,5 milionu. 29. listopadu došlo ke střetu s policií u Modré laguny, výsledkem byly dvě desítky raněných. (tamtéž:97) Protesty a stávka pokračovaly až do počátku prosince. Obranná fronta a místní obyvatelé se snažili tlačit na úřady, aby byl projekt zrušen. Prosincová jednání obou stran

---

⁸² Firma tvrdila, že pozemky odkoupila. Acuña to odmítala a odmítla se vystěhovat. I přes její zbití, zničení jejího pole a spálení domu policií a ochrankou dolu a soudní pronásledování farmářka vytrvala a odmítla opustit svůj pozemek. Acuña se zastala i NGO Amnesty International.

⁸³ Tzv. nový sol je aktuální používaná měna v Peru, roku 1991 nahradil původní měnu Inti kvůli hyperinflaci.

nevedla k dohodě a stát kvůli regionální neomezené stávce vyhlásil výjimečný stav na šedesát dní v provinciích Cajamarca, Hualgayoc, Celendín a Contumazá. (Kanganzila 2019:112) Došlo k zatýkání vůdců protestů a do regionu byla vyslána armáda a další policejní jednotky. Situace v regionu Cajamarca vedla ke krizi kabinetu prezidenta Humaly a došlo k výměně prvního ministra (*El presidente del Consejo de Ministros*) Salomóna Lernerera, dále byli vyměněni i ministr životního prostředí a ministr energetiky a těžby. Neomezená stávka, neúspěšné jednání, vyhlášení stavu ohrožení a pád Lernerova kabinetu přetvořil konflikt z regionálního na národní. (Echave, Diez 2016:98) Nový první ministr Oscar Valdés navrhl v prosinci jako řešení vytvoření mezinárodního znaleckého posudku, který by určil životaschopnost projektu. Regionální vláda Cajamarcy v čele s Gregoriem Santosem a dalšími odpůrci projektu se rozhodli zhotovit pro porovnání paralelní posudek.

Marco Arana, hlavní představitel NGO Grufides, svolal společně s oběma obrannými frontami na 1. února roku 2012 tzv. Pochod za vodu (*Marcha de agua*). Šlo o devítidenní putování z Cajamarcy do Limy, kterého se účastnilo několik tisíc lidí z venkova i města Cajamarcy. (Isla 2017:57) V březnu a dubnu obě strany publikovaly zhotovené posudky o projektu, které se významně lišily. Na konci dubna se lídři rondas campesinas, obranných front, odborů a zástupci 13 provincií dohodli na vyhlášení „mírového odporu pro život a důstojnost“ a dali vládě lhůtu do 31. května, do kdy mělo dojít k odstoupení od projektu. Pokud by se tak nestalo, hrozili obnovením generální stávky. Členové komunit také hlídali jednotlivé laguny. (Echave, Diez 2016:100) Stávka začala 31. května a došlo k řadě pochodů, meetingů, koncertů a kulturních akcí. Ollanta Humala však opět potvrdil životaschopnost projektu Conga za předpokladu dodržení standardů vytvořených v odborném posudku mezinárodními odborníky. Stávka byla po 34 dnech přerušena druhým vyhlášením výjimečného stavu, který trval opět šedesát dní. Následná represe policejními sbory vedla k pěti úmrtím protestujících a k desítkám raněných.⁸⁴ (Triscritti 2013:443) Policie také zadržela mnoho vůdců

---

⁸⁴ Do mobilizace se zapojily výrazně i ženy, např. 19. června roku 2012 došlo k pochodu těhotných žen proti projektu Conga. Dále ženy hrály důležitou roli v uklidňování napětí mezi policií a protestujícími, opakovaně se ženy fyzicky postavily před muže, aby zabránily násilí ze strany policie. (Isla 2017:53)

hnutí včetně Marca Arany.⁸⁵ Radikalizace a násilí učinily z konfliktu Conga hlavní bod politické agendy vlády. 20. července proběhla solidární stávka s Cajamarcou v regionu Puno a v Limě. Mezi 20. a 21. červencem se konaly protesty před peruánskými ambasádami v Madridu, Paříži, New Yorku, Hamburku, Bruselu a Stockholmu. (Echave, Diez:2016:101) V reakci na násilí došlo k druhému pádu Humalova kabinetu a odstoupení prvního ministra Oscara Valdése.

Vláda ve snaze vyřešit situaci požádala církve o usnadnění dialogu mezi oběma stranami. Byla vytvořena nová jednací komise, již tvořil kněz Salvador Piñeira, který zastupoval stát, a kněz Gastón Garatea za regionální vládu v Cajamarce. (Kanganzila 2019:102) V průběhu jednání vydaly noviny El Comercio výsledky průzkumu, který prokazoval, že 78 % obyvatel regionu Cajamarca je proti projektu Conga.⁸⁶ Zdlouhavé vyjednávání se ocitlo ve slepé uličce. Na to reagoval nový první ministr Juan Jimenéz, který společně se zástupci společnosti Newmont oznámil odložení projektu z důvodů nevhodných sociálních podmínek pro jeho rozvoj. (Echave, Diez 2016:102)

Mobilizaci však odložení projektu neukončilo. V dubnu roku 2013 rondas campesinas z Bambamarcy a Celendína obnovily hlídkování u jezer a nazvaly se „strážci lagun“. Stále pokračoval i nevyřešený spor Yanacochy a farmářky Maximy Acuña. (Environmental Justice Atlas, 2019) O jejím boji byl natočen dokumentární film režisérem Ernesto Cabellosem pojmenovaný *Hija de la laguna*.⁸⁷ Místním obyvatelům se podařilo díky velké mobilizaci, která vedla ke dvěma krizím vlády, plánovaný projekt odložit. Roku 2016 se představitel firmy Yanacocha vyjádřil, že stavba zatím nebude realizována z důvodu poklesu ceny mědi a menší ekonomické rentability projektu. Důl Conga však stále zůstává vysoce citlivým tématem.⁸⁸

---

⁸⁵ Ten byl následně o den později propuštěn.

⁸⁶ Průzkum ukazuje i to, že zdaleka ne všichni v regionu striktně oponovali projektu Conga. Více než pětina obyvatel souhlasila se stavbou dolu, od něhož si slibovali pracovní příležitosti a ekonomický růst.

⁸⁷ Acuña za svůj boj s firmou Yanacocha získala roku 2016 nejvyšší ekologické ocenění Goldman.

⁸⁸ Spor o důl Conga vedl k úspěchům některých vůdců identifikovaných s otázkou ochrany životního prostředí ve volbách. Gregorio Santos, regionální vůdce Cajamarcy a představitel opozice proti dolu, byl soudně stíhán a strávil 25 měsíců v preventivním vězení. Z vězení byl zvolen podruhé do čela regionu Cajamarca, ve volbách získal více než 61 % hlasů. Gregorio

3.7. Pucamarca

Trvání konfliktu: 2009–2013

Firma: Minsur S.A (Peru)

Kov: zlato, stříbro

Region: Tacna

Výsledek: důl postaven (neúspěch)

Těžební projekt Pucamarca se nachází v regionu Tacna a leží 500 metrů od hranice s Chile.⁸⁹ Peruánská firma Minsur získala roku 2001 těžební koncesi a souhlas s provedením průzkumných prací od místních komunit Palca a Vilavilanni. Od roku 2009 se začíná formovat opozice proti stavbě dolu kvůli nejasnostem ve studii o dopadech na životní prostředí (EIA). Lokální zemědělci odmítali využívání říčního kanálu Uchusuma těžební firmou, neboť řeka je důležitým zdrojem vody pro město Tacna. V říjnu roku 2009 místní obyvatelé podepsali prohlášení, kde odmítali schválení zprávy EIA v projektu Pucamarca. (Reporte de Conflictos Sociales č. 68 2009:51) Na počátku roku 2010 obyvatelé vesnice Vilavilanni upozorňovali na znečištění z průzkumných vrtů. Delegation zastupující komunitu se vydala do Limy a snažila se jednat s vedením těžební firmy Minsur. Dále se delegace informovala na Ústavním soudu o situaci schválení zprávy EIA a poukazovala na nesrovnalosti s pozemkovými právy, které byly vyjednány pouze s jedním představitelem komunity, takže nedošlo ke konzultaci dvou třetin obyvatel, jak to požaduje zákon č. 24656 (*Ley General de Comunidades Campesinas*). Apelovali, že těžební firma dělala průzkumy na jejich půdě nelegálně. (Radio Uno 2020) V dubnu obyvatelé komunity začali blokovat

---

Santos později kandidoval i do prezidentských voleb roku 2016 a získal 4,1 % hlasů v prvním kole. (Isla 2017:61) Znovuzvolení Santose do funkce bylo způsobeno skutečností, že ho lid považoval za politicky pronásledovaného ústřední vládou za to, že bránil vodu. (Kanganzila 2019:119) Marco Arana založil roku 2009 levicově a ekologicky laděné politické hnutí *Movimiento Tierra y Libertad*, které se později sloučilo s podobnými ideovými hnutími v politickou stranu *El Frente Amplio por Justicia, Vida y Libertad*, jíž se stal Arana hlavním představitelem. Kandidátka na prezidenta za stranu Frente Amplio, Veronica Mendoza, získala roku 2016 v prvním kole prezidentských voleb 18,74 % hlasů a skončila na třetím místě za Pedrem Pablo Kuczynskim a Keiko Fujimori.

⁸⁹ V porovnání s konflikty Río Blanco a Santa Ana nebyl problém v blízkosti dolu u hranic, neboť firma má peruánského vlastníka.

přístupovou cestu do těžebního tábora. O dva týdny později došlo k setkání zástupců komunity Vilavilanni a těžební společnosti Minsur za účasti regionální vlády a představitelů katolické církve. V rámci jednání došlo k dohodě a vytvoření komise, která měla prozkoumat případné škody z přípravných vrtů. (Reporte de Conflictos Sociales č. 74 2010: 51)

Mezi lety 2011–2012 nedošlo k žádné větší mobilizaci proti stavbě dolu. V červnu roku 2011 jednal starosta města Tacna se zástupci firmy, v září téhož roku se setkali starostové obcí z oblasti a shodli se na podání žádosti o okamžité zrušení těžební koncese v projektu Pucamarca. (Reporte de Conflictos Sociales č. 91 2011:43–44)

Roku 2012 při dalších jednání mezi starostou města Tacna a představiteli regionální vlády i firmy Minsur bylo prosazováno provedení kontroly zprávy EIA. Nespokojenost budil plán těžební firmy vytvořit rozsáhlý umělý bazén plný toxického kyanidu k loužení a praní minerálů, který se měl nacházet několik metrů od řeky Uchusuma. (Servindi 2013) I přes nesouhlas určité části místních obyvatel se stavbou dolu dalo Ministerstvo energetiky a těžby poslední nutné povolení firmě Minsur k těžbě. Důl byl otevřen v lednu roku 2013, k provozu dolu je nakonec čerpána podzemní voda z povodí řeky Azufre, která není vhodná pro lidskou spotřebu a není napojená na povodí a řeky, které zásobují vodou město Tacna. (Latinominería 2014) V reakci na spuštění těžby lokální úřady města Tacna zorganizovaly občanskou mobilizaci a setkání pojmenovali „Za život, za dialog a za důstojnost“. Stovky obyvatel města požadovaly provedení referenda ohledně přítomnosti dolu v oblasti. (Reporte de Conflictos Sociales č. 108 2013:73) I přes uvedení dolu do provozu v lednu roku 2013 bylo o dva měsíce později v okrese Ciudad Nueva zorganizováno referendum o přítomnosti dolu Pucamarca v oblasti. Hlasovalo 19 585 osob (70 % registrovaných voličů), proti projektu se vyslovilo 98,6 % voličů.⁹⁰ (OCMAL: 2013) *Výsledky referenda, stejně jako několik dalších demonstrací v oblasti, však na další pokračování těžby neměly žádný vliv.*⁹¹

---

⁹⁰ Toto referendum se liší od referenda v Tambogrande a Río Blanco ze dvou důvodů. V referendu ohledně dolu Pucamarca chyběla přítomnost nezávislých pozorovatelů a především důl už fungoval, proto reálné šance na zastavení těžby po jejím spuštění nebyly příliš reálné.

⁹¹ Důl Pucamarca byl paradoxně i přes nesouhlas místních obyvatel s jeho spuštěním po roce provozu ohodnocen v peruánské soutěži bezpečnosti těžby jako nejbezpečnější těžební operace v kategorii povrchový důl za rok 2013. (Minsur Annual Report 2013:41)

3.8. Shahuindo

Trvání konfliktu: 2013–2016

Firma: Sulliden Shahuindo (Kanada)

Kov: zlato

Region: Cajamarca

Provincie: Cajabamba

Výsledek: důl postaven (neúspěch)

Spor o stavbu dolu Shahuindo probíhal v regionu Cajamarca v provincii Cajabamba. Kanadská těžební společnost Shahuindo roku 2012 provedla v oblasti deset průzkumných vrtů, které potvrdily lukrativní naleziště zlata a stříbra. Opozice se zformovala z členů rondas campesinas, populace v provincii Cajabamba však byla rozdělena na tři tábory. V regionu se část obyvatel věnovala neformální těžbě,⁹² kterou měla konstrukce dolu omezit. Tato neformální těžba byla také zdrojem opakovaných znečištění. Části populace stavba dolu nevadila a především zemědělská populace údolí Condebamba byla striktně proti těžební činnosti, a to jak formální (projekt Shahuindo), tak neformální. (RPP Noticias 2013)

Na začátku roku 2013 zorganizovali obyvatelé provincie Cajabamba 72hodinovou stávkou proti veřejné prezentaci studie dopadů na životní prostředí (EIA) společnosti Sulliden Shahuindo. V Chuquibambě došlo ke střetu protestujících s policií a bylo zraněno šest civilistů a dva policisté. (Vallejos, Ruíz 2020: 53) V dubnu se vedoucí představitelé místních obcí, rondas campesinas a provincií Cajabamba a San Marcos sešli ve městě Maltas a požadovali zneplatnění veřejného slyšení prezentace zprávy EIA. (Reporte de Conflictos Sociales č. 109

---

⁹² Aktéři neformální těžby, stejně jako nelegální těžby, porušují zákon a nesplňují požadavky na vykonávání této činnosti. Nelegální těžba se odehrává v zakázaných prostorech, jako jsou břehy řek, lagun a v nárazníkové zóny přírodních oblastí; používá i těžkou techniku. Neformální těžba na druhou stranu neoperuje v zakázaných oblastech ani nepoužívá těžkou techniku, jen tato těžba není formalizována a schválena státem. Jde o těžbu v malém měřítku, ale bez splnění správních, technických, sociálních a environmentálních předpisů. (Ministerio del Ambiente, 2020)

2013:46–47) V červenci nebyl prezident Fronty pro ochranu životního prostředí v údolí Condebamba přijat regionálním představitelem vlády v Cajamarce a z toho důvodu naplánoval mobilizaci na období 7. – 10. srpna. (Reporte de Conflictos Sociales č. 113 2013: 43) 7. srpna začal pochod na obranu údolí Condebamba, jehož se účastnily stovky obyvatel z provincií San Marcos a Cajabamba. Účastníci pochodu pět dní putovali okolními provinciemi, aby dali najevo odmítnutí projektu Shahuindo a neformální těžby. Podle prezidenta Obranné fronty provincie San Marcos představuje Sulliden Shahuindo hrozbu pro údolí Condebamba. Místní obyvatelé se také obávali možného nedostatku vody a případného znečištění, které by mohlo postihnout 15 tisíc obyvatel věnujících se drobnému zemědělství v údolí. (Servindi: 2013) Ministerstvo energetiky a těžby i přes protesty v září roku 2013 schválilo Studii dopadů na životní prostředí EIA. Různé sociální organizace z údolí Condebamba prostřednictvím regionální vlády v Cajamarce v reakci na schválení EIA podali návrh na úplné zrušení projektu Shahuindo. (Reporte de Conflictos Sociales č. 115 2013: 46–47)

Od konce roku 2013–2015 probíhala sporadická mobilizace, bez zásadních událostí, zatímco těžební firma si vyřizovala potřebná potvrzení. V květnu roku 2015 členové rondas campesinas z Cajabamby uspořádali neomezenou stávku, která trvala přes devět dní. Požadovali okamžitý odchod firmy Sulliden Shahuindo z oblasti. (Grufides 2019b:7) Cíl protestů však zůstal nenaplněn, těžební firma získala potřebné dokumenty pro spuštění projektu a na počátku roku 2016 došlo k otevření komerčního provozu dolu. Další protesty se již týkaly ekologických škod ze září roku 2017. Důl však pokračuje v provozu.

4. Komparační a analytická část

4.1. Rámování konfliktů

Tabulka č. 1.: Rámování konfliktů

konflikt	úspěch	frame	dosah rámce
Tambogrande	ano	Projekt rámován jako ohrožení zemědělské produkce v údolí San Lorenzo a oblasti Tambogrande (zemědělská produkce Tambogrande prezentována jako ekonomicky rentabilní: roční hodnota zemědělské produkce dosahuje 40 milionů dolarů)	regionální + národní
		projekt rámován jako hrozba pro peruánskou identitu (ohrožení produkce limetek, jež jsou základem národního pokrmu ceviche....)	
		projekt rámován jako boj za demokracii v rozvojové zemi (podpořeno výsledky referenda)	nadnárodní
Quilish	ano	projekt rámován jako ekologická/environmentální hrozba (ochrana vody, voda má větší cenu než zlato, hora je pro některé místní obyvatele posvátná) Chování těžební firmy Yanacocha rámováno jako nespravedlivé (opakované znečištění okolí dolu, případ Choropampa)	regionální
Río Blanco	částečný úspěch	projekt rámován jako ekologická/environmentální hrozba	regionální
		projekt rámován jako porušování teritoriálních práv místních obyvatel projekt rámován jako boj za demokracii v rozvojové zemi (podpořeno výsledky referenda)	národní + nadnárodní

konflikt	úspěch	frame	dosah rámce
La Zanja	ne	projekt rámován jako ekologická/environmentální hrozba projekt rámován jako ohrožení zemědělské produkce v údolí Condebamba	regionální
Santa Ana	ano	projekt rámován jako ekologická/environmentální hrozba (možnost znečištění jezera Titicaca) projekt rámován jako boj proti těžebním koncesím v celém regionu a extraktivismu projekt rámován jako ohrožení ajmarské identity	regionální
Conga	částečný úspěch	projekt rámován jako ekologická/environmentální hrozba (ochránci lagun, voda má větší cenu než zlato, Pochod za vodu)	regionální + národní
		chování těžební firmy Yanacocha rámováno jako nespravedlivé a porušující lidská práva (případ Máximy Acuňy)	nadnárodní
Pucamarca	ne	projekt rámován jako ekologická/environmentální hrozba (hrozba znečištění zdroje vody pro město Tacna)	regionální
Shahuindo	ne	projekt rámován jako ekologická/environmentální hrozba	regionální

Zdroje: vypracováno autorem.

Již z popisu jednotlivých konfliktů je zřejmé, že hlavní důvod odporu stavby dolu byl nejčastěji strach ze znečištění životního prostředí a obvykle byl i tímto způsobem vytvářen rámec sporu. Benford a Snow (2000) tvrdí, že vytvořený rámec má být především důvěryhodný a nápadný. (Benford a Snow 2000:619) Rámovat spor o stavbu dolu „pouze“ znečištěním životního prostředí v okolí stavby dolu však není kvůli velkému množství probíhajících konfliktů o těžbu v Peru příliš originálním způsobem, jak získat větší dosah protestu. U tří neúspěšných konfliktů byla vytvořená argumentace odpůrců stavby dolu možnými ekologickými škodami důvěryhodná, ale nedokázala vzbudit zájem osob, kterých se stavba dolu přímo netýkala. V konfliktu La Zanja se hlavní argumentace točila ohledně případných ekologických dopadů a ochrany vody v oblasti. V případě Shahuindo šlo o ochranu údolí Condebamba, ale místní obyvatelé byli ohledně stavby dolu názorově rozděleni a v případě sporu o důl Pucamarca se hlavní obavy koncentrovaly na možné znečištění řeky Uchusuma. Všechny tři ekologické rámce reflektovaly výlučně lokální problematiku, protože měly slabý a lokální potenciál. I úspěšné konflikty rámovaly spor jako environmentální hrozbu, ale ostatní spory provázely i odlišné typy rámců zaměřujících se na nespravedlnost, porušování práv místních obyvatel a možnost místních obyvatel demokraticky rozhodnout o způsobu rozvoje regionu.

U úspěšných konfliktů některé rámce měly potenciál rezonovat nejen na lokální, ale i na národní a nadnárodní úrovni. Asi nejúspěšnější způsob vytvoření rámce můžeme vidět u konfliktu Tambogrande, který skončil vítězstvím opozice proti dolu. Asociace, kterou hnutí vytvořilo, je jednoduchá – Tambogrande znamená limetky a právě ty jsou součástí peruánské identity a národní kulturní tradice. Spor o Tambogrande se tak prostřednictvím daného rámování stalo sporem o zachování peruánské kulturní identity. (Haarstad 2008:101) Zobrazený plakát používaný v mobilizaci spojuje peruánskou vlajku, národní pokrm, národní míchaný drink a limetky, které jsou k přípravě nepostradatelné. Heslo „Bez limetek nemohou být ceviche“ („*Sin limón no hay ceviche*“) bylo pro každého Peruánce důvěryhodné a rezonující. Obyvatelé země si snadno dokázali představit přímý dopad konstrukce dolu na své životy. Tento rámec vytvářel pocit přímého ohrožení zemědělské produkce v údolí San Lorenzo. Konflikt byl postaven jako „volba“ o budoucí ekonomické formě rozvoje regionu, kdy se těžby a zemědělství

zároveň vylučovaly. Tento pohled potvrzuje v rozhovoru publikovaném stanicí BBC místní zemědělec, který argumentuje proti stavbě dolu: „Tady je moje půda, kde pěstují manga a avokáda, dále chovám i ovce. Mám všechno, co potřebuji k životu. A pokud se postaví důl, přijdu o vše.“ (Hennessey 2003 v Haarstad 2008:96) *Mesa Técnica* také s pomocí svých zahraničních kontaktů šířila informační bulletiny, ve kterých byly informace o konfliktu prezentovány s titulkami: „Urgentní případ: producenti peruánského manga potřebují pomoc“ či „Peruánští farmáři čelí kanadskému těžebnímu gigantu v boji o svou budoucnost“. Tento bulletin také žádal aktivisty o posílání dopisů a emailů prezidentovi Toledovi s žádostmi o zastavení projektu. (tamtéž:103)

V rámci regionu a Peru se také snažili odpůrci stavby dolu znázornit oblast Tambogrande jako ekonomicky úspěšnou oblast, jejíž zemědělská produkce dosahuje hodnoty 40 milionů dolarů ročně. Tento úspěch umožnila právě investice Světové banky z poloviny 20. století, která díky vybudování zavlažovacího systému spustila zemědělskou produkci v oblasti. (Haarstad 2008:98) Díky úspěšné produkci v regionu měli místní obyvatelé pocit, že by si měli sami rozhodnout, zda bude ekonomický rozvoj regionu položen na zemědělství, či těžbě.

Mimo Peru se mobilizace proti dolu Tambogrande prezentovala jako boj za demokracii v rozvojové zemi, kdy se silným argumentem proti stavbě dolu staly výsledky lokálního referenda kontrolovaného přítomností národních i mezinárodních pozorovatelů, kde více než 90 % obyvatel odmítlo konstrukci dolu. Po zveřejnění výsledků referenda neziskové organizace v mezinárodní kampani prezentovaly projekt jako nedemokratický a vnucený místním obyvatelům těžební firmou. O případu Tambogrande psaly BBC i časopis Time. (Haarstadt 2008:94)

Rámování konfliktu Tambogrande ze strany odpůrců těžby tedy mělo dvě hlavní roviny. Regionální a národní rovina, kde se zdůrazňovalo ohrožení národní identity, a nadnárodní rovina, kde se kladl důraz na demokratické rozhodnutí místních obyvatel proti stavbě dolu v referendu.

Ve sporu o horu Quilish, který skončil úspěchem opozice, i v boji proti dolu Conga, kde došlo k odložení projektu, byl také vytvořen rámec

environmentální hrozby. Tento rámec však byl rozšířen na ochranu vody jako důležité hodnoty. V konfliktu Quilish i Conga dominují hesla jako „Voda má větší hodnotu než zlato“ (*¡Agua vale más, que oro!*) „Ano vodě, ne zlatu“ (*¡Agua sí, oro no!*) a „Ano životu, ne zlatu“ (*¡Vida sí, oro no!*), ve kterých se porovnávají jednotlivé hodnoty zlata a vody z pozice, kdy si můžete zvolit pouze jednu z nich. Voda je spojována se životem, kdežto důl je prezentován jako zlo, znečištění a smrt. Pro řadu místních obyvatel je navíc hora Quilish jako dárce vody posvátná. Důvěryhodnost rámce, kde voda je považována za hodnotu důležitější než zlato, posílilo i působení samotné firmy Yanacocha, která několikrát chemicky poškodila životní prostředí a její působení budilo v regionu strach a obavy.

V případě Conga navíc přibyla argumentace nutné ochrany jezer před jejich plánovaným zničením a nahrazením umělými rezervoáry. Aby byla zdůrazněna důležitost ochrany vodních zdrojů, byl Marcem Aranou zorganizován Pochod za vodu. Ten začal symbolicky u ohrožených jezer a postupoval oblastmi přímo postiženými těžbou, jako je Choropampa. Na každé zastávce účastníci pochodu pořádali kulturní akce, hráli na hudební nástroje, zpívali a tančili národní tance. 10. ledna pochod dorazil do Limy, kam podle Isly (2017) doputovalo 40 tisíc lidí. (Isly 2017:57) Cílem bylo ukázat národní i mezinárodní veřejnosti skutečné oběti těžební činnosti. (Paredes, Li 2017:10) K pochodu se přidali i odpůrci těžby z dalších regionů, především z Arequipy, Cuzca a Piury. Důležitost ochrany vody shrnul starosta obce Huasmín slovy: „Voda má větší cenu než zlato. Můžeme mít velké množství drahého kovu, ale bez vody nic nepřežije... Co se stane s našimi dětmi, když nebudou mít dost vody pro přežití? Jejich budoucnost je v našich rukách.“ (Echave, Diez 2013:94) Rámec ochrany vody rezonoval vzhledem k účasti osob z jiných regionů v Pochodu za vodu i na národní úrovni.

Druhý způsob rámování konfliktů Quilish a Conga se týkal nespravedlnosti způsobené těžební firmou. Své odmítnutí projektu viděli členové *rondas campesinas* jako boj proti „invazi“ nadnárodní společnosti do oblasti, kde žijí. *Rondas campesinas* vznikly z boje proti drobným zlodějům dobytka a svůj zápas o obranu území rozšířily i na působení těžební společnosti. Nově vedli boj proti malým i velkým „zlodějům“ (těžební firmy), kteří narušují jejich území. (Kanganzila 2019:76) V případě Conga a Quilish bylo území od rolníků pod hrozbou vyvlastnění vykoupeno. Chování těžební firmy Yanacocha bylo

prezentováno odpůrci dolu jako nezodpovědné a nespravedlivé, kvůli množství ekologických úniků chemikálií. Symbolem se stal boj drobné rolnice Máximy Acuñy de Chaupe s těžebním gigantem.

V konfliktu Río Blanco byl rámec enviromentálních škod relativně slabý.⁹³ Další způsob rámování konfliktu se týkal porušování teritoriálních práv místních obyvatel, kdy odkup pozemků od komunit Yanta a Segunda y Cajas nebyl proveden podle zákona *Ley General de Comunidades Campesinas* č. 24656 se souhlasem dvou třetin členů komunity. Dohoda byla podepsána pouze s vůdci obou komunit a těžební společnost se při jednání zmiňovala pouze o možnosti provádět „seismické testy“ a nezminila se o těžebním projektu. Ministerstvo těžby projekt schválilo na základě této dohody, i když byla legálně neplatná. (Gustafsson 2018:84)

Třetí rámec proti stavbě dolu Río Blanco byl demokratický, kdy místní obyvatelé a NGO argumentovali, že je třeba respektovat výsledky referenda, ve kterém stejně jako v konfliktu Tambogrande více než 90 procent obyvatel v oblasti odmítlo konstrukci dolu. Demokratický rámec a rámec porušování práv místních komunit byl v tomto konfliktu mnohem výraznější než ekologický. Demokratický rámec významně přispěl k úspěchu mobilizace v obou případech. Ačkoliv centrální vláda konání referend neuznala, tak jak u sporu Tambogrande, tak u sporu Río Blanco odmítnutí stavby dolu místními obyvateli v referendu za účasti nadnárodních pozorovatelů vzalo centrální vládě důležité argumenty pro podporu projektu. V relativně krátkém časovém úseku po referendu došlo i k rozhodnutí o odstoupení od těžby (Tambogrande) a pozastavení projektu (Río Blanco).⁹⁴

I v případě sporu o důl Santa Ana lze nalézt hned několik různých rámců. U environmentálního rámce byl boj proti dolu Santa Ana prezentován vůdcem hnutí Walterem Anduvirim jako obrana jezera Titicaca před znečištěním. (Herrera 2013: 216)

---

⁹³ Jednalo se o území, které obyvatelé komunit nevyužívali ani k zemědělství, ani k pastvě dobytka, protože bylo od komunit vzdáleno den chůze. (Gustafsson 2018:79)

⁹⁴ V porovnání s celkovou délkou konfliktu.

Druhý rámec konfliktu zdůrazňuje možnost volby místních obyvatel, jakým způsobem se dále bude rozvíjet region. Ajmaři upozorňovali na svá práva rozhodovat o nakládání s půdou zděděnou po svých předcích. (Cavero 2014:44) Šlo o boj za teritoriální práva původních obyvatel, kdy území pro místní obyvatele neplní jen ekonomickou funkci, ale také sociální funkci, protože s územím je neodmyslitelně spjata kultura a identita nejen ajmarských původních obyvatel. Tento rámec proti sobě staví dvě různé vize rozvoje. Domorodou, která je postavena na indigenním konceptu *Buen vivir* a na drobné tradiční zemědělské produkci, na jedné straně a na extraktivistickou západní vizi reprezentovanou konceptem *bienestar*, kde hodnota půdy je určována její produktivitou ve smyslu ekonomického zisku. (Cavero 2014:62) Hugo Llanos představil boj proti těžebním společnostem jako součást historického boje domorodých národů o prosazení respektování území patřící jejich předkům. Odmítnutí těžby bylo součástí většího boje mezi Ajmary a „nelegitimním státem kreolů“. Těžba podle Llanose zosobňuje vyvlastnění území a drancování zdrojů a přímo oponuje zemědělské aktivitě původních obyvatel, neboť má velké nároky na zdroje půdy a vody. (Cavero 2014:20) Anduviri kritizoval to, že koncese jim byla vnucena Limou a že v Punu mají odlišnou vizi nakládání s přírodními zdroji. (Zevallos 2018:73) Těžba je v regionu Puno relativně nový jev, a proto je považovaná za něco cizího, nepůvodního, neajmarského. Tento rámec boj proti dolu Santa Ana rozšířil na boj proti těžbě v celém regionu.

Třetí rámec se částečně prolíná s druhým, neboť se soustředí na ohrožení kultury a tradic původních obyvatel ajmarského etnika. Odmítnutí těžby bylo prezentováno jako boj za ochranu ajmarských hodnot. Tento rámec hodnotím na základě reálné podpory, a proto je v tabulce č. 1. posouzen jako regionální rámec, neboť ajmarské etnikum v Peru žije většinou pouze v regionu Puno. Nebyla zjištěna žádná podpora či reakce Ajmarů žijících v Bolívii či na severu Chile, kam by mohl sahat potenciální dosah rámce. V oblasti Puno jsou stále živé tradiční víry z období před příchodem křesťanství. Matka Země Pachamama je stále pro určitou část obyvatel dárkyní základních produktů, jako je quinoa či brambory. Důležitou roli v životě místních obyvatel hraje i bohyně vody a deště Mamacocha. Útok proti dolu Santa Ana se tak v pohledu místních sociálních vůdců změnil na hrozbu vyvlastnění jejich země (oddělení od Pachamamy), na znečištění vody (zničení Mamacochy) a na možnou smrt dobytka (ztráta ekonomického zdroje místních obyvatel). (Zevallos 2018:71) Vůdce odporu Walter Anduviri

prohlašoval, že „to, co se snaží ochránit, je harmonie mezi lidskými bytostmi, Pachamamou a přírodou.“ (Eschenhagen, Baca 2014:96) Tyto dva rámce, možnost rozhodovat o půdě zděděné po předcích a ohrožení kultury, významně rezonovaly v rámci celé jižní oblasti regionu Puna, kde většinou žije ajmarská populace. Zapojení obyvatel i z okresů mimo plánovanou lokaci stavby dolu posílilo mobilizaci a mělo zásadní vliv na úspěch v konfliktu.

Lze tedy shrnout, že v úspěšných konfliktech došlo k rámování konfliktu hned několika různými způsoby a že tyto rámce měly větší dosah. Naopak u neúspěšných konfliktů byl použitý rámec pouze environmentálního charakteru, který je běžně používán ve většině z mnoha probíhajících těžebních konfliktů v Peru a tudíž není originální ani zajímavý. I environmentální rámec však může být efektivně rozšířen, jak dokazuje spor o důl Conga, který místní prezentovali jako „boj za vodu“, kdy byla zdůrazňována nutnost ochrany vodních zdrojů a pramenů napříč peruánským územím. K devítidennímu pochodu za vodu organizovaným Marco Aranou se připojovali i obyvatelé z jiných regionů, protože se dokázali snadno ztotožnit s myšlenkou nutnosti ochrany vody jako hodnoty.

4.2. Spojenci v konfliktu

Tabulka č. 2.: Spojenci v konfliktu

konflikt	míra zapojení spojenců⁹⁵	státní spojenci (na úrovni regionů a provincií)⁹⁶	Ostatní: národní a regionální aktéři	Ostatní: mezinárodní aktéři	úspěch v konfliktu
Tambogrande	vysoká	ANO (od roku 2002 starostou města Tambogrande Francisco Ojeda, vůdce Obranné fronty, dále podpora starostů některých provincií regionu Piura, Národní institut přírodních zdrojů (INRENA))	ANO (katolická církev - arcibiskup z Piury a církevní diakonie, 9 peruánských NGO tvořících Mesa Técnica, sdružení Piura Agro y Vida, NGO Cooperación, Red Muqui, CONACAMI, Eco, Fedepaz)	ANO (NGO Oxfam, Environmental Mining Council of British Columbia, Mineral Policy Center, Friends of the Earth z Kostariky a Ekvádoru, Oxfam GB, hydrolog Roberta Moran)	ano
Quilish	vysoká	ANO (podpora starostů jednotlivých provincií, starosta města Cajamarcy Emilio Horna nejprve podporoval stavbu dolu, roku 2004 po vzniku masivní mobilizace se přidal k odpůrcům projektu)	ANO (katolická církev, peruánské NGO GRUFIDES, ADEA, ECOVIDA)	ANO (NGO Oxfam America, Project Underground, Friends of the Earth International)	ano
Río Blanco	vysoká	ANO (podpora starostů v jednotlivých provinciích, ale ne v centru regionu v Piure)	ANO (katolická církev, organizace CONACAMI, Red Muqui, Cooperación)	ANO (NGO Peru Support Group, Oxfam America)	částečný úspěch
La Zanja	nízká	ANO (starosta města Pulán)	ANO (regionální NGO GRUFIDES a ECOVIDA)	NE	ne

⁹⁵ Vytvořeno autorem na základě participace jednotlivých spojenců. Do vysoké účasti spojenců jsou zařazeny konflikty s účastí všech tří typů spojenců: státních, regionálních/národních a mezinárodních. Jako nízkou účast hodnotím participaci spojenců pouze na regionální/národní úrovni či s účastí státních spojenců. Pokud chybí spojenci, je konflikt hodnocen jako bez účasti spojenců.

⁹⁶ Prakticky v každém konfliktu participovali starostové obcí v okolí možné těžby. Proto státní spojence hodnotím pouze na úrovni regionů a provincií, případně doplňuji starosty klíčových měst v regionu.

konflikt	míra zapojení spojenců	státní spojenci (na úrovni regionů a provincií)	Ostatní: národní a regionální aktéři	Ostatní: mezinárodní aktéři	úspěch v konfliktu
Santa Ana	nízká	ANO (podpora politického hnutí Raíces, které mělo většinu v krajské radě regionu)	NE	NE	ano
Conga	vysoká	ANO (regionální vláda v čele s Gregoriem Santosem, Ministerstvo životního prostředí)	ANO (regionální NGO GRUFIDES)	ANO (zahraniční NGO France Libertés, EarthRights International, Amnesty International, hydrolog Roberta Moran)	částečný úspěch
Pucamarca	nízká	ANO (starosta města Tacna)	NE	NE	ne
Shahuindo	Bez účasti spojenců	NE	NE	NE	ne

Zdroje: vypracováno autorem.

Z komparace účasti spojenců v těžebních konfliktech lze vyvodit závěr, že účast spojenců v konfliktu posiluje šanci na úspěch mobilizace. V úspěšných a částečně úspěšných konfliktech lze s výjimkou konfliktu o důl Santa Ana sledovat účast řady vnějších aktérů, kteří se zapojují do jednotlivých sporů na straně odpůrců proti stavbě dolu. Šlo o spojence ze státní sféry, o katolickou církev či národní a nadnárodní NGO. U neúspěšných konfliktů naopak vidíme velice slabou či žádnou participaci dalších aktérů, kteří by podpořili mobilizaci.

Z hlediska spojenců ze státní sféry jde především o lokální starosty měst či provincií, ve kterých je spor situován. Nejsilnější pozici odporu proti stavbě dolu reprezentovala regionální vláda Cajamarcy v čele s Gregoriem Santosem v případě projektu Conga. V peruánském prostředí šlo o první případ, kdy se představitelé regionální vlády s většinovou podporou populace regionu otevřeně pustili do sporu s centrální vládou. (Echave, Diez 2013:9) Regionální vláda pomáhala s organizací mobilizace, účastnila se jednání s Ministerstvem energetiky

a těžby a snažila se i právní cestou (prohlášením oblasti Conga za nedotknutelnou zónu) zastavit stavbu dolu.⁹⁷

Vyjma případu Conga dochází v ostatních sporech jen ke sporadické podpoře volených státních činitelů, a to obvykle na provinční bázi, případně jde o starosty jednotlivých měst v oblasti jako Tacna v případě projektu Pucamarca, Pulán v rámci projektu La Zanja či města Tambogrande ve stejnojmenném konfliktu. V úspěšném konfliktu Santa Ana se podobně jako u dalších sporů pozice zástupců státu měnila podle lokální, regionální a státní úrovně. Místní starostové a lokální okresní představitelé obvykle podporovali mobilizaci proti stavbě dolu. Regionální vláda byla názorově rozdělená a centrální vláda jednoznačně podporovala těžební projekt. (Eschenhagen, Baca 2014:89) V regionální vládě Puna mělo většinu hlasů místní politické hnutí RAÍCES (*Reforma Regional Andina Integración Participación Económica y Social Puno*), které tlačilo na regionálního prezidenta, aby podpořil plánovanou regionální stávkou, která byla jedním z důvodů, proč konflikt skončil úspěšným zamítnutím projektu.⁹⁸ Toto hnutí bylo také jedním z hlavních hlasatelů odporu proti těžbě v regionu. Členové hnutí Raíces byli důležitými aktéry mobilizace a patřil mezi ně např. starosta okresu Desaguadero Juan Aquino a starosta okresu Yunguyo Walker Chalco. (Echevarria, Cáceres et al. 2013:98)

V úspěšném konfliktu Tambogrande se místní a provinční starostové podíleli na organizaci mobilizace. Setkali se ve městě Tambogrande, aby v deklaraci zdůraznili, že mobilizace se netýká jen nejbližšího okolí těžebního projektu, ale celého regionu. (Echave et al. 2009:41) Právě přesun konfliktu z lokální na regionální úroveň silně ovlivňuje úspěch jednotlivých mobilizací.

V případě Conga vznikl spor mezi jednotlivými ministerstvy, kdy Ministerstvo energetiky a těžby schválilo studii EIA, jejíž kvalitu a zpracování napadlo Ministerstvo životního prostředí. Protestující tedy získali potenciálního

---

⁹⁷ Pokus o prohlášení území, kde má proběhnout těžba, jako nedotknutelnou zónu či přírodní oblast městskou vyhláškou lze nalézt poprvé u konfliktu o horu Quilish, opakuje se však i u některých ostatních konfliktů. Tento způsob obrany však nikde nevedl k patřičným výsledkům, neboť případně lokální nařízení je obvykle z různých právních důvodů zrušeno či prohlášeno za neplatné.

⁹⁸ Ačkoliv mělo v době mobilizace hnutí Raíces většinu v krajské radě, byl kvůli prohraným volbám prezidentem Puna zvolen Mauricio Rodríguez za stranu *Proyecto Político Aymaras y Quechuas Unidos e Integrados.*, známou pod zkratkou AQUÍ. (Cavero 2014:24)

spojence přímo z národní sféry politiky, který však nedisponoval rozhodovacími pravomocemi ohledně konstrukce dolu, a proto nabyl zisk tohoto spojení spíše symbolické povahy. V případě konfliktu Tambogrande ředitel Národního institutu přírodních zdrojů (*El Instituto Nacional de Recursos Naturales*, INRENA) navštívil oblast s odborným týmem a v závěrečné zprávě informoval, že případná těžba by narušila místní mikroklima, vedla by ke ztrátě suchých lesů v oblasti a také by hrozilo velké nebezpečí možného úniku toxických látek do podloží. (Echave et al. 2009:42) I přes to, že hlavní garant schvalovacího procesu je Ministerstvo energetiky a těžby a že INRENA i Ministerstvo životního prostředí nemají rozhodovací pravomoci, napadla v obou případech klíčová vládní instituce samotnou životaschopnost projektu, což lze považovat za důležitý signál, který posílil argumentaci místních komunit proti realizaci projektu.

Speciální roli ve většině konfliktů hrála *Defensoría del Pueblo* (Veřejný ochránce práv), který obvykle pro svou nestrannost ve sporech zastával roli prostředníka ve vyjednávání (např. Tambogrande, Conga, Pucamarca, Río Blanco). Ačkoliv jde o státní úřad, byl díky své autonomii a cílů skutečným ochráncem místních komunit bojujících proti stavbě dolu a zastáncem jejich práv. Pravomoci Veřejného ochránce práv jsou bohužel značně limitované a soustředí se především na dokumentaci a vydávání zpráv k jednotlivým konfliktům. *Defensoría del Pueblo* byla důležitým aktérem v případě Río Blanco, kde zahájila vyšetřování ohledně dodržování lidských práv a ekologických dopadů projektu. Podle závěrů reportu z roku 2006 by sice zmíněné ekologické škody v oblasti nebyly tak velké, jako tvrdí místní obyvatelé, na druhou stranu při průzkumu legálních práv a dohod těžební firmy s místními obyvateli *Defensoría del Pueblo* došla k závěru, že přítomnost těžební firmy není na komunitním území dostatečně legálně podložena. V reportu shrnují, že realizace projektu Río Blanco narušuje vlastnická práva členů komunity. Toto narušení vychází z nejasnosti předpisů a postupu Ministerstva energetiky a těžby, které dalo i přes tyto limity projektu zelenou. (Bebbington, Connarty et al. 2007:11) Na kritiku *Defensoría del Pueblo* zástupci Ministerstva energetiky a těžby reagovali slovy, že není jejich zodpovědností kontrolovat, zda smlouva s místními obyvateli platná je, či ne. (Gustafsson 2018:84) Tento argument vzbuzuje otázku, kdo jiný by měl tyto smlouvy kontrolovat, když ne Ministerstvo těžby, které je zodpovědné za

schvalovací proces u každého projektu. Vydání tohoto oficiálního reportu a napadení legitimacy těžební operace na území komunit Yanta a Segunda y Cajas posílilo důvěryhodnost rámce porušování práv místních obyvatel a legitimitu boje proti stavbě dolu.

U nestátních spojenců měla důležitou roli participace katolické církve v regionech Piura a Cajamarca na straně odpůrců dolu. Ta participovala v úspěšných konfliktech Tambogrande, Quilish a v částečně úspěšném konfliktu Río Blanco. Účast katolické církve v konfliktu lze považovat za faktor, který posiluje mobilizaci a zvyšuje šanci na úspěch. Katolická církev se v těchto třech konfliktech zastala práv místních obyvatel, kdy např. ve sporu Quilish vznesla jménem místního obyvatelstva oficiální stížnost proti těžební firmě Newmont a Světové bance,⁹⁹ v boji o důl Río Blanco se místních obyvatel zastali biskupové z Piury, San Ignacia a Chulucanas. (Echave et al. 2009:55) Marco Arana, zakladatel NGO GRUFIDES a jeden z hlavních aktérů v konfliktech Conga a Quilish, byl zároveň katolickým knězem.

Nejzásadnější vliv měla katolická církev v případě Tambogrande, kdy církevní diakonie spadající pod arcibiskupa z Piury dala popud k vytvoření uskupení pojmenovaného *Mesa Técnica*, které sdružovalo devět lokálních neziskových organizací. Hlavní role *Mesa Técnica* spočívala ve vytváření sociálních, ekonomických a ekologických argumentů proti těžebnímu projektu. (Subías, Beltrán et al. 2005:104) Dále pracovala na tom, jak ovlivnit občanskou společnost, novináře a veřejné mínění na národní úrovni. Jeden z členů Obranné fronty se ohledně účasti *Mesa Técnica* v konfliktu vyjádřil: „Bez podpory NGO by bylo pro obyvatele Tambogrande velice obtížné bojovat proti stavbě dolu, většina obyvatel stěží dokončila základní vzdělání. Nemohli bychom kritizovat zprávu EIA, ani bychom nevěděli, co to zpráva EIA je. Netušili bychom, jakou zvolit strategii. Tyto věci v přímé spolupráci s Obrannou frontou rozhodli aktéři NGO. Oni navrhli, jak převést opozici proti stavbě až do Limy, která je centrem moci.“ (Haarstad 2008: 100) Katolická církev tak v alianci s peruánskými NGO významně posílila pozici obyvatel okresu Tambogrande a pomohla ke konečnému vítězství mobilizace. Do neúspěšných sporů o důl Shahuindo a La Zanja, které

---

⁹⁹ Světová banka měla 5% podíl v projektu, proto byla do konfliktu také okrajově zapojena.

také probíhaly v regionu Cajamarca, katolická církev nezasáhla a neposílila tak pozici mobilizace proti stavbě dolu.

U úspěšných konfliktů Tambogrande a Quilish, částečně úspěšných konfliktů Río Blanco a Conga a u neúspěšného konfliktu La Zanja lze najít participaci regionálních neziskových organizací. Z neziskových organizací zapojených na regionální úrovni je třeba zmínit především NGO GRUFIDES (*Grupo de Formación e Intervención para el Desarrollo Sostenible*), která byla založena roku 2001 absolventy University v Cajamarce; jejím vůdcem se stal místní kněz Marco Arana.¹⁰⁰ (Read 2017:22) Jak GRUFIDES, tak i regionální NGO ECOVIDA (*Asociación para la Defensa Ambiental de Cajamarca*) se účastnily tří konfliktů v regionu Cajamarca (Quilish, Conga, La Zanja), z nichž Quilish skončil úspěchem, Conga částečným úspěchem a La Zanja konstrukcí dolu. U La Zanja se soustředil GRUFIDES především na informování o probíhajícím konfliktu, zatímco ECOVIDA prokázala reálné ekologické škody (úmrtí pstruhů) způsobené průzkumnými pracemi těžební firmy. V případě sporu Quilish Arana skrze GRUFIDES prezentoval plány Yanacochy na expanzi jako útok na venkovskou zemědělskou identitu Cajamarce a pomocí odborných zpráv a novinových článků informoval o „morálním a kulturním rozměru boje proti dolu“. (tamtéž) U sporu o důl Conga právě NGO GRUFIDES vyjednala účast hydrologa Roberta Morana, který vypracoval odbornou hydrologickou zprávu, která poskytla vědecké argumenty proti stavbě dolu. Moranovy propočty plánované spotřeby vody případnou těžbou byly GRUFIDES sdíleny a otiskly je i jedny z největších novin v zemi La Republica. (Puigmal 2015:98)

S cílem podpory argumentů proti stavbě dolu vznikla ve sporu Tambogrande kromě *Mesa Técnica* i organizace *Piura Vida y Agro*, která organizovala právníky, inženýry, biology a dobrovolníky, kteří vytvářeli technické argumenty proti projektu. (Martinez-Alier et al. 2012:780) Organizace *Mesa Técnica* je považovaná za zásadní uskupení, které přispělo k úspěšnosti mobilizace.

---

¹⁰⁰ Jako kněz měl Marco Arana na starost zónu Porcón, jednu z prvních oblastí postižených těžbou. Ve své dvojí roli kněze a ekologického aktivisty se Arana proměnil v zásadní osobu ztělesňující nároky místních obyvatel v oblasti. (Echave et al. 2009:89)

Konflikt o důl Tambogrande dal popud ke vzniku NGO Red Muqui sdružující několik menších NGO, která poté nabízela podporu komunitám zapojených do těžebních konfliktů. Ta měla důležitou roli podle Bebbingtona (2012) i v konfliktu Río Blanco. (Gustafsson 2018:80)

Red Muqui poskytlo hnutí podporu a informace o negativních socio-environmentálních dopadech těžby. Přístup k těmto informacím umožnil místním obyvatelům komunit účastnit se veřejné diskuze a posoudit dopad možných rozhodnutí. (tamtéž:85) V počáteční fázi konfliktu mezi roky 2002–2003 byli místní obyvatelé nejistí ohledně skutečných dopadů těžby. Až po zapojení řady aktérů z konfliktu Tambogrande došlo k jasnému rozhodnutí o odmítnutí projektu. (tamtéž:86)

V případech Río Blanco a Tambogrande se mezi spojence na národní úrovni řadí i Národní konfederace komunit postižených těžbou (CONACAMI, *Confederación Nacional de Comunidades del Perú Afectadas por la Minería*). CONACAMI sdružuje komunity a menší občanské organizace z devíti regionů země a soustředila se na kritiku extraktivistické neoliberální státní politiky a na obhajobu práv místních obyvatel. Ve sporu Río Blanco se CONACAMI podílela na jednáních, organizovala konzultace s občany a pomáhala s organizací mobilizace a protestů. (Páez et al. 2008:32)

U všech úspěšných a částečně úspěšných sporů s výjimkou konfliktu o důl Santa Ana (úspěšné konflikty Tambogrande a Quilish, částečně úspěšné konflikty Río Blanco a Conga) také došlo k důležité podpoře mezinárodních neziskových organizací v konfliktu. Ty poskytly hnutím finanční a logistickou podporu včetně posílení formálních argumentů proti projektu.

V úspěšném protestu proti dolu Tambogrande participovaly nadnárodní NGO *OXFAM America*, *Mineral Policy Center* či *Environmental Mining Council of British Columbia*. Ty také pozvaly uznávaného amerického hydrologa Roberta Morana do oblasti a financovaly jeho cestu. Moran posléze v odborné ekologické zprávě shrnul, že projekt pravděpodobně povede k znečištění vody v oblasti, kontaminaci plodin a bude mít dlouhodobé dopady na živobytí místních obyvatel v Tambogrande. (Read 2017:29) Logistickou a finanční podporu Obranné frontě

poskytla i NGO *Friends of the Earth* z Kostariky a Ekvádoru. (Martinez-Alier et al. 2012:780)

Ve sporu Río Blanco také hrála účast mezinárodních NGO důležitou roli. Britská organizace *Peru Support Group* (PSG) roku 2006 domluvila prezentaci Nicanora Alvarada Carrasca, zástupce Obranné fronty, aby o konfliktu promluvil v britském parlamentu. Alvarado potvrdil, že zaměstnanci firmy se podíleli na násilí a platili místním novinám za provádění pomlouvačné kampaně proti protestujícím a že iniciovali právní kroky proti aktivistům. Představitelé firmy tato tvrzení odmítli. (Bebbington, Connarty et al. 2007:26) Pro objasnění situace vyslalo PSG do oblasti Río Blanco nezávislou komisi, kterou nakonec tvořili tři akademici, novinář a člen britského parlamentu. Náklady na cestu krylo PSG ve spolupráci s dalšími organizacemi, jako je *OXFAM GB*, *Christian Aid*, *Catholic Fund for Overseas Development*, *Worth Abbey*, *Outreach Peru*. (Bebbington, Connarty et al. 2007:26) Výsledky komise nakonec neměly velký dopad, neboť byl projekt roku 2008 prodán čínskému těžebnímu koncernu. Přesto se případ porušování lidských práv britskou firmou Monterrico Metals dostal za pomoci evropských NGO k nejvyššímu soudu ve Velké Británii, který nakonec skončil roku 2011 mimosoudním vyrovnáním a vyplacením odškodnění postiženým. (OXFAM 2015: 40)

I v případě sporu o horu Quilish se zapojily zahraniční NGO jako *Oxfam America*, *Project Underground* a *Friends of the Earth International*, které podobně jako v Tambogrande poskytly formální ekologické argumenty proti projektu. (Read 2017:21)

V konfliktu Conga byla kvůli sporu těžební firmy Newmont s Máximou Acuñou de Chaupe kvůli porušování lidských práv zainteresována i Amnesty International. Ačkoliv podle *Environmental Justice Atlas* měly do sporu být zapojeny i mezinárodní NGO *France Libertés* a *EarthRights International*, o jejich účasti v konfliktu se ostatní zdroje (Read 2017, Silva-Macher et al. 2013, Isla 2017, Kanganzila 2019, Echave, Diez, 2013) včetně internetových zdrojů nezmiňují, proto jejich možnou účast považují za marginální. Lze shrnout, že v případě sporu o důl Conga měly zahraniční NGO zanedbatelný vliv oproti konfliktům Tambogrande, Río Blanco a Quilish, což dokazuje, že ačkoliv

šanci na úplný či částečný úspěch v konfliktu posiluje účast zahraničních NGO, tak jejich přítomnost není pro úspěch mobilizace nutná.

Spor o důl Santa Ana se vymyká předpokladu, že pro úspěch mobilizace je třeba nutné získat silné spojení. Tento případ dokazuje důležitost výzkumné jednotky velikosti mobilizace a velké participace účastníků v protestech. Ty v kombinaci s výrazným použitím rušivých taktik v případě sporu o důl Santa Ana vedly k úspěchu mobilizace i přes absenci silných spojenců.

Zatímco v případech Conga, Río Blanco, Quilish a Tambogrande provázela velká účast peruánských i mezinárodních NGO, tak neúspěšné konflikty Shahuindo a Pucamarca a úspěšný spor o důl Santa Ana v podstatě bez účasti vnějších spojenců.

4.3. Mobilizační základna

Tabulka č. 3.: Mobilizační základna

konflikt	úspěch	mobilizační základna¹⁰¹	jednota mobilizace¹⁰²
Tambogrande	ano	zemědělci z údolí San Lorenzo a zemědělská uskupení: Organizace sdružení uživatelů vody, Sdružení producentů manga, aj., obyvatelé Tambogrande	jednotná
Quilish	ano	rondas campesinas, obyvatelé města Cajamarca, zemědělská uskupení: Sdružení uživatelů vody, Asociace producentů v oblasti	jednotná
Río Blanco	částečný úspěch	rondas campesinas	jednotná
La Zanja	ne	rondas campesinas	jednotná
Santa Ana	ano	ajmarské zemědělské komunity, obyvatelé města Puno	nejednotná ¹⁰³

¹⁰¹ Mobilizační základna zkoumá, zda a na jaké sociální síť, které existovaly ještě před začátkem mobilizace, se fronta napojila.

¹⁰² Jednoty mobilizace analyzuje, zda bylo v okolí stavby dolu obyvatelstvo jednotné či rozdělené ohledně případné konstrukce dolu.

¹⁰³ Počátky sporu o důl Santa Ana provázal konflikt o stavbu dolu mezi obyvateli okresů Huacullani, kteří s těžbou souhlasili, a obyvateli okresu Kelluyo, kde byla většina proti konstrukci dolu. (Zevallos 2018:60)

konflikt	úspěch	mobilizační základna	jednota mobilizace
Conga	částečný úspěch	rondas campesinas, obyvatelé města Cajamarca	jednotná
Pucamarca	ne	nezjištěna mobilizační struktura, na kterou se napojila mobilizace	nejednotná
Shahuindo	ne	rondas campesinas	nejednotná

Zdroje: vypracováno autorem.

V rámci jednotlivých sporů obvykle došlo k vytvoření obranné fronty, která posléze zastřešovala celou mobilizaci proti stavbě dolu. Obranná fronta se skládala často z rozdílných aktérů a organizací, kteří jsou slovy McAdama, Tarrowa a Tillyho „přivlastnění“ a proměnění v nástroj mobilizace. (Tily, McAdam, Tarrow 2001:44) Z jakých aktérů byla tedy složena mobilizační základna v analyzovaných konfliktech?

U sporu Tambogrande či hory Quilish, kdy těžba konkuruje zemědělství, se zapojily do obranných front již fungující organizace založené na zemědělství, jako jsou sdružení producentů a rady uživatelů vody. (Arce 2016:474) V případě Tambogrande se 65 % obyvatel v oblasti věnovalo zemědělství a místní obyvatelé byli propojeni hustou sítí vztahů založených na zemědělské produkci, jednalo se např. o Správní radu zavlažování z údolí San Lorenzo, Sdružení osadníků, Sdružení zemědělců pěstujících manga a citrony, Rolnické společenství z levého břehu řeky Piury a další organizace, které zahrnovaly i obyvatele města.¹⁰⁴ (Paredes 2008:279) Nejsilnější takovou organizací bylo Sdružení producentů manga. Každá vesnice si pro účast v obranné frontě volila své zástupce, kteří volili svého vůdce na valném shromáždění. Důležitá rozhodnutí probíhala na valných hromadách, které se organizovaly obvykle v neděli na hlavním náměstí. (Haarstad 2008:99) V případě Tambogrande zemědělci z údolí San Lorenzo i obyvatelé města Tambogrande jednali velice jednotně a shodli se na odporu proti stavbě dolu. (Subías, Beltrán et al. 2005:112)

¹⁰⁴ Junta Administrativa de Regantes del Valle de San Lorenzo, la Asociación de Colonos, la Asociación de Agricultores de Mango y Limón.

Podobně provázaný byl i konflikt o horu Quilish. Organizace založené na zemědělství, jako je Sdružení uživatelů vody a Asociace producentů v oblasti, vedly k vytvoření obranné fronty. (Arce 2015:65) Počátky mobilizace o horu Quilish byly zorganizovány vůdci, jako byl Gomer Vargas, starosta vesnice Huambocancha Baja, a Anastacio Yopla, prezident Sdružení zavlažování v La Encañada, kteří vytvořili spojení mezi postiženými rolníky a dalšími politickými aktéry. (Echave et al. 2009:82) V boji o horu Quilish se také silně angažovali představitelé rondas campesinas, kteří byli sdružení ve Federaci rondas campesinas ze severního Peru (*Federación de Rondas Campesinas del Norte del Perú*, FEROCAFENOP). (Pagán 2003:52)

Spor o důl Conga byl silně ovlivněn předcházejícím bojem o horu Quilish, kdy mobilizační struktura využívala již nabytých zkušeností z předchozího konfliktu. Obranné fronty byly schopny znovu aktivovat své základny postavené na rondas campesinas a mobilizovat obyvatelstvo z různých provincií regionu jako Celedína, San Marcos, San Pabla, Bambamarca a Cajamarca, aby se účastnilo stávek. (Kanganzila 2019:85) Právě pro obě neomezené stávky bylo třeba rozsáhlé organizační úsilí, na kterém se podíleli jak členové rondas campesinas, tak obyvatelé města Cajamarca a dalších provincií.

V případě konfliktu Río Blanco byly jednotlivé komunity velmi silně propojené, což pozitivně ovlivnilo sílu mobilizace v oblasti. Rondas campesinas ze Segunda y Cajas spadají pod větší uskupení Cajas Shapaya, které je jedno z nejdůležitějších sdružení rondas campesinas v andské oblasti Huancabamba. V zóně Ayabaca zase existovala zemědělská uskupení, jako je Agrární liga Ayabaca a Federace komunit v provincii. (Echave et al. 2009:52) Kombinace mobilizace členů rondas campesinas a zemědělců vytvořila silnou opozici proti projektu. Velkou část území Piury tvoří pouštní a polopouštní podmínky a většina zemědělců je závislá na množství a kvalitě vody, která pochází z okolí horského masivu, kde se také nachází projekt Río Blanco. (Bebbington, Connarty et al. 2007:11)

Mobilizační základna ve sporu o důl Santa Ana byla formována z příslušníků etnika Ajmara a jejich komunitních sociálních organizací. (Cavero 2014:51) Představitelé Obranné fronty *de la Zona Sur* apelovali na aymarskou

identitu a tradice. Cíleně byla vytvořena politická vize, která přesahovala pouhé odmítnutí konstrukce dolu Santa Ana, ale přerostla v odmítnutí těžby a koncesí v regionu jako celku. (Cavero 2014:22)

V případě sporu o Shahuindo nebyla mobilizace jednotná, i když byla napojena na rondas campesinas. Části obyvatel konstrukce dolu nevdala, kdežto část obyvatel ji odmítala. V oblasti se navíc někteří obyvatelé věnují neformální těžbě. Právě názorový spor místní populace pravděpodobně odradil případnou účast spojenců v konfliktu a ovlivnil i to, že spor o stavbu dolu skončil neúspěchem.

4.4. Velikost a rozšíření mobilizace

Tabulka č. 4.: Velikost a rozšíření mobilizace

konflikt	úspěch	počet účastníků v protestech (stovky, tisíce, desítky tisíc)¹⁰⁵	maximální geografické rozšíření konfliktu¹⁰⁶	celkový rozsah konfliktu¹⁰⁷
Tambogrande	ano	několik tisíc osob, v referendu hlasovalo 36 000 obyvatel	provincie Piura s přesahy do regionu	střední
Quilish	ano	masivní mobilizace napříč regionem, zapojily se desítky tisíc osob	regionální mobilizace	velký
Río Blanco	částečný úspěch	několik tisíc osob, v referendu volí 30 000 obyvatel	provincie Huancabamba a Ayabaca	střední
La Zanja	ne	několik tisíc osob	provincie Santa Cruz a San Miguel	střední
Santa Ana	ano	masivní mobilizace napříč regionem, zapojily se desítky tisíc osob	regionální mobilizace	velký

¹⁰⁵ Jednotlivá data jsou čerpána ze zdrojů zabývajících se konkrétními protesty, v některých případech se tyto údaje mírně liší. Cílem tohoto srovnání je však získat obecnou představu, v jakém rozmezí se počty účastníků jednotlivých protestů pohybovaly a zda šlo o stovky, tisíce či desítky tisíc osob.

¹⁰⁶ Peru je administrativně děleno na regiony, které se dělí do provincií a ty do jednotlivých distriktů (okresů).

¹⁰⁷ Vytvořeno autorem na základě počtu účastníků v protestech a maximálního geografického rozšíření konfliktu. Quilish, Santa Ana a Conga jsou ohodnoceny jako velké konflikty, neboť šlo o mobilizace na úrovni regionů s účastí desítek tisíc osob. Tambogrande, La Zanja a Río Blanco jsou zařazeny mezi středně velké konflikty, kvůli rozsahu mobilizace na úrovni provincií a s účastí tisíců osob v protestech. Pucamarca a Shahuindo jsou ohodnoceny jako malé konflikty, kvůli malé účasti obyvatel v protestech (v řádu stovek osob) a rozsahu mobilizace na úrovni provincií a okresů. Referendum v Pucamarce s účastí 20 000 osob není považováno jako směřodátné, neboť proběhlo až po spuštění provozu dolu a na chod dolu nemělo vliv.

konflikt	úspěch	počet účastníků v protestech (stovky, tisíce, desítky tisíc)	maximální geografické rozšíření konfliktu	celkový rozsah konfliktu
Conga	částečný úspěch	masivní mobilizace napříč regionem, zapojily se desítky tisíc osob	regionální mobilizace (s přesahem do dalších regionů)	velký
Pucamarca	ne	stovky osob, v referendu hlasovalo 20 000 voličů	zapojeno jen několik distriktů z provincie Tacna	malý
Shahuindo	ne	stovky osob	provincie Cajabamba a San Marcos	malý

Zdroje: vypracováno autorem.

Jednotlivé analyzované případy lze podle počtu účastníků v protestech a jejich rozšíření rozdělit na tři skupiny. Mezi největší mobilizace lze zařadit především spor o důl Conga a horu Quilish v Cajamarce a boj proti dolu Santa Ana v regionu Puno. Ve všech třech sporech se hledání řešení konfliktu v době jejich největší mobilizace stalo jedním z hlavních témat ústřední vlády a do protestů se zapojily desítky tisíc osob. Konflikty Quilish a Santa Ana vedly k úspěšnému zamítnutí konstrukce dolu, konflikt Conga skončil částečným úspěchem a odložením projektu. Naopak u těžebních konfliktů menšího rozsahu (Pucamarca a Shahuindo) lze sledovat neúspěšný trend. Je tedy pravděpodobné, že velikost mobilizace a její rozšíření má zásadní vliv na úspěch.

Zároveň se u úspěšných konfliktů Santa Ana, Tambogrande, Quilish a částečně úspěšného sporu o důl Conga podařilo překročit propast mezi venkovem a obyvateli města. V případě sporu o horu Quilish došlo k vytvoření širší koalice z různých sektorů občanské společnosti, jako byli studenti a profesori vysokých škol a občané města Cajamarca, což vedlo k jedné z největších mobilizací v regionu. (Arce 2015:153) Ti se zapojili především proto, že těžba ohrožovala hlavní zdroj vody pro obyvatele města. Obyvatelé města Cajamarca se zapojili zásadně i do konfliktu o důl Conga. Ve sporu o důl Santa Ana rolníci spolupracovali s městskými organizacemi a obyvateli města Puna, kteří se také připojili ke konfliktu. Mobilizační síť se tak zakládala na obyvatelích venkova, ale zasahovala i určitou část městské populace. (Cavero 2014:33)

Do kategorie středně velkých konfliktů byl zařazen úspěšný spor o důl Tambogrande, částečně úspěšný konflikt Río Blanco a neúspěšný spor o důl La Zanja. Ve všech třech případech se dokázaly v protestech shromáždit tisíce osob a mobilizace probíhaly na úrovni několika provincií. U konfliktů Tambogrande a Río Blanco také došlo k zorganizování lokálního referenda. Při zkoumání velikosti mobilizace je třeba zmínit, že velký počet zmobilizovaných jedinců nutně neznamená, že většina lidí v oblasti je proti stavbě dolu. Tímto tvrzením argumentovala i těžební firma ve sporu Tambogrande. Protestující jsou podle ní slovy Wislera a Kriesiho (1998) jen „aktivní menšina“, která je hodně vidět, ale neodráží názor většiny veřejnosti. Tento argument však vyvrátili obyvatelé Tambogrande výsledky referenda, které prokázaly většinový odpor (98 %) proti stavbě dolu při účasti 73 % elektorátu, kdy volilo 36 tisíc osob za účasti mezinárodních pozorovatelů. (Echave et al. 2009:38; Martinez-Alier et al. 2012:780) Šlo o výjimečný krok, který později v rámci země zopakovali i odpůrci projektu v rámci sporu Río Blanco, kde se přes 90 % voličů vyjádřilo proti stavbě dolu za 66% volební účasti.¹⁰⁸ (Echave et al. 2009:20) V obou případech právě referendum jasně prokázalo odpor proti stavbě dolu naprosté většiny populace v oblasti. Úspěšný konflikt o důl Tambogrande byl také výjimečný jednotou opozice. Zemědělci z údolí San Lorenzo i obyvatelé města Tambogrande se shodli na odporu proti dolu a jednali jako celek. (Subías, Beltrán et al. 2005:112) Za neúspěch konfliktu La Zanja i přes schopnost zmobilizovat několik tisíc osob lze považovat nedostatečnou podporu silných spojenců a chybějící originální rámování konfliktu, protože oba tyto faktory významně ovlivnily úspěšnost mobilizace v podobně velkých konfliktech Río Blanco a Tambogrande.

Nejnižší počet protestujících participoval v neúspěšných sporech o důl Pucamarca a Shahuindo. Do mobilizace se aktivně zapojily řádově jen stovky osob, navíc v případě Pucamarcy probíhal spor na nejmenší administrativní úrovni pouze na úrovni několika okresů. Spor o důl Pucamarca je výjimečný tím, že hlavní eskalace konfliktu začala až po spuštění provozu dolu. Ačkoliv i v případě dolu Pucamarca bylo uspořádáno na úrovni okresu Palca referendum, proběhlo

---

¹⁰⁸ Je ale nutno podotknout, že jednotlivá referenda probíhala pouze na úrovni několika okresů. Například u sporu Río Blanco regionální vláda s lokálním referendem nesouhlasila, neboť navrhovala jako „spravedlivější“ uspořádat referendum v rámci celého regionu. (Echave et al. 2009:69)

však až po spuštění dolu do provozu. I jeden z hlavních vůdců opozice, starosta města Tacna Fidel Carita, uznal, že se jedná o boj, který začal pozdě. (Ocmal 2013)

Ve sledovaných případech lze tedy najít jistý vzor, podle kterého větší mobilizace mají vyšší šanci na úspěch. Jako pozitivní faktor zvyšující velikost mobilizace lze hodnotit i zapojení jak rolnického, tak městského obyvatelstva do protestů.

4.5. Taktiky protestu

Tabulka č. 5.: Taktiky protestu

konflikt	úspěch	taktika	typy projevu
Tambogrande	ano	konvenční	soudní spory, umělecké a tvůrčí akce, námitky proti EIA, referendum
		rušivá nenásilná	pouliční protesty, stávky, protestní pochod do Piury
		do roku 2001 rušivá násilná	spálení těžebního tábora a kanceláří těžební firmy
Quilish	ano	konvenční	právní snaha o prohlášení území za chráněnou zónu
		rušivá nenásilná	fyzická okupace hory Quilish, pouliční protesty, stávka v 13 provinciích, blokády silnic a cest
Río Blanco	částečný úspěch	konvenční	referendum, lobování, soudní spory
		rušivá nenásilná	stávky, blokády silnic, pouliční protesty, protestní pochody k těžebnímu táboru
		rušivá násilná	únos/zadržení reportéra a několika členů těžební firmy
La Zanja	ne	konvenční	lobování, veřejné kampaně, právní snaha o prohlášení území za chráněnou zónu, námitky proti EIA
		rušivá nenásilná	stávky, pochody, pouliční protesty
		rušivá násilná	spálení těžebního tábora

konflikt	úspěch	taktika	typy projevu
Santa Ana	ano	rušivá nenásilná	blokády cest, obsazení města Puna a hraničního mostu Desaguero, pouliční protesty, stávky
		rušivá násilná	rabování a ničení veřejného majetku, žhářství, spálení těžebního tábora
Conga	částečný úspěch	konvenční	právní snaha o prohlášení území za chráněnou zónu, námitky proti EIA, Pochod za vodu, umělecké a tvůrčí akce, soudní spory
		rušivá nenásilná	blokády cest, stávky, pouliční protesty
Pucamarca	ne	konvenční	námitky proti EIA, oficiální stížnosti, referendum
		rušivá nenásilná	pouliční protesty a protestní pochody, blokády cest
Shahuindo	ne	konvenční	námitky proti EIA
		rušivá nenásilná	pouliční protesty a pochody, blokády cest, stávky

Zdroje: vypracováno autorem.

Jak bylo zmíněno v teoretické části práce, lze rozdělit jednotlivé typy protestních taktik na konvenční, rušivé nenásilné a rušivé násilné. Hlavní rozdíl mezi konvenčními a rušivými taktikami je ten, že cíl rušivých taktik je pomocí nenásilné (stávky, protesty, blokády silnic) či násilné metody (rabování, ničení majetku, násilí, žhářství) narušit běžný chod společnosti. (Wang, Piazza 2016:5) Podle McAdama (1982) či Tarrowa (1998) úspěch hnutí závisí na schopnosti protestující skupiny skupin vytvářet negativní podněty nutící elity k vyjednávání právě prostřednictvím narušení veřejného pořádku. (McAdam, Su 2000:701) Rušivé taktiky zabraňují ignoraci a opomíjení problému vládou. Svým jednáním se aktéři mobilizace snaží zaměřit vládní pozornost na téma, které podle nich vyžaduje nápravu. (Gillion 2013:24) Rušivé taktiky v porovnání s konvenčními také poskytují větší důkaz o odhodlání hnutí.

Důležitost použití rušivých taktik v kombinaci s rozsahem mobilizace potvrzuje i analýza jednotlivých těžebních konfliktů, kdy k úspěchu došlo za

předpokladu velké mobilizace s masivním použitím rušivých taktik. (Conga, Santa Ana, Quilish). Boj proti dolu Conga vedl k dvěma pádům vládního kabinetu a ve snaze potlačit tuto mobilizaci byl dvakrát vyhlášen v oblasti výjimečný stav a nasazena policie a armáda. V případě boje o horu Quilish protestující paralyzovali chod celého regionu pomocí stávky a blokad důležitých silnic, s odhadovanou účastí 40 tisíc osob. (Echave et al. 2009:91) V konfliktu o důl Santa Ana se protestujícím podařilo obsadit centrum regionu město Puno a zablokovat jednu z hlavních tranzitních tras z Peru do Bolívie, most Desaguero, čímž se tento konflikt přesunul i na mezinárodní úroveň. (Eschenhagen, Baca 2014:82)

Různorodé způsoby rušivého nenásilného protestu však můžeme nalézt ve všech sledovaných sporech. U neúspěšných konfliktů (La Zanja, Pucamarca a Shahuindo) použití rušivých taktik bylo vždy krátkodobé a nedokázalo vytvořit tlak na regionální či centrální vládu. Například menší stávky na úrovni okresů v případě konfliktů La Zanja a Shahuindo byly snadno ignorovány. Naopak tam, kde protesty dosáhly regionálních rozměrů a kde se ho účastnily řádově desítky tisíc osob (úspěšný konflikt Quilish, Santa Ana a částečně úspěšný spor o důl Conga), mělo vyhlášení stávky velký efekt, který vyvolala právě velká participace osob napříč regionem. Vysoké ekonomické škody, které stávka a rušivá taktika způsobila, nutily centrální vládu hledat řešení. Rušivé taktiky protestu tedy zafungovaly jen v kombinaci s velkou mobilizací, která pomohla hnutí vytvořit patřičnou páku na regionální či centrální vládu.

Hodnocení úspěšnosti rušivé násilné taktiky v jednotlivých konfliktech naráží na limity kvůli nedostatku objektivních informací. U protestů, které se zvrhly v násilí, je obvykle velice obtížné určit, kdo k použití násilí dal popud jako první, zda policie, či protestující. Obě strany později prezentují jako viníka svůj protějšek. V mnoha dokumentech (např. reporty *Defensoría del Pueblo*) se mnohdy ani nespécifikuje, kdo střet začal a autoři se soustředí spíše na shrnutí výsledků střetnutí. I přes tuto komplikaci lze s jistotou ohodnotit jako konflikt s největším použitím rušivé násilné taktiky (která byla použita v kombinaci s rušivou nenásilnou taktikou) boj o důl Santa Ana, kde došlo k žhářství, rabování, ničení veřejných budov a „obsazení“ celého města Puno oponenty těžebního projektu. Protestující ve svém pochodu městem po selhání již několikátého jednání veřejně proklamovali plány na vandalismus heslem „Pokud nemáte řešení,

jdeme rabovat!“ (*si no hay solución, haremos saqueo*). (Herrera 2013:214) Výjimečným jevem se v případě sporu o důl Santa Ana stalo dosažení takové síly mobilizace, že se prezident Alan García kvůli obavám z krveprolití rozhodl stáhnout policii a nenasadit armádu. Za Garcíovy vlády přitom zemřelo v sociálních konfliktech 193 osob a přes dva tisíce osob bylo raněno. (Informe Defensorial č. 156 2012:53) Rabování a ničení majetku v konfliktu Santa Ana však nepřispělo k pozitivnímu pohledu veřejnosti a médií na protestující. Pravděpodobně je to i důvod, proč se mobilizace o důl Santa Ana jako jediný velký úspěšný konflikt neopírala o síť spojenců, kteří se nejspíš obávali, že by jejich jméno mohlo být poškozeno činy protestujících.

V případech La Zanja a Tambogrande jako projev násilné rušivé taktiky došlo ke spálení těžebního tábora firmy, v konfliktu Río Blanco rondas campesinas sverepě bránily své komunitní území dle svých vlastních pravidel, které zahrnovaly i krátkodobý únos/zadržení reportéra a několika osob těžební společnosti. (Echave et al. 2009: 55-57) Ve všech případech, kde bylo použito násilí ze strany protestujících, následovaly soudní žaloby a pronásledování vůdců odporu.¹⁰⁹ I přes konečné vítězství mobilizace proti dolu Santa Ana byl vůdce protestů a nepokojů z roku 2008 a 2011 Walter Anduviri odsouzen za své činy k šesti letům vězení. Jak zmiňuje Tarrow (2011), použití násilí ze strany protestujících dává úřadům mandát k represí. (Tarrow 2011:110) Po násilných činech a útocích na těžební tábory, vláda vykreslovala protestující jako násilné eko-teroristy. Z toho důvodu došlo v konfliktu Tambogrande (a částečně i v konfliktu La Zanja a Río Blanco) po násilném začátku mobilizace ke zmírnění použitých taktik a k preferování nenásilných forem protestu.

Jak vyplývá z uvedeného srovnání v tabulce č. 5 i popisu jednotlivých konfliktů, byla ve všech konfliktech použita i konvenční taktika. Obvykle docházelo k oficiálním námitkám proti zprávě EIA, ve sporech o důl Tambogrande, Pucamarca a Río Blanco bylo svoláno lokální referendum, v některých případech se zastupitelé v oblasti snažili prosadit naleziště jako nedotknutelnou oblast a přírodní zónu. U sporu Conga a v druhé části mobilizace proti dolu Tambogrande navíc konflikt provázela snaha prezentovat se jako

---

¹⁰⁹ Je ale třeba zmínit, že k soudnímu pronásledování vůdců hnutí či protestujících často docházelo i po použití nenásilných rušivých taktik.

nenásilný protest plný kulturních a tvůrčích akcí. Výhoda konvenční taktiky je především to, že pro ni není třeba velká mobilizační základna. Pro vytvoření námitek proti EIA, soudní spory či oficiální žádosti jsou mnohem důležitější spojenci či dostatečné technické znalosti a vědomosti. U středně velkých sporů, které dopadly úspěšně (Tambogrande, Río Blanco), hraje konvenční taktika i zapojení spojenců pro úspěch v konfliktu mnohem větší roli ve srovnání s velkými konflikty, kde k úspěchu vedlo především použití rušivých taktik. To odpovídá i závěrům Tarrowa (2011), který tvrdí, že účasti NGO v konfliktu je více pravděpodobné konvenční řešení konfliktu. (Tarrow 2011:239) V obou případech došlo ke svolání referenda, jehož výsledky významně posílily demokratický rámec konfliktu.

Shrnutí:

Pokud porovnáme všechna analyzovaná data, lze v rámci těžebních konfliktů v Peru shrnout, že pro úspěch mobilizace není rozhodující jeden faktor, ale jejich kombinace.

Velikost mobilizace a velká participace osob v protestech významně ovlivňují úspěšnost hnutí. Všechny tři velké konflikty (Quilish, Santa Ana a Conga) skončily úspěchem či částečným úspěchem, naopak oba konflikty lokálního charakteru (Shahuindo a Pucamarca) dopadly neúspěšně. U středně velkých konfliktů jsou závěry neprůkazné. Jeden spor skončil úspěchem (Tambogrande), druhý částečným úspěchem (Río Blanco) a třetí neúspěchem (La Zanja). Lze potvrdit, že účast spojenců v konfliktu obecně zvyšuje šanci na úspěch. Prokázala se u všech úspěšných a částečně úspěšných konfliktů s výjimkou sporu o stavbu dolu Santa Ana. U neúspěšných konfliktů byla naopak účast spojenců v mobilizaci nízká či zcela chyběla. Různorodé rámování konfliktů s větší rezonancí se objevuje u všech úspěšných a částečně úspěšných konfliktů, a naopak chybí u neúspěšných sporů. Důležitost silné mobilizační základny se prokázala u všech úspěšných konfliktů, u neúspěšného konfliktu Pucamarca chybějící mobilizační struktury vedly k roztržité a nekonzistentní opozici, která nedokázala zabránit konstrukci dolu. Ve všech konfliktech (úspěšných i neúspěšných) došlo k použití konvenčních i rušivých taktik. Tento faktor má vliv na úspěch mobilizace pouze v kombinaci s velikostí mobilizace, která zvyšuje účinnost použití rušivých taktik. Nepotvrdila se větší úspěšnost rušivých

násilných taktik oproti rušivým nenásilným taktikám. Z konvenčních taktik se jako efektivní způsob boje proti stavbě dolu ukázalo použití lokálního referenda.

Z uvedených dat lze tedy vyvodit, že čím větším se konflikt stane a čím více osob se podaří zapojit do mobilizace, tím pravděpodobněji dojde k jeho přesunu z lokální a regionální úrovně na úroveň národní a tím větší tlak za předpokladu použití rušivých taktik na centrální vládu vznikne. Tento tlak může vést k ustoupení centrální vlády z jejích stanovisek a k odložení či zrušení plánované stavby dolu. Pro úspěch v těžebním konfliktu je také důležité použití rušivých taktik, které mají větší účinnost při masivní mobilizaci. Ve velkých konfliktech s početnou participací obyvatel v protestech dokázali místní obyvatelé úspěšně oponovat stavbě dolu (Quilish, Conga a Santa Ana). Silnou mobilizační základnu a velikost konfliktu lze považovat za zásadní faktor pro vytvoření silné opozice proti konstrukci dolu.

Je však zásadnějším faktorem pro úspěch u konfliktů s menším rozsahem a menší mobilizační základnou, kdy právě u středně velkých sporů se účast spojenců prokázala jako zásadní pro úspěch mobilizace (Tambogrande, Río Blanco). Právě spojenci často pomohli vytvořit i efektivní rámování konfliktu s větší rezonancí, které se objevuje u všech úspěšných a částečně úspěšných konfliktů, a naopak chybí u neúspěšných sporů.

U středně velkých konfliktů a malých konfliktů, které nemají takové organizační možnosti pro využití rušivých taktik a vytvoření tlaku na centrální vládu zastavením běžného chodu společnosti v celém regionu, je mnohem důležitější pro úspěch mobilizace podpora spojenců a rozmanité rámování konfliktu.

Menší konflikty (Pucamarca a Shahuindo) s nedostatečnou mobilizační základnou nevytvořily patřičný tlak, který by nutil regionální či centrální vládu problém řešit, a důl byl postaven lokální opozici navzdory.

Lze také potvrdit, že spojenci výrazně zvyšují šanci na úspěch mobilizace. V případě Tambogrande právě spojenci vymysleli efektivní rámec konfliktu a s pomocí silné podpory a masivní kampaně v rámci země i v zahraničí vytvořili efektivní nátlak na prezidenta Alejandra Toleda, který nakonec rozhodl o

ustoupení od projektu. Rozmanité způsoby rámování konfliktu často iniciují právě spojenci z řad peruánských i mezinárodních NGO. V případě konfliktu La Zanja se i přes relativně silnou mobilizační základnu a účast obyvatel v protestech nepodařilo získat ani spojence, ani nedošlo k vytvoření efektivního rámce pro zviditelnění mobilizace, a tento konflikt skončil neúspěšně. Podobně velké konflikty Río Blanco a Tambogrande na rozdíl od sporu o důl La Zanja provázela přítomnost četných spojenců a rozmanité rámování konfliktu. Rámce obou sporů rezonovaly i na národní a nadnárodní úrovni a nesoustředily se pouze na případné environmentální škody, ale byl vytvořen i demokratický rámec (Tambogrande, Río Blanco) a rámec porušování lidských práv (Río Blanco). V neúspěšných konfliktech (La Zanja, Pucamarca a Shahuindo) byl vytvořen pouze environmentální rámec s rezonancí na lokální úrovni.

Účast spojenců v konfliktu lze považovat za důležitý, ovšem ne nezbytný bod. V úspěšném sporu o důl Santa Ana došlo k zrušení těžební koncese bez velké účasti spojenců, tento úspěch však vycházel z velmi silné mobilizační základny a masivního použití rušivých taktik.

Závěry práce odpovídají i výzkumu José de Echaveho, Martína Tanaky, Alejandra Dieze, Ludwiga Hubera a Bruno Revesze (2009), podle nichž jsou nejúspěšnější mobilizace ty, které integrují venkovské i městské obyvatele (z porovnávaných případů Quilish, Conga, Tambogrande a Santa Ana) a které se navíc dokážou napojit na vnější národní a nadnárodní síť díky spojencům. Naopak neúspěšné jsou slabé mobilizace postavené na slabých sítích, které si nedokázaly v oblasti získat plnou legitimitu. (Echave et al. 2009:250) Tyto závěry potvrzuje i tato diplomová práce. Lokální mobilizace bez účasti spojenců a výrazného rámce s větší rezonancí nedokázaly zabránit konstrukci dolu (Pucamarca, Shahuindo a La Zanja).

Závěr:

Alberto Fujimori v 90. letech 20. století v Peru stabilizoval ekonomiku země a otevřel ji zahraničním investicím. Tyto změny transformovaly i těžební sektor v Peru a umožnily přístup zahraničních těžebních firem na trh. Peru disponuje bohatými nerostnými zdroji a díky výrazným investicím do tohoto odvětví se země stala regionální i světovou těžební velmocí. Těžba nerostných surovin se stala hnacím motorem peruánské ekonomiky a umožnila nebývalý ekonomický růst země. Tato konjunktura byla možná také díky stabilně rostoucím cenám nerostných surovin od počátku tisíciletí, kterou z části zapříčinil ekonomický růst Čínské lidové republiky a její zvyšující se poptávka po surovinových zdrojích. Fujimoriho ekonomickou politiku prosazující nízkou inflaci, stabilní podmínky pro zahraniční investice, podporu těžby a prosazování nových těžebních projektů převzali i jeho nástupci Alejandro Toledo, Alan García, Ollanta Humala, Pedro Pablo Kuczynski a Martín Vizcarra.

Vydávání nových koncesí, nedostatečná legislativní a environmentální kontrola jednotlivých projektů a rozhodování o těžbě bez dostatečné konzultace s populací žijící v blízkosti plánovaného dolu však vedly k zásadnímu nárůstu sociálních a těžebních konfliktů. Tento nárůst je zřetelný po pádu autoritativního režimu Alberta Fujimoriho, kdy se po návratu země k demokracii otevřely politické příležitosti pro vyjádření nespokojenosti s různými politickými kroky vlády. Místní obyvatelé v některých případech striktně odmítali stavbu nového dolu z obav ze znečištění půdy, vody a ohrožení lokální zemědělské produkce. Některé projekty byly také státem prosazovány v ekologicky i sociálně nevhodném prostředí.

Diplomová práce zkoumá konflikty místních obyvatel s těžebním průmyslem extrahujícím kovy v Peru a pomocí komparace hledá podmínky vedoucí k úspěšné mobilizaci proti těžbě. Zabývá se pouze konflikty, kdy místní obyvatelé striktně odmítají konstrukci nového dolu a nesnaží se získat finanční výhody od těžební firmy či státu, a analyzuje konflikty z období od roku 2000 do současnosti (do konce roku 2020). Většina těžebních projektů v Peru se kvůli nerovnoměrnému rozložení nerostných zdrojů nalézají v horských oblastech obývaných domorodou populací. Práce se soustředí pouze na konflikty způsobené

těžbou kovů. V Peru se těží především zlato, stříbro, měď, zinek, olovo, cín a kadmium.

V diplomové práci je srovnáváno osm těžebních konfliktů (La Zanja, Río Blanco, Santa Ana, Tambogrande, Pucamarca, Shahuindo, Quilish, Conga), které probíhaly v prvních dvou desetiletích 21. století a v nichž místní obyvatelé oponovali stavbě dolu. Tyto konflikty trvaly často několik let a provázely je protesty, stávky, demonstrace, policejní represe a kriminalizace protestujících. Tři konflikty skončily vítězstvím opozice a odstoupením od projektu (Quilish, Tambogrande a Santa Ana), dva skončily částečným vítězstvím, kdy mobilizace vedla k pozastavení a odložení projektu (Río Blanco, Conga) a ve třech případech byl těžební projekt i přes odpor spuštěn (Pucamarca, Shahuindo a La Zanja). Cílem komparace jednotlivých konfliktů bylo najít odpověď na otázku, proč jsou některé místní komunity v boji proti stavbě dolu úspěšné a jiné nikoliv. Práce se opírá o teorii mobilizace zdrojů a teorii politických příležitostí a soustředí na porovnání pěti aspektů: velikosti a rozšíření mobilizace, rámování konfliktu, jednoty mobilizační základny a jejího napojení na organizace fungující před vznikem konfliktu, účasti spojenců a typu použité taktiky (konvenční, rušivá nenásilná a rušivá násilná) v protestech.

V rámci výsledků výzkumu práce lze shrnout, že pro úspěch mobilizace proti konstrukci dolu je zásadní její velikost a početná participace osob v protestech. Všechny tři velké konflikty probíhající na úrovni regionu s účastí osob v protestech v rámci desítek tisíc osob (Quilish, Santa Ana, Conga) skončily úspěchem či částečným úspěchem, naopak konflikty lokálního charakteru s účastí stovek osob v protestech (Shahuindo a Pucamarca) úspěch neslavily. Jako klíčové pro úspěch se ukázalo v těžebních konfliktech v Peru použití rušivých taktik (blokády silnic, stávky), které ale fungovaly pouze u velkých konfliktů s dostatečnou participací obyvatel. Vyhlášení neomezené stávky provázené blokádami cest v případě projektu Conga, Quilish a Santa Ana, donutilo centrální vládu po několika neúspěšných jednáních ve všech třech konfliktech ustoupit. Použití těch samých taktik se však ukázalo jako neefektivní v menších konfliktech s menší participací účastníků, kdy lokální stávka byla snadno přehlížena regionální i centrální vládou. Z uvedených dat tedy vyplývá, že čím větším se konflikt stane a čím více osob se podaří zapojit do mobilizace, tím

pravděpodobněji dojde k jeho přesunu z lokální na regionální úroveň a za použití rušivých taktik zatlačí na centrální vládu, která ve strachu z nepokojů a ekonomických škod může projekt pozastavit a odložit (Conga) či úplně zrušit (Santa Ana, Quilish).

Lze potvrdit, že účast spojenců v konfliktu zvyšuje šanci na úspěch. U všech úspěšných a částečně úspěšných konfliktů, s výjimkou sporu o stavbu dolu Santa Ana, podporovali hnutí různorodí spojenci (peruánské a nadnárodní NGO, katolická církev, starostové jednotlivých měst či okresů). Tito spojenci v těžebních konfliktech zvyšovali legitimitu hnutí, poskytovali finanční podporu či sloužili jako vyjednávací médium mezi oběma stranami konfliktu. U neúspěšných mobilizací byla naopak účast spojenců minimální, případně zcela chyběla. Účast spojenců v konfliktu lze považovat za důležitý, ovšem nikoliv nezbytný bod. V úspěšném sporu o důl Santa Ana došlo k zrušení těžební koncese bez velké účasti spojenců, tento úspěch však vycházel z velmi silné mobilizační základny v řádech desítek tisíc zapojených osob do protestů a masivního použití rušivých taktik.

Lze také shrnout, že úspěšné využití rámování konfliktu a vytvoření důvěryhodného a nápadného rámce výrazně ovlivňuje úspěch boje proti stavbě dolu. U všech tří neúspěšných konfliktů byl vytvořen pouze environmentální rámec konfliktu s rezonancí na nejnižší lokální úrovni, zatímco u všech úspěšných i částečně úspěšných konfliktů byl konflikt rámován i jinak než pouze environmentálními škodami.

Z konvenčních taktik použitých v mobilizaci lze hodnotit jako úspěšné pouze uspořádání lokálního referenda, jehož výsledky v případě Tambogrande a Río Blanco výrazně posílily pozici odpůrců stavby dolu. Více než 90 % obyvatel se v každém referendu vyjádřilo proti konstrukci dolu, což výrazně posílilo demokratický rámec celého konfliktu, podle kterého místní obyvatelé mají právo na to si zvolit možnost rozvoje regionu. Zároveň drtivé výsledky referenda prokázaly jednotu místních obyvatel týkající se tématu stavby dolu a chybějící existenci tzv. tiché menšiny, která se v protestech neprojevuje a mohla by souhlasit se stavbou dolu.

Pro úspěch mobilizace proti stavbě dolu je tedy zásadní kombinace zkoumaných proměnných. Lokální mobilizace, které jsou postavené na slabé mobilizační základně, neúčastní se jich spojenci, a které zároveň nedisponují rámcem s větší rezonancí, nedokázaly zabránit konstrukci dolu.

Výzkum v oblasti těžebních konfliktů v Peru by šel rozšířit hned několika možnými směry. Jednou z variant je analyzovat politické zapojování vůdců mobilizace proti stavbě dolu do politiky po skončení těžebního konfliktu. V mnoha případech se lídři jednotlivých mobilizací angažovali na regionální i národní politické scéně. Gregorio Santos, regionální vůdce Cajamarcy a představitel opozice proti dolu Conga, později kandidoval i do prezidentských voleb roku 2016 a získal 4,1 % hlasů v prvním kole. Walter Anduviri, hlavní představitel boje proti dolu Santa Ana, vyhrál regionální volby v Punu, nakonec byl však v soudním procesu za účast na nepokojích při mobilizaci proti dolu Santa Ana odsouzen k šestiletému trestu vězení. Politická strana *El Frente Amplio por Justicia, Vida y Libertad*, jíž spoluzakládal a v jejímž čele stojí Marco Arana, jeden z lídrů opozice proti dolu Quilish a Conga, vyslala do prezidentských voleb roku 2016 kandidátku Veronicu Mendozu, která v prvním kole prezidentských voleb roku 2016 získala 18,74 % hlasů a skončila na třetím místě za Pedrem Pablem Kuczinskim a Keiko Fujimori.

Zajímavá komparativní studie by také mohla být vytvořena na vliv, využití a dopad lokálních referend v rámci konfliktů týkajících se těžby napříč státy Latinské Ameriky. První lokální referendum týkající se konstrukce/odmítnutí dolu v Latinské Americe proběhlo v analyzovaném případě Tambogrande roku 2002. Od té doby se konalo několik desítek podobných lokálních referend v různých státech Latinské Ameriky, ve kterých participovalo zhruba sedm set tisíc lidí.

Seznam zdrojů:

Internetové zdroje:

Compañía de Minas Buenaventura S. A. A. 2019. *La Zanja*. Dostupné na: <https://www.buenaventura.com/es/operaciones/detalle/3>. [online; cit. 2020-12-10].

Defensoría del Pueblo. 2015. *Prevención de Conflictos Sociales - Cap. 1: ¿Qué es un conflicto social?* Dostupné na: <https://www.youtube.com/watch?v=4M9X4MfeUNo>. [online; cit. 2020-12-10].

Enviromental Justice Atlas. 2019. *Conga mining project, Peru*. Dostupné na: <https://ejatlas.org/conflict/conga>. [online; cit. 2020-12-10].

Enviromental Justice Atlas. 2014. *Tambogrande, Perú*. Dostupné na: <https://ejatlas.org/conflict/tambogrande-peru>. [online; cit. 2020-12-10].

Enviromental Justice Atlas. 2018. *Mina Santa Ana belonging to Bear Creek company, and the death of María Choque, Puno, Peru*. Dostupné na: <https://ejatlas.org/conflict/proyecto-minero-santa-ana-cancelado-por-rechazo-de-la-comunidad>. [online; cit. 2020-12-10].

Instituto Nacional de Estadística e Informática, INEI. (nedatováno). *Ubicación del Perú en el ránking mundial de producción minera*. Dostupné na: <https://www.inei.gob.pe/estadisticas/indice-tematico/economia/>. [online; cit. 2020-12-10].

La Republica. 19. 8. 2019. *Van 299 fallecidos por los conflictos sociales en los últimos cuatro gobiernos*. Dostupné na: <https://larepublica.pe/politica/2019/08/19/conflictos-sociales-van-299-fallecidos-en-los-ultimos-cuatro-gobiernos-toledo-alan-gacia-humala-ppk/>. [online; cit. 2020-12-10].

Latinomineria. 14. 5. 2014. *Minera Pucamarca: Oro nuevo para Perú Pucamarca: New gold for Peru*. Dostupné na: <http://www.latinomineria.cl/reportajes/minera-pucamarca-oro-nuevo-para-peru/>. [online; cit. 2020-12-10].

Macrotrends. (nedatováno). *Gold Prices - 100 Year Historical Chart*. Dostupné na: <https://www.macrotrends.net/1333/historical-gold-prices-100-year-chart?q=silver>. [online; cit. 2020-12-10].

Macrotrends. (nedatováno). *Copper Prices - 45 Year Historical Chart*. Dostupné na: <https://www.macrotrends.net/1476/copper-prices-historical-chart-data>. [online; cit. 2020-12-10].

Macrotrends. (nedatováno). *Silver Prices - 100 Year Historical Chart*. Dostupné na: <https://www.macrotrends.net/1470/historical-silver-prices-100-year-chart>. [online; cit. 2020-12-10].

Mining Technology. 4. 9. 2013. (last update 7. 9. 2020). *The 10 biggest copper mines in the world*. Dostupné na: <https://www.mining-technology.com/features/feature-the-10-biggest-copper-mines-in-the-world/>. [online; cit. 2020-12-10].

Ministerio del Ambiente. 2013. *Diálogos Ambientales: Minería ilegal y minería informal*. Dostupné na: <http://www.minam.gob.pe/prensa/dialogos-ambientales/dialogos-ambientales-mineria-ilegal-y-mineria-informal/>. [online; cit. 2020-12-10].

OCMAL. 30. 6. 2007. *ALCALDE DE SANTA CRUZ REITERA NO EXPLOTACIÓN DE LA ZANJA*. Dostupné na: <https://www.ocmal.org/3812/>. [online; cit. 2020-12-10].

OCMAL. 9. 7. 2008. *¿ARDERÁ LA ZANJA?* Dostupné na: <https://www.ocmal.org/4363/>. [online; cit. 2020-12-10].

OCMAL. 3. 2. 2013. *Multitudinaria movilización contra proyecto minero Pucamarca, exigieron consulta popular*. Dostupné na: <https://www.ocmal.org/multitudinaria-movilizacion-contraproyecto-minero-pucamarca-exigieron-consulta-popular/>. [online; cit. 2020-12-10].

OCMAL. 12. 12. 2017. *ALERTA: ARBITRAJE A FAVOR DE EMPRESA CANADIENSE BEAR CREEK POR PROYECTO SANTA ANA*. Dostupné na: <https://www.ocmal.org/alerta-arbitraje-a-favor-de-empresa-canadiense-bear-creek-por-proyecto-santa-ana/>. [online; cit. 2020-12-10].

OCMT. World Organization against torture. 18. 5. 2020. *Peru: Walter Aduviri Calisaya, paying the price for defying the mining sector*. Dostupné na: <https://www.omct.org/statements/peru/2020/05/d25842/>. [online; cit. 2020-12-10].

Radio Uno. 19. 1. 2012. *Exigirán auditoria para EIA de Pucamarca para continuar con mesa de trabajo*. Dostupné na: <http://radiouno.pe/noticias/25520/exigiran-auditoria-eia-pucamarca-continuar-con-mesa-trabajo>. [online; cit. 2020-12-10].

RPP Noticias. 16. 4. 2013. *Cajamarca: Anuncian movilización contra minera Sulliden Shahuindo*. Dostupné na: <https://rpp.pe/peru/actualidad/cajamarca-anuncian-movilizacion-contraminera-sulliden-shahuindo-noticia-585789%20->. [online; cit. 2020-12-10].

Servindi. 22. 1. 2013. *Perú: Anuncian medidas en respuesta a resolución que autoriza proyecto Pucamarca.* Dostupné na: <http://www.servindi.org/actualidad/80823>. [online; cit. 2020-12-10].

Servindi. 9. 8. 2013. *Perú: Marchan durante cinco días en Cajamarca en rechazo a minera Sulliden Shahuindo.* Dostupné na: <http://www.servindi.org/actualidad/91718>. [online; cit. 2020-12-10].

The World Bank. 2020. *Poverty headcount ratiostat national poverty lines (% of population) Peru.* Dostupné na: <https://data.worldbank.org/indicator/SI.POV.NAHC?locations=PE->. [online; cit. 2020-12-10].

The World Bank. 9. 10. 2020. *The World Bank In Peru.* Dostupné na: <https://www.worldbank.org/en/country/peru/overview>. [online; cit. 2020-12-10].

Yanacocha. (nedatováno). *Cantidad del agua.* Dostupné na: <http://www.yanacocha.com/cantidad-del-agua/>. [online; cit. 2020-12-10].

Prameny:

Defensoría del Pueblo. 2009. *Reporte de Conflictos Sociales N° 68.* Dostupné na: <https://www.defensoria.gob.pe/wp-content/uploads/2018/07/Conflictos-Reporte-68.pdf>. [online; cit. 2020-12-10].

Defensoría del Pueblo. 2010. *Reporte de Conflictos Sociales N° 74.* Dostupné na: <https://www.defensoria.gob.pe/wp-content/uploads/2018/07/Reporte-74.pdf>. [online; cit. 2020-12-10].

Defensoría del Pueblo. 2011. *Reporte de Conflictos Sociales N° 91.* Dostupné na: https://www.defensoria.gob.pe/modules/Downloads/conflictos/2011/reporte_91_1.pdf. [online; cit. 2020-12-10].

Defensoría del Pueblo. 2012. *Informe Defensorial N° 156.* Lima: b.n. Dostupné na: <https://sinia.minam.gob.pe/documentos/informe-defensorial-no-156-violencia-conflictos-sociales>. [online; cit. 2020-12-10].

Defensoría del Pueblo. 2013. *Reporte de Conflictos Sociales N° 108.* Dostupné na: <https://www.defensoria.gob.pe/modules/Downloads/conflictos/2013/Reporte-M.-de-Conflictos-Sociales-N-108-Feb-2013.pdf>. [online; cit. 2020-12-10].

Defensoría del Pueblo. 2013. *Reporte de Conflictos Sociales N° 109.* Dostupné na: <https://www.defensoria.gob.pe/modules/Downloads/conflictos/2013/Reporte-M.-de-Conflictos-Sociales-N-109-Mar-2013.pdf>. [online; cit. 2020-12-10].

Defensoría del Pueblo. 2013. *Reporte de Conflictos Sociales N° 113*. Dostupné na: <https://www.defensoria.gob.pe/modules/Downloads/conflictos/2013/Reporte-Mensual-de-Conflictos-Sociales-N-113---Julio-2013.pdf>. [online; cit. 2020-12-10].

Defensoría del Pueblo. 2013. *Reporte de Conflictos Sociales N° 115*. Dostupné na: <https://www.defensoria.gob.pe/modules/Downloads/conflictos/2013/Reporte-Mensual-de-Conflictos-Sociales-N-115-Septiembre-2013.pdf>. [online; cit. 2020-12-10].

Gobierno del Perú. 17. 9. 2018. *Constitución Política del Perú*. Dostupné na: https://cdn.www.gob.pe/uploads/document/file/198518/Constitucion_Politica_del_Peru_1993.pdf. [online; cit. 2020-12-10].

Gobierno del Perú. 14. 4. 1987. *Ley N° 24656*. Dostupné na: <https://cdn.www.gob.pe/uploads/document/file/1395361/Ley%20General%20de%20Comunidades%20Campesinas.pdf>. [online; cit. 2020-12-10].

Grufides. 2004. Para entender el conflicto minero campesino en La Zanja, provincia de Sta. Cruz, Cajamarca. Bulletin č. 57: *La Minería y sus impactos*. Dostupné na: https://www.servindi.org/pdf/Serv_57_Mineria.pdf. [online; cit. 2020-12-10].

Grufides. 2019a. *Observatorio de Conflictos Cajamarca: Conflicto Minero La Zanja*. Dostupné na: https://grufides.org/sites/default/files//Documentos/fichas_casos/CONFLICTO%20MINERO%20LA%20ZANJA_0.pdf. [online; cit. 2020-12-10].

Grufides. 2019b. *Observatorio de Conflictos Cajamarca: Conflicto Minero Shahuindo*. Dostupné na: https://grufides.org/sites/default/files//Documentos/fichas_casos/CONFLICTO%20MINERO%20SHAHUINDO.pdf. [online; cit. 2020-12-10].

Ministerio de Energía y Minas. 2020. *Ley N° 26505*. Dostupné na: http://intranet2.minem.gob.pe/web/archivos/dgm/legislacion/LEY%20N_26505.pdf. [online; cit. 2020-12-10].

Minsur. 2013. *Annual Report 2013*. Dostupné na: <https://www.minsur.com/wp-content/uploads/pdf/Memoria%20Anual/ENG/Year%202013.pdf>. [online; cit. 2020-12-10].

Newmont. 2005. *Annual Report 2005*. Dostupné na: https://www.annualreports.com/HostedData/AnnualReportArchive/n/NYSE_NE_M_2005.pdf. [online; cit. 2020-12-10].

Newmont. 2006. *Annual report 2006*. Dostupné na: https://www.annualreports.com/HostedData/AnnualReportArchive/n/NYSE_NE_M_2006.pdf. [online; cit. 2020-12-10].

Newmont. 2007. *Annual report 2007*. Dostupné na: https://www.annualreports.com/HostedData/AnnualReportArchive/n/NYSE_NE_M_2007.pdf. [online; cit. 2020-12-10].

OCMAL. 2016. *Minería, violencia y criminalización en América Latina. Dinámicas y tendencias*. Bogotá: Centro Nacional Salud, Ambiente y Trabajo. Dostupné na: <https://www.ocmal.org/wp-content/uploads/2017/11/Mineria-violencia-y-Criminalizacion-OCMAL.pdf>. [online; cit. 2020-12-10].

OCMAL. 2019. *24° Observatorio de Conflictos Mineros en el Perú Reporte del primer semestre 2019*. Lima: Sonimágenes del Perú S.C.R.L. Dostupné na: https://grufides.org/sites/default/files//documentos/reportes_semestrales/24%20OCM_primer%20semestre%202019.pdf. [online; cit. 2020-12-10].

OCMAL. 2020. *26° Observatorio de Conflictos Mineros en el Perú Reporte del primer semestre 2020*. Lima: Sonimágenes del Perú S.C.R.L. Dostupné na: <http://conflictosmineros.org.pe/wp-content/uploads/2020/07/Informe-de-Conflictos-Mineros-26.pdf>. [online; cit. 2020-12-10].

OXFAM. 2009a. *Conflictos Mineros en el Perú: Condición Crítica*. Washington DC. Dostupné na: https://oi-files-cng-prod.s3.amazonaws.com/peru.oxfam.org/s3fs-public/file_attachments/conflictos-mineros-en-el-peru-condicion-critica_3.pdf. [online; cit. 2020-12-10].

OXFAM. 2009b. *La participación ciudadana en la minería peruana: Concepciones, mecanismos y casos*. Dostupné na: <https://peru.oxfam.org/latest/policy-paper/la-participaci%C3%B3n-ciudadana-en-la-miner%C3%ADa-peruana>. [online; cit. 2020-12-10].

OXFAM. 2015. *La Criminalización de la protesta social y el caso Majaz*. Dostupné na: https://prensaindigena.org/web/pdf/Criminalizacio%CC%81n_Majaz_Completo.pdf. [online; cit. 2020-12-10].

Literatura

Alarcón, Fernando Bravo. 2009. *Conflictos socio-ambientales y Estado en el Perú*. Příspěvek přednesený na konferenci XXVII Congreso de la Asociación Latinoamericana de Sociología. Asociación Latinoamericana de Sociología, Buenos Aires. Dostupné na: <https://www.aacademica.org/000-062/1104>. [online; cit. 2020-12-10].

Arana Marco. 2007. *La Defensa del Cerro Quilish: una cuestión romántica?* Cajamarca, Peru:Grufides.

Arana Vallejos, Danly Marisol, Cubas Ruíz, Luis Alberto. 2020. *Impacto socioeconómico generado por los conflictos sociales-mineros en el desarrollo de la región Cajamarca, periodo 2010 – 2018. Cajamarca, Perú:* Universidad Privada del NortePE. Diplomová práce.

Arce, Moisés. 2008. „The Repoliticization of Collective Action After Neoliberalism in Peru.“ *Latin American Politics and Society* 50, č.3, 37-62.

Arce, Moisés. 2010. „[Algunos apuntes sobre los movimientos y protestas sociales en el Perú.](#)“ *La iniciación de la política: El Perú en perspectiva comparada.* 273-294.

ARCE, Moisés. 2015. *La extracción de recursos naturales y la protesta social en el Perú.* Lima: Fondo Editorial de la Pontificia Universidad Católica del Perú.

ARCE, Moises. 2016. „The political consequences of mobilizations against resource extraction.“ *Mobilization: An International Quarterly* 21, č. 4, 469-483.

Bebbington, Anthony, Hinojosa, Leonith et al. 2008. *Contention and Ambiguity: Mining and the Possibilities of Development.* Working Paper č. 57, Brooks World Poverty Institute, dostupné na: <https://hummedia.manchester.ac.uk/institutes/gdi/publications/workingpapers/bwp/i/bwpi-wp-5708.pdf>. [online; cit. 2020-12-10].

Bebbington, Anthony, Bury, Jeffrey, et al. 2008. *Mining and Social Movements: Struggles over Livelihood and Rural Territorial Development in the Andes.* Working paper č. 33, Brooks World Poverty Institute. Dostupné na: <http://ssrn.com/abstract=1265582>. [online; cit. 2020-12-10].

Bebbington, Anthony, Connarty, Michael, et al. 2007. *Minería y desarrollo en el Perú: con especial referencia al Proyecto Río Blanco.* Piura Lima: Oxfam Internacional.

Bebbington, Anthony. 2009. „The New Extraction: Rewriting the Political Ecology of the Andes?“ *NACLA Report on the Americas* 42, č.5. 12-20.

Benford, Robert; Snow, David. 2000. „Framing Processes and Social Movements: An Overview and Assessment.“ *Annual Review of Sociology.* č. 26. 611-639.

Burneo, María Luisa. 2013. Estado, extracción y conflictos por la gobernanza de territorios; el caso del proyecto minero Río Blanco en la frontera norte peruana. *Territorios en Movimiento: Hacia un Desarrollo Inclusivo.* BUENOS AIRES. TESEO.

- Cavero, Omar. 2014. *Hacia un entendimiento de la conflictividad social: Las protestas contra la minería en Puno – 2011*. Working paper č. 21, Pontificia Universidad Católica del Perú. Dostupné na: <http://repositorio.pucp.edu.pe/index/handle/123456789/52655>. [online; cit. 2020-12-10].
- Carrión, Julio, Zárate, Patricia. 2018. *Cultura política de la democracia en Perú y en las Américas, 2016/17: Un estudio comparado sobre democracia y gobernabilidad*. Lima: Tarea Asociación Gráfica Educativa Lima.
- Císař, Ondřej, Jiří Navrátil, Kateřina Vráblíková. 2011. „Staří, noví, radikální: politický aktivismus v České republice očima teorie sociálních hnutí.“ *Sociologický časopis*. 137-167.
- Della Porta, Donatella, and Mario Diani. 2006. *Social movements: an introduction*. Malden: Blackwell Pub.
- DeNardo, James. 1985. *Power in Numbers: The Political Strategy of Protest and Rebellion*. Princeton: Princeton University Press.
- Diani Mario. 1992. „The Concept of Social Movement.“ *The Sociological Review*, č. 40. 1-25.
- Drulák, Petr. 2008. *Jak zkoumat politiku: kvalitativní metodologie v politologii a mezinárodních vztazích*. Praha: Portál.
- DURAND Guevara, Anahí. 2014. „Movimientos sociales y política en el Perú de hoy.“ *Latinoamérica. Revista de estudios Latinoamericanos* č. 58, 59-84.
- Echave, de José et al. 2009. *Minería y conflicto social*. Lima: Instituto de Estudios Peruanos.
- Echave, de José, Diez, Alejandro. 2013. *Más allá de Conga*. Lima: Neva Studio S.A.C.
- Echevarria, Gabriela Alejandra Ruiz, Cáceres, Estelí Vela et al. 2013. „Los límites de la articulación de los movimientos antimineros en el Perú.“ *Politai: Revista de Ciencia Política* 4, č. 6. 89-109.
- Eschenhagen, María Luisa, Baca, Héctor, Comunidades aymaras y la gran minería. Una mirada a los argumentos detrás del conflicto socioambiental en Puno, Perú. In: *Extractivismo minero en Colombia y América Latina*. Ed. Barbara Göbel a Astrid Ulloa. Bogotá: Universidad Nacional de Colombia, 75-105.
- Espinoza, Manuel. 2018. „Repertorios de acción colectiva frente al extractivismo minero en América Latina.“ *Andamios: Revista de Investigación Social*. Ročník 15. č. 37, 43-73.

- Gamson, William. 1975. *The Strategy of Social Protest*. Belmont, Calif: Wadsworth Pub.
- Gamson, William, Meyer, David. 1996. Framing political opportunity. In: *Comparative Perspectives on Social Movements: Political Opportunities, Mobilizing Structures, and Cultural Framings*. Eds. McAdam, J. McCarthy, & M. Zald. Cambridge Studies Comparative Politics, 275-290. Cambridge: Cambridge University Press.
- Gamson, William. 2004. Bystanders, Public Opinion, and the Media. In: *The Blackwell Companion to Social Movements*. Eds. David A. Snow, Sarah A. Soule a Hanspeter Kriesi. 242-261.
- Galeano, Eduardo. 1971. *Las venas abiertas de América Latina*. Mexico: Siglo Veintiuno.
- Gerhards, Jürgen. 1995. „Framing dimensions and framing strategies: contrasting ideal- and real-type frames.“ *Social Science Information* 34, č.2. 225-248.
- Giddens, Anthony. 1999. *Sociologie*. Praha: Argo.
- Gillion, Daniel. 2013. *The Political Power of Protest: Minority Activism and Shifts in Public Policy*. New York: Cambridge University Press.
- Giugni, Marco. 1998. “Was it Worth the Effort? The Outcomes and Consequences of Social Movements.” *Review of Sociology* 24. 371-393.
- GIUGNI, Marco. 1999. *How Social Movements Matter: Past Research, Present Problems, Future Developments*. Ed: Marco Giugni, Doug McAdam, and Charles Tilly. Minneapolis : University of Minnesota Press.
- Giugni, Marco, Passy, Florence. 1998. *Social movements and policy change: Direct, mediated, or joint effect?* Dostupné na: <https://archive-ouverte.unige.ch/unige:103599>. [online; cit. 2020-12-10].
- Giugni, Marco, Wisler, Dominique. 1999. „Under The Spotlight: The Impact of Media Attention on Protest Policing.“ *Mobilization: An International Quarterly* 4, č. 2 171–187.
- Gustafsson, Maria-Therese. 2018. *Private Politics and Peasant Mobilization: Mining in Peru*. Švýcarsko: Springer Nature.
- Haarstad, Havard. 2008. „Globalización, narrativas y redes: conflictos sobre la actividad minera en Tambogrande, Piura.“ *Espacio Y Desarrollo*, č. 20, 87-107. Dostupné na: <http://revistas.pucp.edu.pe/index.php/espacioydesarrollo/article/view/5453>. [online; cit. 2020-12-10].

- Helwege, Ann. 2015. „Challenges with resolving mining conflicts in Latin America.“ *The Extractive Industries and Society* 2, č. 1, 73 -84.
- Herrera, Honorio. 2014. „Conflicto minero en Santa Ana (Puno).“ *Investigaciones Sociales* 17. č. 31. 207-219.
- Chenoweth, Erica, Stephan, Maria. 2008. „Why Civil Resistance Works. The Strategic Logic of Nonviolent Conflict.“ *International Security* 33, č. 1. 7–44.
- Christiansen, Jonathan. 2009. „Social Movement and Collective Behavior: Four Stages of Social Movement.“ *EBSCO Research Starter*, 1-7.
- Isla, Ana. 2017. „¡Conga no va! Los Guardianes de las Lagunas: defendiendo la tierra, el agua y la libertad en Cajamarca, Perú.“ *Revista de Ciencias Sociales* 1.č. 155. 45-62.
- Kanganzila Ngbouando, Eddy Parfait. 2019. *Conflictos sociales : formas cómo inciden en la gobernabilidad : el caso del Conflicto minero del Proyecto Conga, 2011-2012*. Universidad Antonio Ruiz de Montoya. Diplomová práce.
- Kolb, Felix, Tarrow Sidney. 2007. *Protest and Opportunities: The Political Outcomes of Social Movements*. Frankfurt: Campus Verlag.
- Linhart, Jiří, Alena Vodáková, and Miloslav Petrušek. 1996. *Velký Sociologický Slovník*. Praha: Karolinum.
- Martinez-Alier, Joan et al. 2012. „International Capital Versus Local Population: The Environmental Conflict of the Tambogrande Mining Project, Peru.“ *Society & Natural Resources: An International Journal* 16, č. 9, 775-792.
- Mayer, David. 2004. „Protest and Political Opportunities.“ *Annual Review of Sociology* 30, 125-145.
- Mazák, Jaromír. 2016. „Teorie sociálních hnutí: přehledová studie.“ *Acta Universitatis Carolinae Philosophica et Historica*, č.2, 9-30.
- McAdam, D., McCarthy, J., & Zald. 1996. *Comparative Perspectives on Social Movements: Political Opportunities, Mobilizing Structures, and Cultural Framings*. Cambridge: Cambridge University Press.
- McAdam, Dough, & Su, Yang. 2002. „The War at Home: Antiwar Protests and Congressional Voting, 1965 to 1973.“ *American Sociological Review*, 67(5), 696-721.
- Mirowsky, John, Ross, Catherine. 1981. „Protest Group Success: The Impact of Group Characteristics, Social Control, and Context.“ *Sociological Focus*, 177-192.

Páez, Mario Palacios, Pinto, Vladimir, Hoetmer Raphael. 2008. „Minería transnacional, comunidades y las luchas por el territorio en el Perú: el caso de Conacami.“ *Guaragua* ročník 12, č. 29. 24-34.

Paredes, Maritza. 2008. El Caso de Tambogrande. In: *Defendiendo Derechos y Promoviendo Cambios: El Estado, las Empresas Extractivas y las Comunidades Locales en el Perú*. Ed. Martin Scurrah. Lima: Instituto de Estudios Peruanos, pp. 269-300.

Paredes Peñafiel, Adriana Paola, Li, Fabiana. 2017. „Nourishing Relations: Controversy over the Conga Mining Project in Northern Peru.“ *Ethnos* 84, č. 2, 301-322.

Pagán, Raúl E. Chacón. 2003. “El caso Yanacocha: crónica de la lucha frente a una contaminación minera inevitable.” *Ecología política*, č. 26, 51-62.

Piccoli, Emmanuelle. 2009. „Las rondas campesinas y su reconocimiento estatal, dificultades y contradicciones de un encuentro: un enfoque antropológico sobre el caso de Cajamarca, Perú.“ *Nueva Antropología*. Revista de Ciencias Sociales č. 71. 93-113.

Piven, Francis, Cloward, Richard. 1977. *Poor People's Movements*. New York: Vintage.

PUIGMAL, Marta Conde. 2015. *Enabling Factors and control of knowledge in uranium mining conflicts in Africa*. Barcelona: The Institute of Environmental Science and Technology of the Universitat Autònoma de Barcelona. Dizertační práce.

Read, Anne B., 2013. "Defending Home: How Resistance Movements are Framed Against Mineral Extraction in Cajamarca and Tambogrande, Peru" Working paper 105, International Development, Community and Environment (IDCE). Dostupné na: https://commons.clarku.edu/idce_masters_papers/105. [online; cit. 2020-12-10].

Romio, Silva. 2013. Minera Afrodita en Alto Amazonas. Territorio de confine en la lucha socioambiental de la selva peruana. In: *Minería y movimientos sociales en el Perú Instrumentos y propuestas para la defensa de la vida, el agua y los territorios*. Eds Raphael Hoetmer, Miguel Castro, Mar Daza, José De Echave C. a Clara Ruiz. Lima: b.n. 213-236.

RRI: La Iniciativa para los Derechos y Recursos. 2013. *Impacto de las Industrias Extractivas en los Derechos Colectivos sobre Territorios y Bosques de los Pueblos y las Comunidades*. Bogotá.b.n.

Říchová, Blanka. 2003. Komparativní metoda v politologii. In: *Komparace politických systémů*. Ed. Dvořáková, Vladimíra. Praha: VŠE, s. 7-37.

Sierralta, Rodrigo Miguel, Gonzalez, Nicolás Manuel. 2016. „Demonstrations, occupations or roadblocks? Exploring the determinants of protest tactics in Chile.“ *Política y gobierno*. 163-199. Dostupné na: http://www.scielo.org.mx/scielo.php?script=sci_arttext&pid=S166520372016000100163&lng=es&nrm=iso ISSN 1665-2037. [online; cit. 2020-12-10].

Silva-Macher, Jose Carlos, Farrel, Katherine. 2014. „The Flow/Fund Model of Conga: Exploring the Anatomy of Environmental Conflicts at the Andes–Amazon Commodity Frontier.“ *Environment Development and Sustainability*, č.16. 747-768.

Sharp, Gene. 2005. *Waging Nonviolent Struggle: 20th Century Practice and 21st Century Potential*. Boston, MA: Porters Sargent Publishers.

Snow, David, Benford, Robert. 1992. Master Frames and Cycles of Protest. In: *Frontiers in Social Movement Theory*, Eds Morris, A. and Mueller. Yale University Press, New Haven.

Subías, Teresa, Beltrán, María Jesús, et al. 2006. “El oro mata: El éxito de Tambogrande”. *Ecología Política*, č. 30, 95-116.

Tanaka, Martín, Huber, Ludwig, et al. 2007. „Minería y conflicto social.“ *Economía y Sociedad* 65, 7-17.

Tarrow, Sidney. 1999. *How Social Movements Matter*. Edited by Giugni Marco, McAdam Doug, and Tilly Charles. University of Minnesota Press.

Tarrow, Sidney. 2011. *Power in Movement: Social Movements and Contentious Politics*. New York: Cambridge University Press.

Taylor Verta, Dyke, Nella Van. 2004. “Get up, Stand up”: Tactical Repertoires of Social Movements In. *The Blackwell Companion to Social Movements*. Eds. David A. Snow, Sarah A. Soule a Hanspeter Kriesi. 262-293.

Tilly, Charles. 1978. *From Mobilization to Revolution*. Reading, Mass: Addison-Wesley Pub.

Tilly, Charles, McAdam, Doug, Tarrow, Sidney. 2001. *The Dynamics of Contention*. New York and London: Cambridge University Press.

Triscritti, Fiorella. 2013. „Mining, development and corporate–community conflicts in Peru.“ *Community Development Journal*. ročník 48, č.3, 437–450.

Villegas, Pablo, Machado, Horacio et al. 2014. „*Extractivismos :nuevos contextos de dominación y resistencias*.“ Cochabamba: Centro de Documentación e Información Bolivia.

Wang, Dan, Piazza, Alessandro. 2016. „The Use of Disruptive Tactics in Protest as a Trade-Off: The Role of Social Movement Claims.” *Social Forces* 94.1-36.

Zevallos Yana, Julio Fitzgerald. 2018. *Aspectos socioambientales el los conflictos de la región de Puno caso: Proyecto de exploración minera Santa Ana. Perú.* Puno: Universidad Nacional del Altiplano. Diplomová práce.

Znebejánek, František. 1997. *Sociální Hnutí: Teorie, Koncepce, Představitelé.* Praha: Sociologické nakladatelství.

Všechny internetové odkazy byly ověřeny kde dni 11. 12. 2020.